

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Motivace k volbě povolání psychologa

Diplomová práce

Bc. Tadeáš Samuel Zborník

Vedoucí práce: MUDr. Olga Dostálová, CSc.

Praha 2019

Prague college of psychosocial studies

Motivation to choose a psychologist's profession

Master's Thesis

Bc. Tadeáš Samuel Zborník

The Master's Thesis Work Supervisor : MUDr. Olga Dostálová, CSc.

Praha 2019

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se věnuje tématu motivace k volbě povolání psychologa z perspektivy samotných psychologů. Teoretická část se zaměřuje na definování pojmu motivace, na motivační teorie a na vymezení profese psychologa. V praktické části se prostřednictvím interpretativní fenomenologické analýzy snaží autor zjistit už zažitou zkušenost respondentů, jejich motivaci k volbě povolání a vývoj této motivace v průběhu času.

Data byla získávána pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pěti respondenty. Tyto rozhovory byly prostřednictvím diktafonu zaznamenány a následně proběhla analýza podle jednotlivých kroků IPA.

KLÍČOVÁ SLOVA

Motivace, motivační faktory, motivační teorie, vzdělání, psycholog, interpretativní fenomenologická analýza, Pražská vysoká škola psychosociálních studií.

ABSTRACT

This master's thesis reflects the topic of motivation for selecting a psychological occupation from the perspective of psychologists themselves. The theoretical part focuses on defining the concept of motivation, on theories of motivation and on the choice of the psychological profession. The practical part using interpretative phenomenological analysis, attempts to learn the respondents' own experience, then motivation for selecting an occupation and the development of this motivation over time.

The data were collected via semistructured interview with five respondents. These interviews were recorded using a dictaphone, transcribed and then analysed according to the IPA method.

KEYWORDS

Motivation, factors of motivation, theory of motivation, education, psychologist, interpretative phenomenological analysis, Prague College of Psychosocial Studies

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto magisterskou diplomovou práci vypracoval pod vedením MUDr. Olgy Dostálové, CSc., samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Dále prohlašuji, že odevzdaná písemná verze magisterské diplomové práce a verze elektronická jsou totožné.

.....

Tadeáš Samuel Zborník

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé magisterské diplomové práce, MUDr. Olze Dostálové, CSc., za odborné vedení při vypracovávání mé diplomové práce a za její trpělivost, ochotnou pomoc, cenné rady a veškerý čas, který mi věnovala.

Velké poděkování patří také respondentům, kteří mi poskytli rozhovory a díky kterým tato práce mohla vzniknout.

OBSAH

Úvod	10
1 Motivace	11
1.1 Motivace a motiv	11
1.2 Motivace a chování.....	14
1.3 Motivační proces.....	16
1.4 Základní teoretické přístupy.....	18
1.4.1 Murrayho teorie potřeb.....	18
1.4.2 Maslowova hierarchie potřeb.....	19
1.4.3 Herzbergerova dvoufázová teorie.....	21
1.4.4 Vromova teorie expetance	21
1.4.5 Adamsova teorie spravedlnosti	23
1.4.6 Lockova teorie stanovení cílů.....	24
1.5 Motivace pro volbu povolání.....	25
1.5.1 Vývojová stádia při volbě povolání.....	25
1.5.2 Vnitřní a vnější činitele motivace volby povolání.....	26
1.5.2.1 Vliv rodiny.....	27
1.5.2.2 Vliv školy.....	28
1.5.2.3 Vliv vrstevnické skupiny.....	29
1.5.2.4 Vliv zájmů a koníčků.....	30
1.5.2.5 Vliv masmédií, internetu a sociálních sítí.....	30
2 Motivace ke studiu psychologie a její charakteristika jako oboru.....	32
2.1 Motivace k volbě studia psychologie.....	32
2.2 Profese psychologa	33
2.1.1 Charakteristika profese psychologa.....	33
2.1.2 Vývoj profesní dráhy psychologa	35
2.2 Podmínky pro výkon profese psychologa	36
2.2.1 Výkon profese psychologa v ČR	38
2.2.2 Výkon profese psychologa v zahraničí.....	39
2.2.3 Pražská vysoká škola psychosociálních studií.....	40
3 Výzkumná část.....	42

3.1 Metodologie výzkumu.....	42
3.1.1 Cíl výzkumu.....	42
3.1.2 Formulace výzkumných otázek.....	42
3.1.3 Popis výzkumné metody.....	43
3.1.1.1 Interpretativní fenomenologická analýza.....	43
3.1.4 Vedení rozhovoru.....	44
3.1.5 Výzkumný soubor.....	45
3.1.6 Výběr respondentů.....	45
3.1.7 Etické aspekty výzkumu.....	45
3.1.8 Postup při analýze dat.....	46
3.1.8.1 Interpretace.....	47
3.1.8.2 Prezentace výsledků.....	48
3.2 Analýza a interpretace dat.....	48
3.2.1 Reflexe vlastní zkušenosti.....	48
3.2.2 Informace o respondentech.....	49
3.2.3 Analýza rozhovorů.....	54
3.2.3.1 Motivy.....	56
3.2.3.1.1 Pohnutky.....	56
3.2.3.1.2 Pobídky.....	58
3.2.3.2 Očekávání.....	60
3.2.3.2.1 Přínosy a úbytky.....	60
3.2.3.3 Hlediska.....	64
3.2.3.3.1 Hodnocení.....	64
3.2.3.3.2 Prožívání.....	68
3.2.4 Výsledky analýzy.....	69
3.2.5 Diskuse.....	72
Závěr.....	74
Souhrn.....	76
Použité zdroje.....	77

Přílohy:

1 Souhlas s účastí na výzkumu.....	1
2 Polostrukturovaný rozhovor.....	2
3 Přepisy rozhovorů s respondenty.....	3

ÚVOD

Téma motivace ke studiu je tématem, které je z hlediska celospolečenského naprosto zásadní, a to jak z důvodu úspěšného zakončení studia, tak i z pohledu následného využití tohoto studia v praxi. Motivace je základem všech aktivit člověka, včetně forem pracovního jednání, charakterizuje i základní osobnostní strukturu a je podstatnou součástí dynamiky osobnosti. Má vliv na pozitivní prožívání vlastního jedinečného života, na životní spokojenost a pohodu v kontextu bio-psycho-sociálně-spirituálního modelu. Není však jevem statickým a neměnným.

Zamýšlel jsem se i nad tím, zda je profese psychologa neúměrně náročná, ať už na vzdělání, nebo při samotném výkonu profese. Legislativně není profese psychologa jednoznačně zakotvena. Veřejnost stále vnímá psychologa jako někoho, jehož profese není přesně uchopitelná a pro některé klienty je téměř magická.

Teoretickým východiskem této diplomové práce je problematika teorií motivace, které tvoří rámec pro vytvoření motivací spojených s výkonem povolání psychologa a problematiky této profese.

První kapitola je věnována motivaci, teoriím motivací k práci a faktorům motivace. Vymezuji zde základní pojmy a uvádím teoretické předpoklady, které mám v úmyslu zjistit.

Druhá kapitola se věnuje motivaci k volbě povolání psychologa, dále vymezuje náplň profese psychologa a podmínky pro výkon této profese.

Ve třetí kapitole popisuji své výzkumné šetření a jeho výsledek, sběr dat, vyhodnocení a interpretaci výsledků a v diskusi pak stručně shrnuji teoretické předpoklady a výsledky.

1 MOTIVACE

1.1 Motivace a motiv

Pojem **motivace** má svůj původ v latinském termínu „movere“, což znamená „hýbat se, pohybovat se“. Pro slovo „motiv“ je znám poměrně vhodný český ekvivalent, kterým je „pohnutka“ (Hartl, & Hartlová, 2015, s. 776).

Plháková definuje motivaci jako: „*souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního*“ (Plháková, 2007, s. 319).

Motivované chování velmi často provázejí rozmanité emoce, které jsou neoddělitelné od lidského chování, jednání i reagování. Například člověk, který dosáhl nějakého svého vytýčeného cíle, pociťuje radost a štěstí, zatímco při neúspěchu se u něj objevuje smutek a pocity pochybnosti o sobě samém. Vztah mezi motivací a emocemi je poměrně komplikovaný. Plháková dále uvádí, že: „... *emoce a motivace jsou tedy těsně propojeny, vzájemně se ovlivňují a podmiňují. Společně tvoří motivačně-emocionální systém, který výrazně ovlivňuje lidské chování a prožívání*“ (Plháková, 2007, s. 319).

Motiv se tedy projevuje tak, že chceme něco získat nebo se naopak něčemu, pro nás nepříjemnému, vyhnout. Motivy predikují a určují, zda bude daný jedinec směřovat k určitému objektu nebo mentálnímu stavu, nebo zda se mu bude vzdalovat (Říčan, 2007). Platí, že naléhavost a urputnost motivů narůstá tím více, čím déle nejsou uspokojovány. Síla motivu tedy ovlivňuje a determinuje jak intenzitu, tak i kvalitu lidského jednání, prožívání a chování. Intenzivní motivy (pohnutky) mohou někdy až zcela ovládnout, či dokonce zahltit prožívání jedince. Motivy lze diferencovat na tzv. vnitřní motivy neboli pohnutky a na vnější motivy, tj. incentivy čili pobídky (Plháková, 2007, s. 472).

Lidské motivy lze rozdělit do čtyř základních skupin, a to na:

Sebezáchovné motivy, jejichž základní snahou je udržení se při životě (možno označovat jako jakýsi „pud sebezáchovy“) (Říčan, 2008). Plháková uvádí, že: „*primární či biologické pohnutky jsou ve službě přežití jednotlivce nebo celého živočišného druhu*“ (Plháková, 2007, s. 321). K psychickým pohnutkám, které člověka

podněcují k **sebezáchovným aktivitám**, patří hlad, žízeň, únava, ospalost, pocit zimy, ale i pocit strachu nebo tenze. Přežití lidstva a dalších živočišných druhů zajišťují **sexuální a rodičovské motivy**. Sexuální pohnutky směřují k procesu rozmnožování, tj. k reprodukci členů daného druhu. U člověka jsou velmi zásadní rodičovské motivy (Plháková, 2007, s. 472). Autorka dále uvádí, že: „ ... *pro novorozence je vzhledem k jejich bezmocnosti adekvátní rodičovská péče nezbytnou podmínkou tělesného přežití. Zásadním způsobem přispívá také ke zdravému psychickému vývoji*“ (Plháková, 2007, s. 331).

Sociální motivy regulují a ovlivňují mezilidské vztahy i jejich subjektivní prožívání. Mezi dominující lidské motivy lze zařadit: potřebu úspěšného výkonu, potřebu afiliace, sounáležitosti, intimity, potřebu uznání, přijetí a potřebu moci. Existují rozmanité potřeby, kdy se jejich intenzita neustále proměňuje, ale všechny se vztahují k těmto uváděným motivačním okruhům. Lidé zcela přirozeně předpokládají, že snahu o dobrý výkon motivuje přání dosáhnout úspěchu. Kdykoliv je však prováděna nějaká výkonová aktivita, tak zde vzniká i riziko, že se dostaví neúspěch.

Potřebu afiliace čili sdružování představuje tendence vytvářet přátelství a společenské vazby, kontaktovat se s druhými lidmi a žít s nimi v souladu (Nakonečný, 2009, s. 468). Plháková (2007, s. 376) uvádí, že tato potřeba: „*se projevuje především snahou navazovat přátelské a kooperativní vztahy s vrstevníky obojího pohlaví*“.

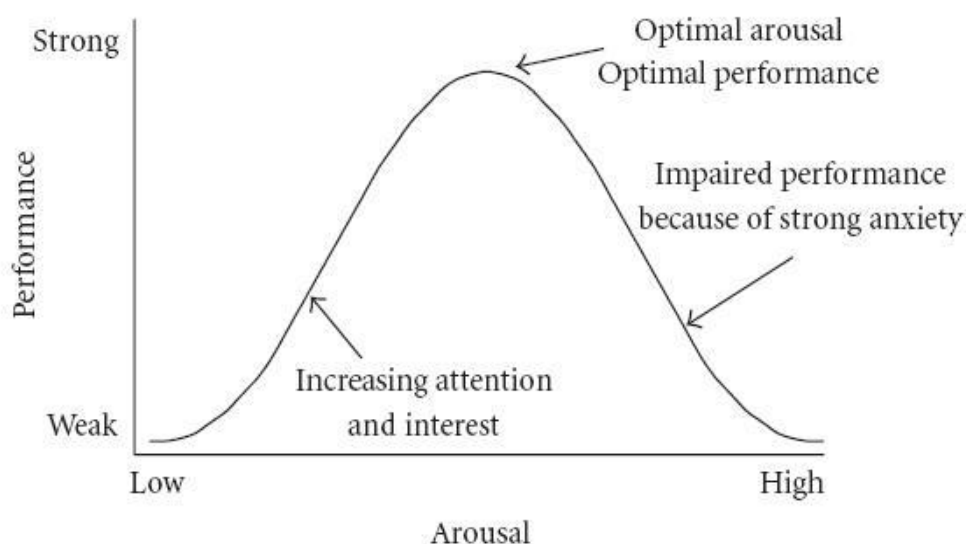
Potřeba intimity se prezentuje přáním důvěrně komunikovat s druhou osobou a prožívat ve vztahu k ní vřelost, blízkost a otevřenost. Je to tedy touha po „splynutí duší“. Potřeba intimity se podobá afiliaci, ale přesto zde existují určité rozdíly. Potřeba intimity je uspokojována v dyadickém vztahu, zatímco afiliace se orientuje výhradně na skupinu (Říčan, 2008, s. 208).

Poslední potřebou, kterou lze zařadit k sociálním motivům je **potřeba moci**, která se projevuje snahou řídit a ovlivňovat společenské dění, chování, jednání a prožívání druhých lidí. Mnoho lidí usiluje o dosažení vysoké sociální pozice a s ní spojeného vlivu nebo ovládnutí blízkých osob v soukromém životě (Plháková, 2007, s. 472).

Stimulační motivy se týkají lidské aktivity a možnosti „něco“ realizovat. K dosažení psychické pohody a harmonie lidé nutně potřebují proměnlivou vnější stimulaci a také vhodně vyváženou kombinaci jak duševních, tak i tělesných aktivit

(Nakonečný, 2009, s. 468). K tématu stimulačních motivů lze zmínit tzv. *teorii optimální úrovně aktivace*, kdy lidé v mnoha případech neusilují o dosažení rovnováhy a klidu, ale spíše o zvýšení vnitřního napětí nebo vzrušení, tzv. arousal (stav bdělosti, zvýšené pozornosti, aktivace). Podstatou této teorie je předpoklad, že příliš vysoká, ale i příliš nízká aktivace je pro člověka - z hlediska subjektivního - nepříjemná, a tudíž i neadekvátní. Hovoří se o tzv. Yerkes-Dodsonově zákoně (viz obr.č. 1), který říká, že s rostoucím nabuzením roste i výkon jedince, ale pouze do určité míry. Nejvhodnější je průměrná úroveň (Plháková, 2007, s. 472).

Obr.č.1 Hebbická verze Yerkes–Dodsonova zákona

Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Yerkes%E2%80%93Dodson_law.

Individuální psychické motivy: některé mentální pohnutky nejsou jednoznačně orientovány na dosahování rozmanitých cílů ve vnějším světě, ale směřují k uchování a zajištění určitého vnitřního řádu a harmonie osobnosti. Lze sem zařadit potřebu sebeurčení, potřebu stabilní a soudržné osobní identity, snahu najít životní smysl a řídit se etickými a morálními standardy. O vnější motivaci se hovoří tehdy, když osoba provádí nějakou aktivitu kvůli nějaké konkrétní odměně. Vnitřní motivace ovlivňuje lidské chování a jednání bez toho, aniž by bylo determinováno nějakými vnějšími výhodami nebo odměnami (Smékal, 2004, s. 523).

Důležitým motivem lidského chování a jednání je *potřeba sebeurčení*, kdy existuje zásadní rozdíl mezi aktivitami, kterými jedinec uspokojuje svou potřebu sebeurčení a mezi aktivitami, jež jsou ovládané a determinované vnějšími tlaky (Plháková, 2007, s. 472). Potřeba svobodné vůle vychází z toho, že lidé jsou spokojeni, pokud mají pocit, že se rozhodují zcela svobodně, a to na základě vlastního přesvědčení, ale otázkou zůstává, nakolik je jejich vůle skutečně svobodná a nakolik je odrazem nevědomé, psychické nebo nervové regulace (Nakonečný, 2009, s. 468).

1.2 Motivace a chování

Východiskem lidské motivace je konkrétní vnitřní stav osobnosti (tj. výchozí vnitřní napětí), které směřuje v určité situaci k dalšímu vnitřnímu stavu, jímž je stav uspokojení. Motivace a motivy jsou tedy hypotetické konstrukty, které vysvětlují určitá pozorovatelná fakta, jež se týkají lidského chování a jednání (Smékal, 2004, s. 523). Nakonečný k tomu dodává: „... *především to, že je zacílené* (míněno chování a jednání - pozn. autora této práce) *že má určitou intenzitu a určité trvání, ale také to, že ve své zacílenosti vykazuje určitou variabilitu (různé cíle)*“ (Nakonečný, 1996, s. 3).

Určitého cíle, tedy záměru neboli významu motivace se dosahuje v rozmanitých situacích, rozmanitými způsoby chování a jednání individua. Způsob chování a reagování jedince kontrolují vnější situační podmínky neboli „kognitivní klíče“. Kognitivní analýza situace tedy určuje a definuje instrumentální vzorce chování a jednání, tj. tedy způsob a taktiku, kterou jedinec využívá k tomu, aby něčeho konkrétního dosáhl (Nakonečný, 1996, s. 272). Autor uvádí, že: „*kognitivní procesy v relaci k motivaci jsou v tomto smyslu zaměřeny na volbu prostředků a na očekávání úspěchu příslušného instrumentálního chování*“ (Nakonečný, 1996, s. 7).

S tématem motivace chování úzce souvisí pojem instrumentalita chování, které je dáno vztahem situace a cíle chování. Chování jako reakce vyvolává a navozuje pocit uspokojení, čímž dochází k redukci a završení výchozího motivačního procesu a také ukončení chování (Nakonečný, 1996, s. 7).

Rothbartová upozorňuje na to, že motivace a chování jsou založeny na vrozené konstituci a později získaných schopnostech a znalostech, resp. naučených exploracích daných tendencí či zprostředkování potřeb organismu, které programují a determinují chování jedince. Toto chování je zaměřeno na udržování určitého systému jak

biogenních, tak i sociogenních faktorů a aspektů, kdy nedostatky v těchto systémech vedou k rozvoji tzv. motivačního napětí neboli potřebě (Rothbartová, 2004, s. 492 - 505).

Subjektivní zhodnocení cíle chování a také pravděpodobnosti dosažení tohoto cíle se zakládá na úvaze, zda je v něm obsažen zřetel k povaze situace, ale i k volbě způsobů a strategií chování a jednání, což je poměrně relativně autonomní psychický akt (Smékal, 2004, s. 523). Morální reflexi následků chování nazýváme svědomím, osobní morálkou neboli superegem, což je zásadní činitel lidského chování a jednání, a může vstupovat do situace ještě před tím, než ji jedinec zrealizuje (Armstrong, 2006, s. 982).

Chování lze z hlediska motivace pojmout jako vzorec motorických reakcí neboli pohybů, které dohromady vytvářejí jakýsi smysluplný celek a sestávají z řetězu jednotlivých na sebe navazujících úkonů a činností. Specifické lidské formy chování se označují jako jednání (Rothbartová, 2004, s. 492-505).

Nakonečný upozorňuje, že „...*chování člověka, to nejsou přetržité behaviorální akty, nýbrž tyto akty jsou jen složkami v čase pokračující činnosti, v níž se stále uplatňuje celá řada aktuálních i trvalejších motivací*“ (Nakonečný, 1996, s. 22).

V tomto smyslu vytvářejí dílčí behaviorální akty (činnosti) smysluplný celek, jsou tedy složkami účelné aktivity, rozbíhají se a opět se sbíhají proto, aby jejich prostřednictvím mohlo být dosaženo nějakého cíle, a je proto nutno diferencovat dílčí a konečné cíle, které však vykazují společný motiv (Říčan, 2008, s. 208).

Na motivaci navazující instrumentální aktivity vyjadřující její zaměření a intenzitu, ale také kognitivní zpracování dané situace, jsou důsledkem procesu učení a musejí být korigovány dalšími zkušenostmi. Bývají interindividuálně odlišné, proto jsou i rozmanitě uspokojovány a naplňovány (Nakonečný, 1996, s. 272).

Nutné je zmínit, že k nástupu motivovaného chování dává podnět jednak situace, ale také individuální dispozice jedince v daném prostředí. Cesta od motivace k určitému chování, které je motivací „spouštěno“, je zdlouhavá a jedná se o poměrně složitý proces (Armstrog, 2006, s. 982). Ve vlastním průběhu motivace se uplatňují mnohé kognitivní procesy člověka, které dokážou analyzovat situaci, v níž se daný člověk aktuálně nachází, ale také analyzují a hodnotí možné budoucí následky chování a jednání člověka v dané situaci. Kognitivní procesy nejenom, že analyzují vnější situaci,

ale především vytýčují cíle tehdy, když není možné jejich aktuální uspokojení (Říčan, 2008, s. 208). Člověk si prostřednictvím kognitivních procesů vytýčí nějaký vědomý cíl, predikuje pravděpodobnost a možnost dosažení tohoto cíle (tj. očekávání úspěchu) a následně hledá vhodné strategie a prostředky chování, kterými stanoveného cíle dosáhne. Proto poté konkrétní chování je dáno vztahem situace – cíl (Nakonečný, 1996, s. 272).

V úzké souvislosti s motivací je důležité se věnovat jak její dynamice, tak také zaměřenosti motivace, což je základním atributem lidské motivace, který se pojí s s motivovaným chováním. Jedná se tedy o projev psychiky a její zaměřenosti na „něco“ nebo k „něčemu“. Právě zaměřenost, která se prezentuje v podobě motivů, předurčuje lidskou aktivitu, řídí směr a zacílení lidského chování. Zaměřenost disponuje svými specifickými orientačními, regulačními, zacílenými, motivačními a také charakterovými aspekty. Zaměřenost je aspektem, který je vždy přítomen v motivačních vlastnostech člověka, v jeho zájmech, v hodnotovém systému, v potřebách, ale i v jeho chování, jednání a způsobu reagování (Plháková, 2007, s. 472).

Závěrem této části je vhodné uvést, že aktivita lidí, kteří jsou skutečně vnitřně motivováni k určité činnosti, a motivace těch, kteří jsou k dané činnosti donuceni, je navenek zcela shodná. Rozdíl však můžeme nalézt v jejich vnitřním prožívání dané aktivity, která vede k cíli. Uvedené vnitřní prožívání se navenek prezentuje rozdílně a také jeho důsledky mohou být výrazně odlišné. Jde zde o vnitřní pocit, který člověk prožívá. Například v případě motivovaného jednání se jedná o pozitivní pocit, zatímco v případě činnosti vynucené zažívá osoba negativní pocity (Nakonečný, 1996, s. 272).

1.3 Motivační proces

Motivační proces lze definovat jako složitý a individuálně probíhající intrapsychický proces, který vyústí v konečný výsledek, jímž je vznik a prožívání určitého vnitřního stavu, tj. motivu, který je odvozován od dovršující se reakce a způsobu chování. Tedy například motivem lidského jednání není samotné jídlo jako takové, ale motivem je uspokojení potřeby nasycení (Smékal, 2004, s. 523).

Motivace se vždy realizuje v nějakém konkrétním čase, toto spojení motivace a času se nazývá motivační proces. Motivační proces se projevuje v dimenzi, kterou je především dimenze směru (Rothbartová, 2004).

V úvodu motivačního procesu se vždy objevuje nějaká neuspokojená nebo nedostatečně naplněná potřeba, kdy tato situace v člověku vyvolává vznik tenze, frustrace a v horším případě dokonce i stres. Aby bylo možné snížit nebo dokonce eliminovat tyto nepříjemné pocity, je žádoucí, aby člověk nacházel řešení pro uspokojení svých potřeb. Při procesu uspokojování potřeb se zároveň dosahuje naplňování cílů, přání a tužeb, což je pro člověka jak žádoucí, tak i efektivní pro jeho seberozvoj a seberůst (Nakonečný, 1996, s. 272). Během naplňování vlastních potřeb se snižuje tenze a frustrace, organismus se opětovně vrací do rovnovážného stavu. Tímto mechanismem dochází k ukončení motivačního procesu, který má pro člověka pozitivní důsledky (Timmreck, 1977, s. 105-110).

Prostředí, ať již vnější nebo vnitřní, je nestálé, tedy člověk neustále balancuje v situaci tenze a následné rovnováhy. Prostřednictvím motivačního procesu může člověk objevovat, zkoušet a využívat stále nové strategie chování, jednání a reagování, které mohou efektivněji a úspěšněji než dříve směřovat k uspokojení jeho potřeb a tedy i ke znovu-nastolení rovnovážné a harmonické situace (Plháková, 2007, s. 472).

Motivace je tedy procesem, který umožňuje a vyvolává interakci jedince s jeho okolním, ale i vnitřním prostředím, kde působí celá řada faktorů a aspektů. Z uvedeného je tedy jednoznačné, že motivace je tím, co disponuje vlastní dynamikou a značně interindividuálním průběhem. Z tohoto důvodu tedy není možné vystačit si pouze s identifikací několika možných motivů, jestliže chceme zjistit, co nebo jaká byla motivace k jednání a reagování u konkrétného jedince (Nakonečný, 2009, s. 468).

Motivace je spojována s fenomény jako je například vzrušení, energie, aktivita, stavy napětí a pocity nedostatku nebo nedostačivosti. Jedná se o zaměřování energie a snahy individua k určitému cíli a dosažení „něčeho“, co dává jedinci individuální smysl a význam (Timmreck, 1977, s. 105-110).

Důležitým hlediskem motivovaného chování je selektivní pozornost, tedy zaměření se na určité a zcela specifické podněty a současně také změněná vnímavost pro podněty, které jsou odlišného, pro danou chvíli nepotřebného, charakteru. Konečnou snahou motivačního procesu je organizace smysluplné aktivity, a to směrem k dosažení cíle a odstranění stavů nespokojenosti, frustrace a napětí (Nakonečný, 1996, s. 272).

Vlastní průběh procesu motivace lze tedy nastínit jako objevení se konkrétní potřeby a následné nutnosti jejího uspokojení. V první fázi tedy vzniká *potřeba*, kterou si člověk uvědomuje jako nedostatek. Následně se objevuje *hodnocení čili hodnotová orientace*, která obsahuje dvě základní složky: hledání odpovědi na to, co dokáže pocit nedostatku odstranit a další zahrnuje očekávání jedince (Plháková, 2007, s. 472). Toto určuje a determinuje směr, způsob a cíl jednání. Ve třetí fázi již dochází *k realizaci konkrétní aktivity* a nástup chování, prostřednictvím kterého člověk uspokojuje své potřeby. Čtvrtá fáze je naplněna zv. konzumním chováním, které umožňuje *uspokojení pocíťované potřeby*. Pátou fází pak je *stav nasycení*, tj. úspěšné uspokojení potřeby (Nakonečný, 1996, s. 272).

1.4 Základní teoretické přístupy

V rámci této podkapitoly budou definovány základní teoretické přístupy týkající se problematiky motivace. Zmíněna bude např. Murrayho teorie potřeb, Maslowova hierarchie potřeb, Herzbergerova dvoufázová teorie, Adamsova teorie spravedlnosti, Lockova teorie stanovení cílů či Vromova teorie expentance.

1.4.1 Murrayho teorie potřeb

Murrayho teorie potřeb je známou motivační teorií, jež definuje potřeby jako síly organizující lidské vnímání, jednání, snažení, myšlení apod. Tyto síly mají za cíl změnu aktuálně vzniklé neuspokojivé situace.

Dle Murraye se potřeby dělí na:

- 1) Primární potřeby – jsou to potřeby, jež jsou uspokojovány fyziologickými procesy,
- 2) Sekundární potřeby – tyto potřeby jsou zakořeněny v psychickém uzpůsobení každého jedince.

Každý jedinec má oba typy potřeb, ale existují rozdíly v jejich intenzitě a úrovni. Murray hovoří o tom, že uspokojením těchto potřeb si zajistí psychickou pohodu, tělesnou i duševní rovnováhu, spokojenost a smysluplný život (Plháková, 2008, s. 365 – 368).

1.4.2 Maslowova hierarchie potřeb

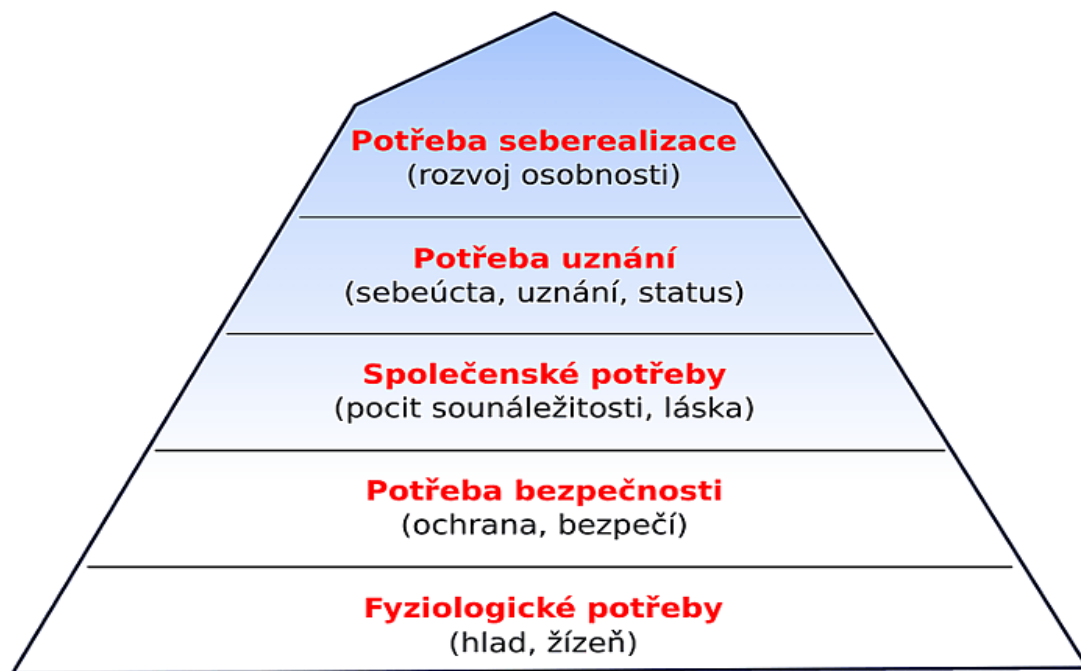
Nerozšířenější teorií motivování je hierarchie potřeb, kterou vytvořil psycholog A. Maslow. Potřebou se rozumí prožívání nedostatku či opačně nadbytku něčeho, kdy toto prožívání doprovází silné citové vypětí. Pokud nastane uspokojení potřeby, přináší to člověku především pocity štěstí, ovšem když opačně k uspokojení nedojde, cítí lidé trápení. Tehdy se projeví silné vnitřní napětí, od kterého se snaží člověk oprostít technikami různého druhu.

Maslow vypracoval pro lidské potřeby hierarchickou stupnici, jež je vrství nad sebe od nejnižších až po ty nejvyšší. Pokud dojde k dostatečnému uspokojení určité skupiny potřeb, přestává tato skupina krátce na to působit stimulačně (Madsen, 1979). Skupiny potřeb jsou podle Maslowa uspořádány stupňovitě v podobě pyramidy následným způsobem:

- 1) ***základní fyziologické potřeby*** - tato skupina zahrnuje potřeby sloužící k udržení lidského života (spánek, voda, sex, potraviny, přístřeší nebo mateřský pud). Zabezpečení těchto primárních existenčních podmínek je základním požadavkem organismu. Pokud nedojde k jejich uspokojení, nenastoupí motivace k uspokojení dalšího stupně potřeb.
- 2) ***potřeba existenční jistoty*** - jedná se především o potřeby zdraví, bezpečí, možnosti pracovního postupu, jistoty práce atd.
- 3) ***sociální potřeby*** – jde o potřeby jako přijetí nebo přátelství; poté také potřeba lásky, pocit společného žití s ostatními lidmi, pocit harmonie se svým svědomím a sebou samým. Z hlediska pracovníka máme na mysli především potřeby: tvoření podmínek pro kooperaci a komunikování v pracovním kolektivu, vytváření neformálních i formálních vztahů a šance na lepší společenské uplatnění apod. (Plháková, 2008).
- 4) ***potřeba osobního uplatnění*** – jde o potřebu prožívání vážnosti (osoba může rozhodovat, cítí se samostatná a důležitá díky práci, kterou vykonává aj.). Pokud nastane u lidí uspokojení všech uvedených potřeb, nastupuje touha stát se váženými, k uspokojení čehož patří získání prestiže a moci.
- 5) ***potřeba seberealizace*** - jedná se o přání využít naplno svého potenciálu a dosažení tak všeho, čeho je vůbec možno dosáhnout. V tomto případě máme na

mysli nejvyšší stupeň začlenění do kolektivu spolupracovníků v podniku. V této situaci je práce již koníčkem a zaměstnanec je následně schopen své zájmy podřídit pracovnímu kolektivu (rozhodují společně, dochází k rozvoji osobnosti nebo dalšího vzdělávání) (Plháková, 2008), tedy uskutečnění seberealizace.

Obr.č. 2 Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: vlastní zpracování podle Plhákové, 2008

Z tohoto principu existuje samozřejmě rovněž několik výjimek:

- u některých příslušně založených lidí je velmi důležitou hodnotou tvořivost,
- lidé, kteří jsou deprivováni nedostatkem naplnění základních potřeb v přítomnosti nebo tím trpěli v minulosti, jsou zaměřeni pouze na jejich uspokojování a nesnaží se naplnit potřeby vyšší,
- někteří lidé během dlouhodobého a celkem snadného naplňování fyziologických potřeb se stávají nevlídnějšími k jejich naplňování, což pro ně představuje novou zkušenost,
- u dalších lidí může být potřeba respektu výraznější než potřeba lásky, neboť předpokládají, že spolu s respektem se ze strany druhých lidí dostaví i láska (Plháková, 2008).

1.4.3 Herzbergerova dvoufázová teorie

Frederick Herzberg propracoval teorii potřeb ještě důkladněji, přičemž nejen to, že popsal zaměstnanecké potřeby, ale rovněž stanovil způsob, jak motivovat pracovníky k vyšším výkonům. Základem jeho práce je obsáhlé empirické šetření, v němž se pracovníků ptal na faktory, jež je uspokojují, nebo neuspokojují. Požadavek kladený na pokusné osoby byl, aby co nejkonkrétněji popsaly situace z jejich pracovní aktivity, které u nich vedly k velmi příjemnému či nepříjemnému pocitu. Takto dospěl k zajímavému poznání, že nespokojenost a spokojenost nejsou dvěma póly jedné stupnice, ale dva nezávislé úkazy, dle nichž lze soudit, že „žádná spokojenost“ je opak spokojenosti a „žádná nespokojenost“ je opak nespokojenosti.

Na základě svého šetření definoval autor faktory způsobující spokojenost (tyto pojmenoval satisfaktory, motivačními faktory) a nespokojenost (tyto nazval disatisfaktory, hygienickými faktory). Od sebe se mimo jiné liší i svým charakterem – kdy disatisfaktory jsou extrinziční, jsou spjaté s okolím, kdežto satisfaktory jsou intrinziční, což znamená, že souvisí s vlastním obsahem aktivity konkrétní osoby. Mezi nejčastěji se vyskytujícími disatisfaktory byla pracovníky zmiňována firemní politika a řízení, ale rovněž neúměrná supervize, dále byly uváděny faktory jako vztah k podřízeným či k nadřízenému, postavení, výše platu, osobní život, vztahy s kolegy apod. Když se udržují tyto faktory ve správné míře, nedochází sice ke spokojenosti, spíše to vyvolává nějaký stav „bez nespokojenosti“. V opačném případě je pro zaměstnance nejsilnějším motivačním faktorem úspěch a uznání. Při jejich nedostatku však nelze říci, že by jednoznačně nastávala nespokojenost (von Rosenstiel, 2007, s. 309).

Právě pracovníkova spokojenost je dle Herzberga faktorem nejvíce ovlivňujícím jeho produktivitu (Commeli, & Rosenstiel, 1995). Takto autoři informují zaměstnavatele, jakým způsobem mají motivovat své zaměstnance – nezbytné je zajištění uspokojivých podmínek na pracovišti, a to především zohlednění individuálních zaměstnaneckých potřeb uznání a úspěchu.

1.4.4 Vromova teorie expektance

Teorie expektance spadá do tzv. *VIE theories*. Vroom patří k největším propagátorům těchto teorií. Základem těchto teorií je model, ve kterém se síla motivace

(M) skládá z níže uvedených faktorů:

- $E = \textit{expectancy}$ (očekávání jedince, že vynaložené úsilí povede k akceptovanému výkonu);
- $I = \textit{instrumentality}$ (očekávání jedince, že jeho výkon bude oceněn);
- $V = \textit{valence}$ (hodnocení jedince, že odměna, kterou získá za svůj provedený výkon, je adekvátní).

Tyto multiplikátory se dosadí do rovnice $M = V \times I \times E$. Výsledek rovnice se odvíjí od jednotlivých hodnot, jak je uvedeno níže:

E E se blíží hodnotě 1 v případě, když je zaměstnanec naprosto přesvědčený o tom, že jeho jednání a úsilí skutečně povede k vytýčenému cíli. V případě, že by zaměstnanec naopak dosažení stanoveného cíle považoval za nepravděpodobné, bude tato hodnota dosahovat 0.

I I se blíží hodnotě 1, věří-li zaměstnanec, že za svůj dobrý výkon bude uspokojivě ohodnocen (pochvala, bonus, povýšení...). Je-li očekávání nízké nebo žádné, hodnota I se bude pohybovat kolem 0.

V Hodnota V se odvíjí od toho, nakolik jsou pro pracovníka podstatné výsledky jeho práce a odměny, kterou za práci dostane. Pokud jsou výsledky práce pro pracovníka důležité, může dosáhnout hodnota V 1. V případě, že je zaměstnanec k těmto bodům indiferentní, dosahuje V hodnoty 0. Pokud pak zaměstnanec projeví vůči těmto aspektům negativní hodnocení, vyjádří se V v záporné hodnotě -1 (Lunenburg, 2011, s. 6).

Na rozdíl od obsahových teorií, které byly v předešlém textu popsány, se tato procesní teorie nekoncentruje na popisování dílčích motivů. Především v obecné rovině nastiňuje, že pro cíle různého druhu mají zaměstnanci rozdílné preference a očekávají jistý úspěch, pro který bude stěžejní jejich aktivita.

Vroom vyvodil ze získaných teoretických poznatků pro fungování v podniku tyto závěry:

- a) pracovník dostává realistické úkoly, které musí přijmout za své, aby byl schopný věřit, že dosáhne stanoveného cíle;
- b) pracovník věří v odpovídající odměnu za svůj dobře provedený výkon;

c) pracovník hodnotí kladně způsob odměňování (cituji podle Clegga, 2005).

1.4.5 Adamsova teorie spravedlnosti

K nejvíce zmiňovaným motivačním teoriím patří Adamsova teorie, proto je také do tohoto přehledu zařazena.

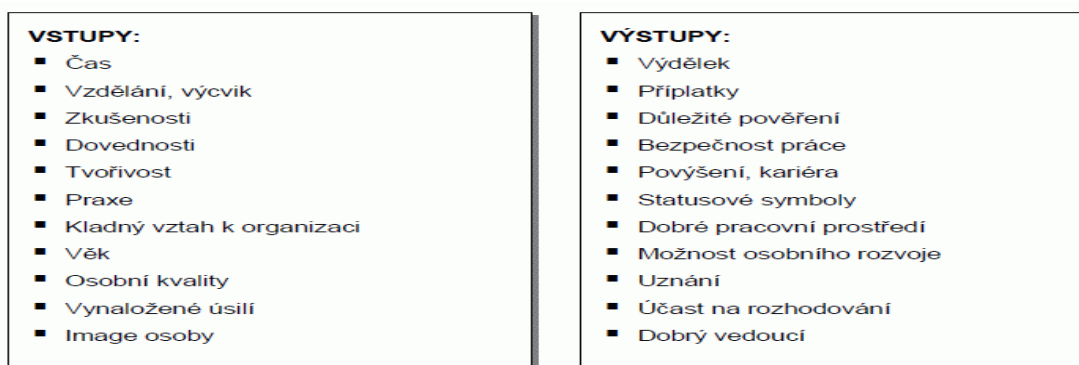
Adamsova teorie spravedlnosti se řadí do kategorie tzv. *equity theories*, tedy teorií zaměřujících se na rovnováhu (harmonii). Společné znaky této teorie jsou:

- zaměstnanci očekávají, že dostanou za svou práci odpovídající mzdu;
- zaměstnanci porovnávají, zda dostávají za stejnou práci tu samou mzdu jako jejich kolegové;
- zaměstnanci se snaží snížit rozdíl ve mzdě v případě, že ve srovnání s jinými se dostali do pozice, která není adekvátní (Plháková, 2008).

Adams používá dva zásadní pojmy, kterými jsou vklad pracovníků (*input*) a jejich dosažené výsledky (*outcome*). Vkladem se rozumí námaha vynaložená na pracovní aktivitu, výsledkem pak jednak počet ocenění za danou práci, jednak jeho způsob.

V následujícím schématu jsou konkrétní ukázky vkladů a výsledků.

Obr. č. 3 Vstupy a výstupy

Zdroj: www.businessinfo.cz, 2019

V ideálním případě by měly být vklady a výsledky v rovnovážném stavu. Je možné si tyto dva faktory představit jako misky vah.

Pracovníci však nesrovnávají jen své vklady a výsledky, ale porovnávají se rovněž s ostatními pracovníky. Podle takového porovnání poté vyvozují, zda jsou spravedlivé

pracovní podmínky. Podle Adamse lze spravedlnost na pracovišti vyjádřit následujícím způsobem:

$$I_A/O_A = I_B/O_B,$$

tedy zaměstnanec A je za své úsilí (I_A) odměněn přiměřeně stejnou měrou jako jeho spolupracovník B .

V případě, že jsou mezi zaměstnanci značné rozdíly, jednotliví zaměstnanci to cítí jako nespravedlnost. Poté se uchylují k tomuto řešení:

- a) přehodnocují situaci a nakonec se spokojí se současným stavem ;
- b) zažádají o vyšší mzdu nebo bonusy či jiné zvýhodnění;
- c) snižují vlastní vklady, pracují tedy méně efektivně, či často chybí;
- d) dají výpověď (Clegg, 2005).

Tato teorie nachází v praxi široké uplatnění, protože v realitě často dochází ke srovnání s ostatními zaměstnanci na pracovišti. Mezi nedostatky této teorie patří to, že se Adams omezil jen na vztah výkonu a odměny. Podle jeho způsobu uvažování by to znamenalo, že spravedlivá mzda motivuje pracovníka více než vyšší mzda.

1.4.6 Lockova teorie stanovení cílů

Velkou oblibu si získala cílová teorie, jelikož se řadí mezi nemnohé teorie, které opravdu přinesly jednoznačné výsledky (Rosenstiel, 2007).

Základním tvrzením této teorie je, že při přijetí nějakého cíle jedincem je nejdůležitější okolností pro kvalitu výkonu náročnost daného cíle. Pokud jsou cíle nejasně formulované, snižuje to motivaci na rozdíl od toho, když jsou formulovány jasně a zřetelně (citují podle Rosenstiela, 2007).

Locke je přesvědčen, že - pokud jsou cíle náročné - vedou člověka k vyšší výkonnosti. Cíl však musí být akceptován, srozumitelně a jednoznačně stanoven, a pokud dojde k jeho dosažení, je důležité zpracování zpětné vazby (feedback).

Postup stanovení cíle je dle Locka právě to, co usměrňuje jednání a pozornost, napomáhá hledat vhodné řešení, mobilizuje energii a zesiluje vytrvalost. I přesto ovšem nepopírá, že individuální schopnosti pracovníka výkon také ovlivňují (citují podle Rosenstiela, 2007).

1.5 Motivace pro volbu povolání

1.5.1 Vývojová stádia při volbě povolání

Obvykle každý jedinec, který udělá konečné rozhodnutí ohledně volby povolání, prochází jistými stádii. Některé z nich se může vyznačovat nedostatkem realismu, protože ti, co se rozhodují, nevědí, jaká je skutečná náplň práce voleného povolání, či nemají spolehlivou vizi o tom, jaké dovednosti a kvalifikace se budou požadovat.

Teorie D. E. Supera (1981) vymezuje vývojová stádia při výběru povolání, kdy ke každému stádiu se řadí jedna etapa dětství. V souvislosti s jejich osobností však mohou některé osoby procházet jednotlivými stádii i v pozdější době než ostatní, např. někteří dospívající jedinci se dlouho nacházejí ve stádiu fantazií, jež je spojováno s raným obdobím dětství. Charakteristika stádií je následující:

1) Stadium fantazií (rané dětství)

Jedná se o období, které zpravidla trvá do 1. ročníku základní školy, tedy předškolní věk. Děti si sebe představují v určitém povolání, které v tu danou dobu vyhovuje jejich fantazii. Přitom ale zřídka myslí na skutečnosti spojované s takovým zaměstnáním.

2) Stadium zájmu (pozdní dětství)

Jedná se období, kdy žáci nastupují na vyšší stupeň základní školy. V tuto dobu je fantazie střídána zájmem. Děti láká povolání ztělesňující v jejich očích věci, které jsou pro ně zajímavé. Pokud si děti přejí ve stádiu fantazie být například astronautem, v tomto období mohou od tohoto přání upustit, jelikož zjistí, že ve skutečnosti je astronomie či raketový pohon vlastně nezajímá.

3) Stadium schopnosti (kolem 15. roku života)

Když žáci dosáhnou 14. – 15. roku, nastává období, kdy je pro ně prvořadé to, jaké mají schopnosti. Vyskytují se sklony k negování povolání, která jsou zjevně nad úrovní a možnostmi jejich schopností.

4) Stadium ohledávání (kolem 20. roku života)

Nejčastěji před dvacátým rokem života zkoušejí dospívající jedinci podávat první žádosti o zaměstnání v praxi a zjišťují další skutečnosti v pracovním životě.

Mimo shora uvedená stádia obsahuje Superův model i další stádia života, která ovšem nejsou součástí běžné školní praxe pedagoga. Například po dovršení 20. let je *doba zkoušení*, kdy mladý člověk může v tomto věku mnohdy střídat povolání či provádí zkoušku různých možností.

V pedagogické praxi může být Superův model vodítkem při poradenství k volbě povolání. Pokud dospívající, který během studia nemá požadovaný prospěch a vykonanou maturitní zkoušku, přesto však by chtěl pracovat jako lékař nebo pilot, zjevně se ještě stále nachází ve stádiu fantazie. Naproti tomu žák, který je schopnější, ale jeho realitou je pracovat jako švadlena nebo číšník, může zůstat ve stádiu zájmu, kde nadšení či záliba pro delší časové období může převyšovat současné možnosti (Fontana, 1997, s. 328).

1.5.2 Vnitřní a vnější činitelé motivace volby povolání

Přes skutečnost, že prochází složitým vývojovým obdobím, si dospívající jedinec musí zvolit již před opuštěním základní školy svou vlastní profesionální orientaci a podle toho nasměrovat volbu odpovídající střední školy. Jelikož je úroveň sebepoznání ještě slabá, zájmy nestabilní a přehled nedostatečný, je fáze dospívání celkem těžká (žáci většinou vědí lépe, čím nechtějí být). V této oblasti vykazují zralejší přístup především chlapci, mnoho dívek se spíše déle zaměřuje na prosazení své popularity a navázání uspokojivého kontaktu s lidmi (Čačka, 2000, s. 282).

Při výběru zaměstnání nikdy nehraje roli pouze jediný faktor, vždy jde o vzájemné spojení souboru vnějších a vnitřních činitelů. Výběr profese z vnitřních popudů souvisí vedle zájmů rovněž s ambicemi, tradicí rodiny, sebeprosazováním, subjektivním názorem na význam povolání a jinými.

Z výzkumů věnujících se volbě povolání vyplývá níže uvedené pořadí vnějších vlivů, které působí na jedince při volbě jeho povolání (Čačka, 2000):

- rodiče,
- masové komunikační prostředky,
- škola,
- přátelé, známí a příbuzní,
- poradenská instituce,
- jiná zařízení.

Autor dále hovoří o tom, že skutečně „nezávislá volba“ nespočívá pouze v tom, že si samostatně vybereme z více možností, ale především se předpokládá zralá schopnost se sám a uvážlivě rozhodnout. Avšak zodpovědně se rozhodnout u tak obtížného problému může být složité pro dospělého člověka, natož potom u studenta v době dospívání.

Z praxe je možné uvést, že při výběru povolání dávají žáci přednost takové práci, která je zajímavá a platově dobře ohodnocená, a také aby měli jistotu zaměstnání po dlouhou dobu. Naproti tomu u studentů při výběru zaměstnání převažují aspekty jako samostatnost a nezávislost práce, uznání profese ve společnosti, její zvladatelnost a snadnost.

1.5.2.1 Vliv rodiny

Motivaci výběru povolání u dospívajících žáků nepochybně ovlivňuje jejich okolí, z něhož nejdůležitější vliv se příkládá rodině. Rodinné prostředí samo o sobě na ně velice působí, dále má vliv způsob komunikace v rodině, přístup rodičů a celková úroveň výchovy. Každodenním (i nevědomým) vzorem pro děti jsou rodiče, kteří jim předávají kulturní vzorce, přístup k práci a zaměstnání a vyjadřují své představy a očekávání o jejich nastávajícím povolání v budoucnosti. Děti si často berou vzor z postoje svých rodičů, jejich vystupování při práci a také si všímají způsobu, jakým mluví o práci.

Podle Vágnerové platí v praxi vztah, že čím vyšší je status rodičů, tím častěji má jejich dítě vyšší ambice. Míra tendence ke ztotožnění se s rodičem v jeho profesní oblasti se neodvíjí u potomka od školní úspěšnosti a u studentů i učňů se projevuje obvykle ve stejné míře. Postupné osvojení názoru rodičů u dospívajících týkající se získání vědomostí v současnosti a vztahu k jejich získávání v budoucnosti bylo v ČR podstatně častější ve srovnání s ostatními zeměmi (např. francouzskými či anglickými, kde tito pubescenti chtějí být více nezávislí při volbě budoucího povolání a jsou soběstačnější) (Vágnerová, 2006, s. 227).

Shora uvedenou informaci je možné doložit rovněž průzkumem Národního ústavu odborného vzdělávání, který v roce 2008 zjišťoval, jaký byl dopad rodinného zázemí na volbu druhu středního vzdělávání, a to ve spojení mezi vystudovanou střední školou studenta na jedné straně a stupni kvalifikace rodičů spolu se socioekonomickým postavením rodiny na druhé straně. Závěry šetření ukázaly, že žáci rodičů, kteří mají

vyšší vzdělání a socioekonomický status, upřednostňují všeobecné vzdělání na středních školách (jako například gymnázium), proti tomu žáci rodičů, kteří mají nižší vzdělání a nižší ekonomický status upřednostňují studium na střední škole s odborným zaměřením (Čačka, 2000).

1.5.2.2 Vliv školy

Dospívající jedinec je ovlivňován řadou vzdělávacích a výchovných institucí, mezi které patří jak poslední ročníky základní školy, tak střední škola a zvláště její poslední ročníky, kdy se jedinec případně rozmyšlí nad tím, zda půjde studovat vysokou školu a jakou. Žák tráví převážnou část svého času ve třídě, kde se uskutečňuje nejen učení, ale dochází tam více či méně k uspokojování i jeho širších psychických a sociálních potřeb.

Kolektiv ve třídě má svou vnitřní strukturu (pozice, role), aspekty organizace (hodnoty, normy, cíle), dynamiku (odměny, sankce) apod. Role nebo pozice, kterou žák ve třídě získá, zpravidla ovlivňuje i jeho další rozvoj osobnosti. Dílčí i celkové soužití ve třídách bývá vždycky bohaté na sociální zkušenosti. V této době je pro žáka a studenta velice důležitý vzájemný kontakt - a to, že je třídou akceptován, se může významným způsobem podílet na spoluurčování jeho adaptovanosti i v budoucnu. Učitelé hrají rovněž - kromě shora zmíněného - velice významnou roli, protože bez jejich vedení by studenti a žáci nemohli dosáhnout očekávaného cíle (Čačka, 2000, s.309).

Dle mého názoru umí dospívající student ocenit učitele, kteří nevyzdvihují svou autoritu a nadřazenost, dokážou ocenit smysl pro humor, dobrou náladu, mají porozumění pro studenty a jsou ochotní vyslechnout jejich názory. Takový pedagog může zesílit sebe-jistotu dospívajících žáků, posílit je v jejich nové identitě a kladnou zpětnou vazbou je pozitivně ovlivnit i také v jejich motivování ke školní práci a výběru povolání jako takového. Domnívám se, že co se týče výběru budoucího studia či povolání, hraje rovněž důležitou roli, jak jsou vyučovací předměty oblíbené či neoblíbené. Za sebe mohu konstatovat, že při výběru způsobu vzdělávání byl pro mne rozhodujícím fakt, zda se na školách připadajících v úvahu učí neoblíbené předměty (fyzika, chemie) atd.

Velmi důležitou roli při přípravě studentů na výběr povolání hraje základní škola. Jejím primárním účelem by mělo být ovlivnění žáků v tom smyslu, aby se formovaly jejich postoje k povolání a k zodpovědnému výběru zaměstnání. Měla by být žákům

předávána konkrétní informace ohledně náplně různých prací, pomáhat jim k vytvoření reálného profesního cíle a zajistit jim v dostupné míře potřebné základní kompetence (dovednosti, vědomosti, návyky a postoje) umožňující jim bezproblémové získávání pozdější speciální odbornosti.

Při zakončení základní školy má prospěch a úspěšnost pro žáka spojitost s osobní perspektivou, dokončení školy už není cílem, ale začíná být prostředkem. Základem pro diferenciaci žáků je v tomto období jejich školní úspěšnost, a to ve spojitosti k očekávanému profesnímu začlenění. Dochází k postupnému rozdělování žáků na učně a potencionální budoucí studenty. Na jejich motivaci a vztah k učení má vliv budoucí profesní role, kdy učitelé toto rozlišení podporují odlišnou náročností a přístupem (Vágnerová, 2006, s. 246).

1.5.2.3 Vliv vrstevnické skupiny

Období adolescence je pro každého člověka obdobím hledání a rozvoje vlastní identity, které je mimo jiné spojené rovněž s motivací k volbě dalšího studia s ohledem na následnou volbu povolání.

Snaha jedince o osamostatnění a další vývoj osobnosti se obvykle vyznačuje orientací na jiné sociální skupiny, než jsou pouze školní třída nebo rodina. V období dospívání má pro jedince velký význam jeho vrstevnická skupina, která mívá shodné názory a problémy.

Skupina vrstevníků je v této době dokonce nejvýznamnějším zdrojem sociální a emoční opory. Zpravidla v takové skupině dochází k rozvíjení symetrických vztahů přátelství a prvního stálějšího partnerství. Dochází k postupnému ztracení osobního vlivu a významu rodiny (Vágnerová, 2006, s. 246).

Jak v době, kdy žáci dospívají, tak současně v době, kdy jsou na prvním stupni základní školy, může být žák velice ovlivnitelný tím, jak se chovají jiní žáci či kamarádi, kteří jsou ve stejném věku. Potřeba jejich přijetí, tedy být součástí skupiny nebo party, bývá velice silná pro studenty jak mladšího školního věku, tak staršího, skupina nebo parta si častokrát tvoří svůj nezvyklý způsob chování, vyjadřování a nepsaná pravidla, která musí dodržovat, aby mohli do ní patřit (Fontana, 1997, s. 286). Vliv přátel a skupiny vrstevníků je tedy u dospívajícího jedince důležitý a tento je obvykle realizován v partě. Při konečném rozhodování o volbě povolání je však spíše

rozhodující vliv rodičů. Dospívající jedinci u svých vrstevníků či starších přátel vyhledávají převážně rady a zkušenosti, informace o odborném učilišti nebo budoucí střední škole, o které uvažují.

1.5.2.4 Vliv zájmů, koníčků

Obtížným problémem při výběru následného vzdělávání a budoucího povolání je konečné rozhodování o jeho volbě. Mám na mysli to, zda má student odpovídající vizi o svém povolání, zda má vymezené záliby, jaké má prospěchové a studijní možnosti, jaké má představy o svém dalším životě, atd.

Při volbě povolání by měl žák, student i rodiče zvážit, zda je pro jedince jeho koníček tak důležitý, že se mu chce skutečně profesionálně věnovat, či je jeho zájem o něj jen povrchní. Je třeba zvažovat, zda je koníček jen odreagováním, zábavou, nebo zda má vážný význam i pro jeho další směřování v dospělosti, ať již v soukromém či profesním životě. Některé koníčky lze realizovat přímo ve vztahu ke konkrétnímu studiu (např. chlapec zabývající se modely vlaků se chce stát strojvedoucím nebo konstruktérem, či dívka, jež ráda vaří, se chce stát kuchařkou). Je tedy patrné, že mnohé koníčky zase žáka či studenta podporují v jeho dalším vzdělávání a volbě konkrétní profese.

Některé střední školy nabízejí i volnočasové aktivity, a to např. sportovní aktivity přímo na pozemku školy (sportovní hřiště, tělocvična, taneční a jiné kurzy). Student se tak může věnovat svým zálibám i mimo vyučování, ve chvílích, kdy má volno a rovněž přímo na pozemku školy.

1.5.2.5 Vliv masmédií, internetu a sociálních sítí

Masmédia či jiným názvem hromadné sdělovací prostředky zprostředkovávají oslovení velké skupiny osob najednou. Tradičními tištěnými médii jsou kupř. časopisy, knihy, denní tisk. Média, která se soustředí na obrazové či akustické zpracování informací jsou rozhlas, televize. Především v posledních dvou desetiletích však doplňují akustická i tištěná média ve velké míře média, která jsou spojená s vývojem elektronických technologií, tedy počítače, mobilní telefony a internet.

Nové formy komunikace (internet, sociální sítě) se staly velmi razantně součástí běžného života lidí, a to včetně žáků, kteří dospívají, ale i mladších dětí. Pronikají jejich volným časem na všech úrovních, od místní po světovou, od individuální po

celospolečenskou, přičemž vždycky napomáhají k navazování kontaktů. Ovšem jejich vliv může mít rovněž opačný, zcela negativní efekt, může to být nejen na úkor žádoucí aktivity, ale může umožnit i spoluúčast na propagování násilí, šíření pornografie a jiných negativních jevů, které vzbuzují u dětí zájem. Proto by měli rodiče sledovat, čím se dítě zabývá mimo práci pro školu. V dnešní době jsou děti a mládež denně zahrnutы množstvím informací z nejrůznějších médií ve škole, v rodině i ve volném čase. Možnost jejich konzumace se dnes bohužel nabízí už v předškolním věku.

Prostřednictvím médií získávají žáci a studenti informace nejen z oblasti zábavy, ale také informace vztahující se k jejich budoucímu povolání, např. odkazy s nabídkou studijních středoškolských a vysokoškolských oborů.

Nelze tedy ani zabránit tomu, aby v době rozmýšlení žáků nad výběrem povolání nebylo jejich rozhodování výrazně ovlivňováno médii všeho druhu. Z těchto médií studenti získávají podklady, informace a inspiraci.

2 MOTIVACE KE STUDIU PSYCHOLOGIE A JEJÍ CHARAKTERISTIKA JAKO OBORU

2.1 Motivace k volbě studia psychologie

Většina studentů, kteří si podávají přihlášku ke studiu psychologie, nevolí tento obor jako náhradní řešení. Zpravidla se pro tento obor rozhodli již na začátku svého rozhodovacího procesu ke studiu na vysoké škole. Protože každý jedinec je individuální, použití jakékoliv teorie, která by popisovala skupinu těchto lidí konkrétně, neexistuje, některé motivační teorie se zabývají obsahem (Maslowova hierarchie potřeb, Herzbergerova dvoufázová teorie), jiné procesem (Vromova teorie expetance, Lockova teorie stanovení cílů).

Většina uchazečů vnímá studijní obor psychologie a práci psychologa jako *stimulující*, tedy *motivující samu o sobě*. Rovněž se vnímá jako výzva, protože práce s lidmi je velmi náročná a pro někoho tím přitažlivá.

Dalším silným motivem může být *osobní zkušenost*, kterou má samotný uchazeč. Pokud jemu nebo jeho blízkým někdy psycholog pomohl, může se jednat o přání být schopen stejné pomoci.

Zkoumáním vlastních motivů se zabývají také Hawkins a Shohet (2004), kteří popisují tři druhy motivů:

1/ *Touha po moci* – touha řídit životy jiných lidí, moci rozhodovat a případně manipulovat s dalšími lidmi, nebo mít kolem sebe lidi, o nichž ví, že kteří řeší větší problémy než on sám, což mu dodává jistou nadřazenost.

2/ *Naplňování vlastních potřeb* - jedná se o snahu porozumět sám sobě, vlastním zkušenostem a problémům. Prostřednictvím dalších lidí a jejich životních příběhů lze pak nacházet inspiraci k řešení ve vlastním životě. Zde pak může být motivací *naplnění vlastní potřeby a dobrého pocitu z pomoci druhým*, ale také demonstrace tohoto okolnímu světu.

3/ *Přání léčit (pomáhat)* – tato motivace souvisí s osobností člověka, jeho temperamentem, výchovou a prostředím, ze kterého vyšel.

Obecně lze k motivaci uchazečů o studium psychologie říci, že jedinec, který nemá vlastní motivaci, není schopen dělat tuto práci delší dobu naplno. Vnější

motivace, tedy i např. formální studium za účelem získání diplomu nebo materiálního prospěchu, nepřináší z výkonu této profese uspokojení a jedinec pak není schopen ji vykonávat do hloubky a zpravidla z oboru odchází.

Jisté nebezpečí však může nastat i tehdy, kdy jedinec, který má psychické obtíže nebo dokonce trpí psychickou nemocí, se nadchne pro studium psychologie, protože se s ní dostal do kontaktu jako klient nebo pacient. Stává se, že obdivuje svého terapeuta a chce se mu za každou cenu přiblížit a podobat. Z toho důvodu se pak snaží vystudovat obor psychologie. Taková motivace ke studiu je velmi zavádějící, i když jedinec nakonec studium úspěšně dokončí. Není totiž jisté, zda jeho psychická labilita bude schopna zvládnout nároky, které od něj bude vyžadovat praxe.

2.2 Profese psychologa

V této podkapitole se zaměřím na vymezení a definování profese psychologa a také na popis jeho profesní dráhy, která se může ubírat rozmanitým směrem, tedy na to, co by měl student vědět pro své konečné rozhodnutí.

Hunt definuje a popisuje psychologii takto: „*...přestože se tato oblast nazývá vědou, je natolik různorodá, že se dá vymezit nebo popsat pouze těmi velmi nejobecnějšími pojmy*“ (Hunt, 2015, s. 204). V současné době je psychologie považována za vědu, která je poměrně mladá, moderní, neustále se rozvíjející a uplatňující se v mnohých sférách a oblastech života. Hlavním předmětem jejího zkoumání jsou psychické jevy a základní metodou pro získávání poznatků je jednoznačně introspekce (Říčan, 2008, s. 208).

2.2.1 Charakteristika profese psychologa

Psychologii jako povolání lze zařadit do skupiny tzv. pomáhajících profesí. Hartl a Hartlová definují pojem pomáhající profese jako:

„... souhrnný název pro veškeré profese, jejichž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým, identifikaci a řešení jejich problémů a na získávání nových poznatků o člověku a jeho podmínkách k životu, tak aby pomoc mohla být co neúčinnější; patří sem lékaři, zvláště psychiatři, psychologové, sociální pracovníci, speciální pedagogové ...“ (Hartl, & Hartlová, 2015, s. 185).

Komplexní definice obsahu pojmu psychologie však není nikterak snadná.

Dle jednoho z psychologických slovníků lze například profesi psychologa vymezit jako: „*psycholog je člověk profesionálně činný v jedné z některých oblastí psychologie, který absolvoval příslušné vysokoškolské vzdělání*“ (Sillamy, 2001, s.170). To je ovšem vymezení tak obecné, že si z něj sotva kdo může udělat konkrétní představu.

Plháková uvádí, že: „*psychologie je věda, která studuje lidské chování, mentální procesy a tělesné dění, včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí*“ (Plháková, 2007, s. 15). Nejvýznamnějším cílem psychologie je využívat získané a osvojené znalosti ke zvyšování lidské spokojenosti a zdraví. Proto se psychologie řadí k pomáhajícím profesím (Atkinsonová et al., 2001, s. 752).

Psycholog se tedy zajímá o psychickou činnost a duševní jevy svých pacientů a klientů (tj. schopnosti, dovednosti, vlohy, ale i postoje a názory) a strukturu jejich osobnosti (tj. motivace, emoce, charakter a temperament), a to ve vztahu k prostředí, kde pacient/klient žije a pracuje (Atkinsonová et al., 2001).

Mezi elementární pracovní činnosti psychologa lze zařadit poměrně široké spektrum pracovních aktivit jako je: psychodiagnostika, jež umožňuje zjistit a diagnostikovat osobnostní rysy a charakteristiky vyšetřované osoby. *Psychodiagnostickou činnost* realizuje psycholog za využívání mnohých psychologických metod a postupů, které jsou jak klinického, tak i testového charakteru (užívání standardizovaných testových metod). Další významnou činností psychologa je *poradenská činnost*, kdy psycholog poskytuje doporučení a podporu v rozhodnutích klienta v situacích týkajících se partnerských a manželských neshod, pracovních problémů, potíží při výchově dětí, osobních problémů a sebepojetí apod. (Plháková, 2007).

Činnost psychoterapeutického charakteru představuje působení psychoterapeuta na klienta/pacienta a to v rámci nejčastěji volené, individuální terapie. Existuje celá řada psychoterapeutických směrů, ve kterých může být psychoterapeut vyškolen (nutnost absolvování akreditovaného psychoterapeutického výcviku). Jedná se například o psychoanalýzu, psychodynamickou terapii, kognitivně – behaviorální terapii, systemickou psychoterapii apod. (Géringová, 2011, s. 200).

Profese psychologa je převážně realizována v pracovně, ať již se jedná o zařízení ambulantního či lůžkového charakteru, neboť v obou subjektech by měl mít

psycholog své zázemí, kde může v klidu „pracovat“ a věnovat se klientovi/pacientovi, kde je odstraněn dopad nepříznivých a rušivých faktorů okolního prostředí. Je důležité, aby měl klient/pacient pocit bezpečí, aby se cítil intimně a anonymně, tj., byl si vědom toho, že v pracovně psychologa nejsou další, pro klienta/pacienta cizí osoby (Plháková, 2007).

Profese psychologa se může uplatnit vlastně v jakékoliv oblasti. Může se jednat například o oblast obchodu (pracovní psycholog), oblast školního vyučování (školní psycholog), oblast zdravotnictví (klinický psycholog, psycholog ve zdravotnictví), oblast sociálních služeb (pomoc rizikovým cílovým skupinám obyvatelstva: děti, ženy, senioři aj.), v soudnictví, u Policie České republiky, ve vězení, v psychologicko - pedagogických poradnách a dalších oblastech (Géringová, 2011).

2.2.2 Vývoj profesní dráhy psychologa

Úvodem je potřeba upozornit na to, že vzdělání psychologa je zcela odlišné od vzdělání psychiatra nebo psychoterapeuta. Ze studijních předmětů psychiatrie sice obsahuje vzdělávání psychologa také předměty, které jsou medicínského charakteru (například psychopatologie, neurovědy, anatomie a fyziologie), ale hlavní vědomosti psychologa spočívají především v rovině znalostí, které se týkají lidského duševna nežli somatiky (Atkinsonová et al., 2001, s. 752). Přesto základy anatomie a fyziologie však psycholog též absolvovat musí (Géringová, 2011).

Studium psychologie je podmínkou, aby člověk mohl provozovat psychologickou praxi. Pokud se touží stát studentem psychologie, tak nejprve musí složit přijímací zkoušky na příslušnou vysokou školu, kde se obor psychologie vyučuje, a uspět v této zkoušce. Již v době před zahájením studia je potřebné, aby zájemce o studium byl dostatečně odhodlaný a disponoval minimálními znalostmi a schopnostmi. Důvodem je skutečnost, že obor psychologie je, především v posledních letech, poměrně žádanou a prestižní záležitostí. Tudíž uchazeč o studium musí uspět v poměrně velké konkurenci ostatních uchazečů (Géringová, 2011).

Doba graduálního studia psychologie je pět let, kdy v prvních třech letech student získává elementární poznatky a znalosti z oblasti obecné psychologie, sociální psychologie a vývojové psychologie. V následujících dvou letech graduálního studia prohlubují studenti své odborné znalosti, dovednosti a kompetence, a to především

v oblasti psychodiagnostiky, klinické psychologie, také psychoterapie apod. (*O fakultě*, 2018. Dostupné z: http://www.fss.muni.cz/about_us).

Důležité je uvést, že studium psychologie není výhradně získávání teoretických informací a znalostí, ale jedná se také o to, aby student poznal sám sebe, dokázal poznat osobnost druhých lidí, uměl komunikovat, a toto vše využíval ve svém profesním, ale i běžném osobním životě. Studium psychologie je také, a to z velké části, postaveno na osobních zkušenostech a na schopnosti vlastní introspekce (Hunt, 2015, s. 712).

Při seminářích si student může vyzkoušet rozmanité situace, metody a techniky, ale také si ověřit své osobité reakce, hodnocení, reagování a prožívání těchto situací. Student je tedy přímo „donucen“, aby se snažil poznávat sám sebe a své reakce a jednání. Jde o to, že proces sebepoznávání, a také konfrontování sama sebe s tím, jaký doopravdy jsem a jaký bych, jako budoucí psycholog, měl být, jsou velmi náročné, často až bolestivé procesy, které nejsou jednoduché (*O fakultě*, 2018. Dostupné z: http://www.fss.muni.cz/about_us).

Po úspěšném ukončení studia psychologie záleží na rozhodnutí, kterým směrem se psycholog vydá. Pokud směřuje do oblasti zdravotnictví, tak by měl vstoupit do předatestační přípravy v oboru klinické psychologie, která trvá pět let a je ukončena atestační zkouškou, po jejímž úspěšném absolvování se z psychologa stává klinický psycholog (Géringová, 2011).

Důležitou součástí práce psychologa je nutnost, aby absolvoval psychoterapeutický výcvik, který také probíhá v horizontu pěti let, je ukončen zkouškou, po které frekventant výcviku může vykonávat profesi psychoterapeuta (*O fakultě*, 2018. Dostupné z: http://www.fss.muni.cz/about_us).

Nutno podotknout, že terapeutem zatím v ČR nemusí být výhradně vystudovaný psycholog, ale vlastně kdokoliv, kdo vystuduje humanitní obor a absolvuje pětiletý výcvik.

2.3 Podmínky pro výkon profese psychologa

Obecnými předpoklady pro úspěšné provádění profese psychologa je tedy jednak absolvování příslušného vysokoškolského studia psychologie, ale také současně schopnost jedince dokázat se vcítovat do problémů a těžkostí druhých lidí. Dalšími

důležitými předpoklady je schopnost soustředit se, naslouchat druhým lidem, co říkají a informace od nich analyzovat (Kaslow, 2004, s. 774 - 779). Zásadní je také trpělivost, empatie, schopnost adekvátního úsudku, kreativita a dovednost v oblasti komunikace s druhými lidmi (Bruss a Kopala, 1994, s. 685 - 691). Psycholog musí dokázat vytvářet atmosféru, která je prostoupena vzájemnou důvěrou a pochopením. Psycholog by měl také disponovat celkovým kultivovaným vzhledem, vystupováním a způsobem komunikace (Timmreck, 1977).

V celkovém shrnutí tedy mezi základní podmínky pro výkon psychologa bez ohledu na to, kde pracovník tuto profesi vykonává, je zásadní, aby disponoval z větší části už shora uvedenými vlastnostmi, kterými je prosociální chování, inteligence, charakter, přívětivost a empatie. Nyní se na ně podíváme blíže.

Prosociální chování neboli altruismus je takovým aktem chování a jednání, kdy člověk něco vykonává ve prospěch druhého jedince, aniž by očekával vlastní prospěch, výhody a uznání. Nutné je uvést, že motivace pomáhat druhým lidem vychází především z tzv. „kognitivní sítě“ a také ze struktury vlastního Já. Lze tedy předpokládat určitou souvislost mezi altruistickým jednáním a osobně pojímanou morálkou (Plháková, 2007).

Inteligence představuje skutečnost, že pracovník (psycholog) je schopen a ochoten neustálého rozvoje, učení se a vstřebávání nových a nových informací, technik, sledování odborné literatury, realizace vlastních výzkumných šetření a kontroly výsledků. Mimo inteligence jako takové, která souvisí s intelektem, je zásadní, aby disponoval také jak sociální, tak i emoční inteligencí, což jsou tzv. **socioemoční schopnosti a dovednosti**, které by měly být zcela přirozenou složkou osobnosti psychologa (Kopřiva, 2016, s. 152).

Charakter je možné z etického hlediska popsat jako nejméně geneticky ovlivnitelný osobnostní rys. Z tohoto důvodu lze uvést, že člověk má za svůj charakter zcela plnou odpovědnost. Na formování charakteru se však podílejí jak generalizované motivy člověka, tak i skutečnost, jak je člověk motivován v konkrétní sociální situaci. Faktor charakteru je poměrně úzce spojován s afiliací, která se definuje jako spolupráce čili cooperativeness. Pokud dosáhne vysoké úrovně, obsahuje nadprůměrnou sociální toleranci, senzitivitu, soucítění a pomáhání (Plháková, 2007).

Empatie je základem altruismu, svědomí a spravedlnosti. Je to dobře vyvinutá schopnost soucitu s druhými lidmi, a to jak emocionálního, tak i intelektuálního charakteru. Empatie napomáhá překonávat vlastní egoismus a utrpení, které patří k životu (Timmreck, 1977). Empatie předpokládá nonegocentrické myšlení a také úroveň vyššího jak kognitivního, tak i sociálního vývoje individua (Říčan, 2008, s. 208).

2.3.1 Výkon profese psychologa v ČR

Psychologa v České republice je možné popsat jako vysoce kvalifikovaného pracovníka, který pracuje v oboru psychologie. Mezi hlavní pracovní náplň psychologa patří aktivity, které jsou především poradenského, psychodiagnostického, ale také psychoterapeutického charakteru. Současně však také psycholog realizuje metodickou a trenérskou pomoc (tzv. koučování) druhým lidem a dalším odborným pracovníkům (např. sociálním pracovníkům, zdravotnickým pracovníkům a dalším). Mezi dominující pracovní techniky a prostředky psychologa patří mluvené slovo a hlas, dále psychodiagnostické metody. Po absolvování studia psychologie vstupuje psycholog, který chce vykonávat profesi klinického psychologa, do specializačního vzdělávání v oblasti klinické psychologie. Uvedené specializační vzdělávání v klinické psychologii organizuje Institut postgraduálního vzdělávání v psychologii a je obdobné atestačnímu vzdělávání lékařů. Možnost vstupu do specializačního vzdělávání v oblasti klinické psychologie mají výhradně absolventi pětiletého akreditovaného magisterského jednooborového studia v oboru psychologie, kteří také úspěšně absolvovali akreditovaný kurz Ministerstvem zdravotnictví, jímž je kurz Psycholog ve zdravotnictví (Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, 2018. Dostupné z: <https://www.ipvz>).

Nejzásadněji a nejdetailněji popisuje a definuje profesi psychologa v České republice Etický kodex Českomoravské psychologické společnosti, který vymezuje, že psycholog by měl být odborně, profesně, ale i osobně schopný k výkonu této profese (Českomoravská psychologická společnost. 2008. Dostupné z: <https://cmps.ecn.cz/?page=eticky-kodex>).

Již v úvodu Etického kodexu Českomoravské psychologické společnosti je uvedena následující formulace profese psychologa, jež zní: „*Psycholog vykonává své povolání ve prospěch jednotlivce a společnosti v duchu úcty k osobnosti člověka, k*

životu a zdraví. Své profesní činnosti chápe jako službu“ (Českomoravská psychologická společnost. 2008. Dostupné z:<https://cmps.ecn.cz/?page=eticky-kodex>).

Dále by měl být psycholog vyzrálý, profesně způsobilý a měl by dokázat spolupracovat s druhými lidmi, a to nejen klienty/pacienty, ale i s dalšími odborníky z různých profesí. Měl by eticky správně naplňovat poslání psychologie jako vědy, kterým je především objasňovat, popisovat, predikovat a ovlivňovat prožívání, myšlení, chování, reagování a jednání druhých osob (Plháková, 2007).

Etický kodex Českomoravské psychologické společnosti tedy nutně přispívá ke zvyšování důvěryhodnosti profese psychologa, a to především k vlastní ochraně klientů/pacientů, dále i samotných vykonavatelů této profese a neposlední řadě i pro pozitivní obecné povědomí veřejnosti. Etický kodex Českomoravské psychologické společnosti také naplňuje účel profesního standardu, protože v České republice zatím neexistuje společný profesní standard, který by jednoznačně poukazoval na to, co je v dané profesi žádoucí a co nikoliv (Českomoravská psychologická společnost, 2008. Dostupné z:<https://cmps.ecn.cz/?page=eticky-kodex>).

2.3.2 Výkon profese psychologa v zahraničí

Z informací v předešlé podkapitole je zřejmé, že v České republice není jednoznačně definována profese psychologa, a to jak v rovině jeho působení (psycholog v České republice, se svým pětiletým vzděláním může působit v jakémkoliv odvětví), tak i v rovině požadavků na něho vznášených. Laická veřejnost často psychology a jejich profesi pojímá jako něco magického a obtížně reálně uchopitelného (Hunt, 2015, s. 712). Proto klienti/pacienti mají často přehnaná očekávání od toho, co vše mohou jejich psychoterapeuti a psychologové dokázat, nebo se jich a návštěvy u nich již předem obávají.

V poslední době se proměňuje pohled na psychologickou profesi, neboť jim bývá často prisuzován jakýsi status odborníků na lidský život a na řešení problémů (Říčan, 2007, s. 328). Takováto je tedy situace v České republice, ale také v mnohých evropských zemích, kde na rozdíl od České republiky je problematika psychoterapie mnohem více legislativně zakotvena a uspořádána, což je téma, které je v posledních letech v ČR velmi diskutované.

Situace je však v této oblasti zcela odlišná v americkém pojetí, kde lze dohledat podrobnější informace o aktuálním stavu profese psychologa, podmínkách pro výkon této profese, ale také o odborných a osobnostních kompetencích. Na stránkách Americké psychologické asociace lze tedy nalézt poměrně podrobný popis toho, co je to psychologie, jaké jsou konkrétní oblasti, v nichž současní psychologové mohou působit a co konkrétně vykonávají. Také jsou zde zmíněny i informace o možnostech a vyhlídkách studentů psychologie na jejich budoucí uplatnění, a to po získání bakalářského, magisterského nebo dokonce doktorského stupně (American Psychological Association, 2018. Dostupné z: <http://www.apa.org>).

Zajímavostí je, že například ve Velké Británii lze poradenství realizovat až ve chvíli, kdy psycholog dosáhne titulu Ph.D. a svého psychologa má téměř každý zaměstnavatel nebo firma, což je v České republice téměř nemyslitelné a značně nereálné. Ve Velké Británii se považují už psychologové s bakalářským titulem za neefektivnější a nejlépe zaměstnatelné lidi s vysokoškolským vzděláním (Šmejkalová, 2013. Dostupné z: [https://ihned.cz/c3-61108360-000000_d-61108360-psychologie-ve-velke-britanii-je-oproti-ceske-zamerena-practicteji](https://ihned.cz/c3-61108360-000000_d-61108360-psychologie-ve-velke-britanii-je-oproti-ceske-zamerena-prakticteji)).

2.3.3 Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Pražská psychoterapeutická fakulta (PPF) vznikla v r. 1991 a v současnosti je součástí Pražské vysoké školy psychosociálních studií (PVŠPS), která vznikla v roce 2001, kdy také získala akreditaci MŠMT a statut soukromé vysoké školy.

PPF je její fakultou celoživotního vzdělávání. Její zakladatelé, doc. MUDr. Jaroslav Skála, CSc. a doc. PhDr. Jiří Růžička, Ph.D., navázali na předchozí více než dvacetiletou práci „péče o duši“, zejména v oblasti tzv. pomáhajících profesí. Doc. PhDr. Jiří Růžička, Ph.D., se stal rektorem PVŠPS. Původní myšlenkou PPF bylo poskytnout široké odborné vědomosti a zkušenosti jak odborníkům v péči o duši, tak ostatním lidem se zájmem o toto téma, a to včetně lidí s tzv. duševními, ale i psychosomatickými a somatopsychickými potížemi.

Motto školy: *"Základem lidské společnosti jsou konkrétní, živé, neredukované lidské vztahy, zájem jednoho o druhého, pomoc a účast na osudech lidí, rodin a přirozených lidských společenství. Posláním psychologa, sociálního a zdravotně-sociálního*

pracovníka je skutečná pomoc konkrétním lidem, a nikoliv byrokratický přístup"
(Dostupné z: <https://www.pvsps.cz/nase-skola/motto-a-charakteristika-skoly/>).

Myšlenková východiska: Výuka na škole probíhá komunitním způsobem studia, posluchači jsou vedeni vlastní zkušeností, kterou získávají praxí, jež je realizována v terénu. Bakalářský a navazující magisterský program poskytují studentům kvalitní vzdělání v oboru, průpravu v souvisejících oblastech a praktické dovednosti, jako je například porozumění sobě i druhým lidem, lidské povaze, důvodům jednání a chování. Studenti se naučí komunikovat a získají potřebné znalosti v psychologickém poradenství či krizové intervenci. Mají možnost vzdělání ve výzkumné činnosti, která je spojena s příležitostí uveřejnit vědecké poznatky v odborných médiích.

Součástí výuky je i předmět komunita, který si klade za cíl naučit studenty rozumět druhým lidem, respektu i pochopení individualitě každé jedince. Studenti si zde osvojí umění naslouchat, ponechávat druhým práva na vlastní názor, myšlenku i projev, ale také sdílení a spolupráci, tedy skutečný zájem o druhé lidi.

System studia tvoří tři základní pilíře:

Filozofický – studenti se učí kritickému myšlení, přirozené zkušenosti, schopnosti srozumitelného a pochopitelného vyjadřování.

Sociální – využití psychoterapeutických poznatků, metod, technik a postupů v prostředí studijní komunity učí studenty sociálnímu poznání, autentickému, svobodnému a tvořivému soužití s druhými lidmi a komunikaci s nimi.

Praxe – pomáhá studentům s uplatněním a rozvíjením nabytých zkušeností v konkrétních situacích s konkrétními klienty. Tvoří čtvrtinu výuky a její součástí je supervize.

Psychoterapeutický výcvik: Studentům jsou v rámci studia umožněny akreditované výcviky, které jsou součástí studijních programů. Sebepoznávací a seberozvojový výcvik probíhá v období bakalářského studia a je zaměřen na porozumění sobě, protože osobnost každého je východiskem a nástrojem dalšího odborného působení a zaměření. Sebezkušenostní výcvik je navazující a probíhá v průběhu magisterského studia, není však povinnou součástí. Jedná se spíše o prohlubování a další rozvíjení již nabytých zkušeností, porozumění vývoji a proměnám psychoterapeutického procesu u budoucích klientů (Dostupné z: <https://www.pvsps.cz/chci-studovat/proc-studovat-pvsps>).

3 PRAKTICKÁ ČÁST, VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

3.1 Metodologie výzkumu

V metodologické části se zaměřím na studenty psychologie na PVŠPS a na absolventy této školy. Hlavním cílem mého šetření je porozumět zkušenostem jednotlivých respondentů a popsat jejich motivy k rozhodnutí vykonávat profesi psychologa, sledovat vývoj jejich motivace.

3.1.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem této práce je porovnání motivace studentů a absolventů k výkonu profese psychologa a popsat, jak rozumí své volbě. Dalším cílem je zjistit, zda a případně jak, se vyvíjela motivace respondentů od rozhodnutí věnovat se profesi psychologa, přes studium psychologie až k samotnému uplatnění v profesi.

Pro tento výzkum jsem stanovil tyto hlavní cílové otázky:

- 1/ Jak psychologové rozumí své volbě k výkonu povolání?
- 2/ Jak psychologové vnímají vývoj, kterým prošla jejich motivace?

3.1.2 Formulace výzkumných otázek

- Jaké vlastní motivy respondenti přisuzují své volbě povolání psychologa?
- Jaké tranzitorní momenty respondenti uvádějí a jak tyto ovlivnily jejich motivaci pro volbu povolání a pozdější výkon profese?
- Jak respondenti rozumějí v současnosti své aktuální motivaci k volbě povolání?
- V čem respondenti spatřují ztráty a přínosy spojené s volbou povolání?
- Jak respondenti vnímají vývoj své motivace?
- V čem jsou respondenti při výkonu spojeném s volbou povolání spokojeni a v čem jsou naopak nespokojeni?
- Jaké ambice si respondent stanovil pro svůj další rozvoj?

3.1.3 Popis výzkumné metody

Pro výzkum jsem zvolil kvalitativní přístup zkoumání, protože v této metodě spatřuji nejvhodnější kritéria k porozumění motivaci. Uvádím charakteristiku takového výzkumu z pohledu renomovaných autorů: „*Kvalitativní strategie je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou a vytvářejí sociální realitu*“ (Švaříček, & Šedřová, 2007, s.17).

Další klíčovou charakteristikou kvalitativního přístupu je procesuálnost a dynamika, které zachycují jednotlivé etapy vývoje zkoumaného jevu a dynamiku změn probíhajících v čase.

Z vybraného tématu a studia odborné literatury, která se týká kvalitativního výzkumu, jsem dospěl k použití metody sběru dat interpretativní fenomenologickou analýzou (IPA).

3.1.3.1 Interpretativní fenomenologická analýza

Základní hodnotou této metody je význam vlastní konkrétní zkušenosti respondenta, která umožňuje průzkum jeho subjektivní zkušenosti s důrazem na to, jaký význam této zkušenosti připisuje sám respondent. Jde tedy o porozumění žité zkušenosti respondenta. Snaží se o popis fenoménu prostřednictvím porozumění zkušenosti respondenta a vychází z fenomenologie, hermeneutiky a idiografického přístupu.

Zpočátku byl tento přístup spojován s psychologií zdraví, dnes se však aplikuje již na různá výzkumná témata z oblasti psychoterapie, klinické psychologie apod. (Řiháček, Čermák, & Hytych, 2013, s. 9). Základem je fenomenologický přístup, který umožňuje podrobnou exploraci subjektivní zkušenosti.

Výzkumná pozice IPA je zakotvena ve třech zdrojích:

- *Fenomenologie*: při zpracování IPA je klíčovou zkušenost člověka a způsob, jakým je v konkrétním kontextu zažívána konkrétním člověkem.
- *Hermeneutika*: původně nauka o metodách správného chápání a výkladu textů v dnešním pojetí znamená, že výzkumník zkoumá zkušenost respondenta z jeho

perspektivy, současně si však uvědomuje svou roli v porozumění vlastní zkušenosti a svůj pohled na zkoumaný jev i vzájemné interakce mezi sebou a respondentem.

- *Idiografický přístup*: základem je zkoumání konkrétního jedince, který ve svém životě zažívá specifickou situaci nebo událost.

Pracuji zde s hermeneutickým kruhem a dvojí hermeneutikou, tedy procesem, ve kterém se respondent snaží porozumět své zkušenosti s fenoménem a výzkumník se snaží porozumět tomu, jak respondent k porozumění dospívá.

Interpretace jsou podloženy přímými citacemi z rozhovorů, vyvozené závěry jsou vždy subjektivní a zůstávají otevřené.

3.1.4 Vedení rozhovoru

Rozhovor je jednou z nejpoužívanějších metod sběru dat v kvalitativním výzkumu. Stanovil jsem pevně danou strukturu, která je pro všechny respondenty stejná, a neumožňuje velké změny a úpravy, otázky jsem seřadil systematicky. V úvodu rozhovoru jsem se seznámil s dotazovaným a informoval jej, za jakým účelem se rozhovor vede a na co bude použit. Všechny zkoumané jsem upozornil na anonymizaci sebraných dat.

a) Příprava rozhovoru

Nejprve jsem vytvořil přehled základních témat, která vycházela z výzkumných otázek. K těmto tématům jsem pak připravil otázky, na které jsem se pak respondentů ptal. Výzkumné otázky byly formulovány jako otevřené.

b) Řízení rozhovoru

Se souhlasem účastníků jsem rozhovor nahrával na diktafon, aby nedošlo ke zkreslení podaných informací přepisem a písemným záznamem. Rozhovor jsem se snažil udržet v mezích výzkumu a reguloval odklon od probíraného tématu zpět. Přestože se jednalo o dialog, pečlivě jsem naslouchal každému účastníkovi šetření, někdy jsem pokládal doplňující otázku k rozvedení či vysvětlení vyřčeného názoru.

c) Přepis rozhovoru

Z jednotlivých záznamů jsem následně učinil doslovný přepis, a to vždy po uskutečněném rozhovoru, tedy před rozhovorem dalším.

3.1.5 Výzkumný soubor

Při použití IPA musí být výzkumný soubor konzistentní, proto jsou respondenti vybíráni účelově, jsou nositeli daného fenoménu nebo situace. Ve své práci jsem proto volil ty respondenty, kteří prošli a procházejí studiem na PVŠPS, jsou ve stejné věkové kategorii a vybrali si jako povolání profesi psychologa.

Protože se jedná o idiografický přístup zaměřený na zkoumání fenoménu v určeném kontextu, vybral jsem ke zkoumání 6 respondentů.

3.1.6 Výběr respondentů

Na základě zadaného tématu práce jsem si určil kritéria k výběru respondentů tak, že jsem se rozhodl posuzovat vzorek pouze z pohledu studia na PVŠPS, tedy jsem nepřizval studenty stejného oboru z jiných vysokých škol. Dalším kritériem bylo to, že volba k výkonu profese může být jak volbou ke studiu tohoto oboru, tak i volbou po studiu, tedy se v profesi psychologa dále uplatnit. Základním parametrem bylo studium PVŠPS nebo absolvování PVŠPS. Věk respondentů 20 - 30 let pro zachování stejné skupiny z pohledu vývojové psychologie. Chtěl jsem mít zastoupena obě pohlaví, proto můj vzorek čítá 3 muže a 3 ženy.

3.1.7 Etické aspekty výzkumu

Výzkum s sebou vždy přináší určitá etická rizika, která je potřeba zvážit a eliminovat. Hlavním rizikem v tomto výzkumu je zásah do soukromí, zachování emočního bezpečí, zatajení a reciprocita.

Každý respondent podepsal poučený souhlas, který jsem rovněž slovně zaznamenal i v nahrávce rozhovoru. Každému respondentovi jsem vysvětlil účel a cíl mého výzkumu. Rovněž jsem respondenty upozornil na to, že práce bude veřejně dostupná na internetu. Každý z respondentů dostal před započítím rozhovoru možnost svou účast odmítnout a ukončit. Respondentům jsem slíbil úplnou anonymitu s tím, že uvedeny budou pouze jejich údaje, které mi poskytl na začátku rozhovoru a které se

týkají věku, pohlaví, dosaženého vzdělání, zaměstnání obecně a délky praxe. Identifikace respondentů je největším etickým rizikem výzkumu, protože respondenti jsou ze stejné školy a stejné profesní skupiny. I přes anonymitu dat mohou být rozpoznatelní.

Jako další problematický aspekt vnímám to, že se s respondenty osobně znám a mám s nimi nějaký vztah. V tomto případě si však nemyslím, že by to nějak negativně ovlivnilo výpovědi respondentů, myslím si, že naopak byli otevřenější.

Z pohledu IPA lze spatřovat jako problém osobní přesvědčení, postoje a interpretace, které jsou nezbytné k pochopení zkušenosti jiného člověka. Tyto interpretace jsou zakotveny v práci výhradně prostřednictvím citací respondentů.

3.1.8 Postup při analýze dat

Pro porozumění a možnosti analýzy dat jsem nastudoval Kvalitativní analýzu textu: čtyři přístupy (Řiháček, Čermák, & Hytych a kol., 2013). Zde jsou v metodě IPA popsány dva přístupy, kdy je možné začít analýzou prvního rozhovoru a následující rozhovory analyzovat s využitím těchto informací, nebo provádět analýzu každého rozhovoru samostatně. Tento přístup samostatné analýzy každého rozhovoru jsem si vybral pro svou práci.

Jednotlivé kroky pro analýzu rozhovoru:

a) Reflexe vlastní zkušenosti s tématem výzkumu

Pro transparentnost výzkumu je nezbytné reflektování toho, jaký vztah máme k tématu výzkumu. Součástí toho je uvědomění si vlastní motivace i vlastní prekoncepce související s tématem. Tato reflexe vlastní zkušenosti s tématem je pro nás nástrojem interpretativní role ve fenomenologické perspektivě a zároveň schopností užitečně pracovat s daty a zajistit validitu analýzy.

b) Čtení a opakované čtení

Přepis celého rozhovoru je potřeba si několikrát přečíst, aby bylo zajištěno soustředění výzkumníka na respondenta a jeho výpovědi. Vnímáme pak perspektivu respondenta.

c) Počáteční poznámky a komentáře

Jedná se o nejdetaillnější část analýzy, kde je potřeba plné otevřenosti výzkumníka. Nezavrhuji žádné části výzkumného materiálu, ale naopak zkoumám každý detail jako aspekt zkoumaného fenoménu. Tyto poznámky a komentáře zaznamenávám na okraj přepisu. Cílem je tvorba komplexních a detailních poznámek, které mají deskriptivní povahu v souladu s fenomenologickým postojem, blízko respondentova vidění světa.

d) Rozvíjení vznikajících témat

Z vytvořených poznámek a komentářů formulujeme témata, která zachycují konkrétní zkušenosti respondenta poskytnuté v rozhovoru. Tato témata již odrážejí naše porozumění, není nutná přesná definice témat, nadále jsou konkrétní a zakotvená v textu.

e) Hledání souvislostí napříč tématy

Jakmile jsou témata sepsána, přistupuji k mapování jejich vzájemného propojení hledáním vzájemných souvislostí. Výsledkem této fáze je seznam nadřazených témat s podtématy. Vytvořením seznamu nadřazených témat je jejich explicitní artikulace a podpora analytického myšlení. Hlavní témata mají mít schopnost osvětlovat danou zkušenost.

f) Analýza dalšího případu

Tento postup replikuji u každého provedeného a přepsaného rozhovoru, tedy 2 - 6.

g) Hledání vzorců napříč případy

Sepsáním hlavních témat z jednotlivých rozhovorů, propojením zkušeností respondentů v souvislostech, dochází ke spojování jednotlivých analýz. Ty pak pro lepší vizualizaci zpracuji do tabulkového znázornění vztahů mezi tématy.

3.1.8.1 Interpretace

Interpretace podle IPA je v analytickém procesu zásadní a musí být vždy zakotvena v textu. Musí být založena na výrazech respondenta, které jsou doloženy přímými citacemi. Nezbytnou součástí interpretace výzkumníkem je jeho

disciplinovanost v kritickém a reflexivním posuzování. Podstatou je jasné a zřetelné rozlišení mezi tím, co řekl respondent, a tím, co je moje interpretace. Popisovaná témata jsou doplněna komentáři výzkumníka a prokládána přímými citacemi respondentů.

3.1.8.2 Prezentace výsledků

Prezentace výsledků IPA je možná dvěma způsoby. Prvním z nich je prezentace výsledků podle jednotlivých respondentů, druhým pak prezentace podle témat. Vybral jsem druhý způsob prezentace výsledků, tedy od celkového shrnutí zjištěných informací a nadřazeného tématu k tématům jednotlivým. Z charakterizování hlavní myšlenky tématu postupuji k prezentování tématu jednotlivými respondenty.

3.2 Analýza a interpretace dat

„Dobrá IPA zprostředkovává čtenáři vyprávění ze dvou perspektiv: z perspektivy témat a z perspektivy jednotlivých případů/respondentů“ (Řiháček, Čermák, & Hyrych et al., 2013, s. 22).

V této podkapitole seřadím rozhovory do tematických okruhů, které budu prezentovat pomocí úryvků z přepsaných rozhovorů. Poznatky budou strukturovány podle hlavních témat. V závěru provedu shrnutí poznatků a zodpovím výzkumné otázky.

3.2.1 Reflexe vlastní zkušenosti

Jsem sám studentem PVŠPS, obor psychologie. Z tohoto důvodu mi téma motivace k volbě povolání psychologa připadalo blízké a vzhledem ke zvolené metodě výzkumu jsem vnímal potřebu podrobit svou zkušenost s motivací a pochopení toho, co motivace znamená.

V počátku jsem se tedy zamýšlel sám nad sebou, nad tím, co motivace znamená a hledal jsem svou původní motivaci k tomu, proč jsem chtěl tento obor studovat a jaká byla má motivace. Při sestavování otázek pro rozhovor jsem požádal blízké, aby rozhovor udělali se mnou, abych věděl, jak složité je na otázky odpovídat a o čem sdělení vypovídají. Před započítím samotného výzkumu s respondenty, jsem sám absolvoval tři podobné rozhovory. Přesto jsem stále narážel na to, že kladené otázky nemohou nikdy zodpovědět respondenti tak, abych byl schopen popsat motivaci každého z nich i obecně k volbě povolání psychologa.

Snažil jsem se tedy uchopit fenomén motivace jako konstrukt, který je neměřitelný, pouze subjektivně popsateľný a pro každého z nás může zahrnovat něco zcela odlišného: od dosažení profesního úspěchu přes osobní spokojenost, po zdroj pro zajištění života a vydělávání peněz, až k pomoci dalším lidem....

Moje motivace pro tuto práci spočívala v tom, že jsem chtěl porozumět tomu, jak tuto motivaci prožívají ostatní, kteří si vybrali stejný obor – tedy psychologii. Při reflexi jsem si uvědomil, že pojem motivace pro mne nenese žádné negativní ani pozitivní konotace, tento pojem vnímám jako neutrální.

Studium na naší škole ve mně vzbudilo pravou zvědavost a údiv, kolik zajímavých znalostí a dovedností psychologie nabízí, a studium jsem vnímal jako startovací dráhu k rozletu. Nástupem do zaměstnání se tento zájem nezměnil, naopak při propojování teorie a praxe začala nová úroveň seberealizace. Při volbě povolání jsem zvolil první možnost, která se mi naskytla. Jednalo se o oblast sociálních služeb, kde jsem si ujasnil některé věci a rozhodl se posunout dál směrem do zdravotnictví. K tomu mě vedla zejména skutečnost, že při práci s lidmi, kteří mají psychiatrickou diagnózu, jsem nejistý a trochu tápu. Věřím, že v oblasti zdravotnictví se mohu posunout dále a lépe tak o lidi pečovat.

Blízkost a znalost tématu ve vztahu k cílové skupině respondentů, které všechny nějakým způsobem znám, vnímám jako určitou výhodu k tomu, abych získal pravdivější a upřímnější odpovědi na své otázky. Věřím, že se mi mohou více otevřít, protože otázky směřuji pouze k jejich prožívání a uvědomování si vlastních pocitů. Na druhé straně vnímám svůj problém v pozici výzkumníka, kdy mé vztahy s respondenty mohou ovlivňovat mé vnímání problému a interpretaci.

3.2.2 Informace o respondentech

Oslovil jsem 11 psychologů s dokončeným vzděláním a 10 studentů psychologie, kteří měli dokončeno minimálně bakalářské studium nebo byli těsně před dokončením. Z nich 10 neodpovědělo, další 4 účast zamítli a 1 nespĺňoval kritéria jako student jiného oboru - sociální práce.

Samotného výzkumu se účastnilo 6 respondentů.

Kvůli ochraně soukromí a slíbené anonymizaci neuvádím žádná jména respondentů, nahrazuji je číslovkou.

Respondent 1 (R1):

Věk: 27 let
Pohlaví: mužské
Vzdělání: ukončené magisterské studium
Zaměstnání: sociální služby, neziskový sektor
Délka praxe: 1 rok + 5 let studia

Respondent 2 (R2):

Věk: 24 let
Pohlaví: mužské
Vzdělání: ukončené magisterské studiu, 2019
(bez obhajoby DP)
Zaměstnání: příležitostné brigády, neziskový sektor
Délka praxe: 0 roků + 5 let studia

Respondent 3 (R3):

Věk: 27 let
Pohlaví: ženské
Vzdělání: ukončené bakalářské studium
Zaměstnání: sociální terapeut
Délka praxe: 2 roky

Respondent 4 (R4):

Věk: 30 let
Pohlaví: mužské
Vzdělání: ukončené magisterské studium
Zaměstnání: zdravotnictví
Délka praxe: 5 let

Respondent 5 (R5):

Věk: 30 let
Pohlaví: ženské

Vzdělání: ukončené magisterské studium
 Zaměstnání: soukromý sektor
 Délka praxe: 6 let

Respondent 6 (R6):

Věk: 21 let
 Pohlaví: ženské
 Vzdelání: student 2. ročníku Bc
 Zaměstnání: sociální služby
 Délka praxe: 10 měsíců

Vizuálně analogová škála v tabulce nám pomáhá zachytit a srovnat některá data a lépe porozumět podobnostem a individuálním rozdílům respondentů. Z otázek je patrné, že sledují rozvrh respondentů od první zkušenosti, přes studium, až po výkon profese.

Tento nomotetický přístup je doplňující k ideografickému, který jsem si pro tento kvalitativní výzkum zvolil. Tabulka zaznamenává, kolik je respondentům let, kdy se poprvé setkali s psychologií a jak dlouho se s psychologií střetávají.

Obr.č. 4 Vizuálně analogová škála – časová osa v letech života respondentů

	0-1	1-2	1-3	1-4	1-5	1-6	1-7	1-8	1-9	2-0	2-1	2-2	2-3	2-4	2-5	2-6	2-7	2-8	2-9	3-0
R 1	*																			
R 2																				
R 3																				
R 4																				
R 5																				
R 6																				

Výklad k obr. 4

Barva pole	Popis významu buňky
	Období před první zkušeností
	Období od první zkušenosti po PVŠPS
	Studium PVŠPS
	Výkon profese
	Prázdné pole
*	Zkušenost s psychologem v dětství

Níže jsem zpracoval tabulky, ze kterých jsem spočítal průměry jednotlivých období v letech.

Tab .č. 1 Délka období kolem první zkušenosti s psychologií u respondentů, doba studia a výkonu profese

	Roky před první zkušeností	Roky od první zkušenosti po studium	Roky studia PVŠPS	Roky výkonu profese
R 1	13	7	5	1
R 2	13	5	5	0
R 3	11	8	3	4
R 4	17	1	5	7
R 5	16	3	5	6
R 6	11	7	2	0
PRŮMĚR	13,5	5,16	4,1	3

Tab .č. 2 Délka období kolem první zkušenosti s psychologií u respondentů, doba studia a výkonu profese u mužů

MUŽI	Roky před první zkušeností	Roky od první zkušenosti po studium	Roky studia PVŠPS	Roky výkonu profese
R 1	11	7	5	1
R 2	13	5	5	0
R 4	17	1	5 *	7
PRŮMĚR	13,6	4,3	5	2,6

- U R 4 se nezapočítává doba potřebná k získání doktorátu, protože ho naše škola nenabízí a respondent pracoval v plném úvazku.

Tab .č. 3 Délka období kolem první zkušenosti s psychologií u respondentů, doba studia a výkonu profese u žen

ŽENY	Roky před první zkušeností	Roky od první zkušenosti po studium	Roky studia PVŠPS	Roky výkonu profese
R 3	11	8	3	4
R 5	16	3	5	6
R 6	11	7	2	0
PRŮMĚR	12,6	6	3,33	3,33

Legenda k tabulkám 1 – 3:

- Průměrný věk celého souboru respondentů je 26,5 let.
- Průměrný věk u mužů je 27 let a u žen 26 let.
- Průměrná délka období před první zkušeností s psychologií u celého souboru je 13,5 let.

- Z tabulek vyplývá, že u žen je období před první zkušeností s psychologii v průměru o jeden rok kratší než u mužů. Průměr u žen je 12,6 roku, u mužů 13,6 roku. Z toho se dá usuzovat, že ženy mají první zkušenost dříve než muži a dá se zdůvodnit rozdíly ve specifickém vývoji žen a mužů.
- Průměrná délka období od první zkušenosti po studium je 5,16 roku. U žen je tato průměrná hodnota vyšší zhruba o 1,7 roku než je průměrná hodnota, tedy 6 let, u mužů vychází nižší zhruba o 0,8 roku, než je průměr celého souboru, tedy 4,3 roku. Ženy v uvedeném výzkumném vzorku mají zpravidla delší zkušenost před studiem než u mužů, což vychází i z předchozího odstavce a je logické, že když mají zkušenost dříve, bude zároveň i delší období před studiem.
- Průměrná délka období studia je 4,1 let, přesto muži mají tuto dobu v průměru 5 let a ženy 3,33 roku. Ženy dosáhly nižšího stupně vzdělání na vysoké škole, určitý bias je způsobený u R 6, protože ještě nemá dokončené vzdělání, ale přesto našla uplatnění v sociálním sektoru a u R 2, který studoval 5 let, avšak ještě neobhájil magisterskou práci a má tedy zatím jen bakalářské vzdělání.
- Průměrná délka období výkonu profese je 3 roky, u mužů 3,26 roku a u žen 3,33 roku.
- Ženy mají delší průměrnou dobu uplatnění, a to převážně v sociálním sektoru (R 3 a R 6), přestože v průměru dosahují kratší doby studia. Sociální sektor klade nižší nároky na vzdělání na rozdíl od zdravotního, který je zastoupený R 4.

3.2.3 Analýza rozhovorů

Z analýzy rozhovorů s respondenty se vytvořily jednotlivé tematické okruhy, ze kterých vyplynula témata, jež jsem rozdělil do dalších podtémat. Tato témata jsem pro lepší názornost zpracoval nejprve do tabulky:

Tab .č. 4 Souhrn tematických okruhů, témat a podtémat

OKRUHY	TÉMATA	PODTÉMATA
Motivy	Pohnutky	<ul style="list-style-type: none"> • První zkušenost • Potřeba Porozumění • Zájem o psychologii
	Pobídky	<ul style="list-style-type: none"> • Rodina • Partnerské vztahy • Střední škola
Očekávání	Přínosy a úbytky	<ul style="list-style-type: none"> • Osobní vývoj a růst • Vzdělání • Kompetence • Interpersonální vztahy • Ztráty
Hlediska	Hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Profesní bilance • Osobní bilance • Události • Ocenění • Ambice
	Prožívání	<ul style="list-style-type: none"> • Výkon profese • Shrnutí

Některá témata byla respondenty více sycena (viz tabulka 4) a navázala na sebe více podtémat, z nichž některá byla respondenty akcentovaná.

V průběhu výzkumu došlo k úpravě témat a byla vyloučena ta, která se nevztahovala k výzkumným otázkám.

Snažil jsem se o lepší transparentnost analytického procesu zakotvením dat prostřednictvím přímých citací, proložených vlastními tvrzeními.

Témata jsem se snažil seřadit, podle toho, jak se vyskytovala v průběhu rozhovoru a následně byla zaznamenána. Citace z rozhovorů jsou zaznamenány v závorce a označil jsem je nejprve číslem strany a řádkem, na kterém se nachází začátek citace.

To mi umožnilo snadněji pracovat s tématy a propojovat je podle různých interpretačních klíčů, hrát si s řazením témat. Hlavním kritériem byla frekvence a obsáhlost jednotlivých reakcí a možnost nastínit danou zkušenost. Témata jsou řazena do určitého pořadí, podle zvoleného klíče a jejich četnosti v textu. Následně jsou sdružována do okruhů a rozdělena na dílčí podtémata.

Texty a data jsem opakovaně procházel, abych lépe porozuměl respondentům. Po přepisu rozhovoru a opakovaném čtení textu jsem začal s kódováním dat, vytvářel poznámky a komentáře, které pomohly k sestavení interpretačního klíče, vytvoření tabulky, rozvíjení témat a hledání napříč souvislostmi.

3.2.3.1 Motiviv

Z rozhovorů s respondenty vyplynulo rozdělení motivů na pobídky a pohnutky. Pobídky se řídily převážně osobní zkušeností a vlivem prožité události, pohnutky pak převážně interpersonálními vztahy a vazbami.

3.2.3.1.1 Pohnutky

S tématem týkajícím se pohnutek se pojí tři podtémata – vlastní prožitá zkušenost, potřeba porozumět vlastnímu prožitku a počátek zájmu o psychologii.

R 2 uvádí: „... jsem se začal sám potýkat s nějakými psychickými potížemi, to je taky asi důležitý zmínit. A úplně z vlastní iniciativy jsem se rozhodl sejít s klinickým psychologem, který pracoval poradensky.... a nějakým způsobem na sobě začít pracovat v tomto ohledu“ (příloha 3 tohoto textu, s. xi, ř. 12). Respondent již v útlém věku byl schopen detekovat, že má sám se sebou potíže a vyhledal psychologa, aby porozuměl prožívané zkušenosti.

R 5 zase uvádí zkušenost s duševní nemocí, kterou neuměla pochopit, a snažila se proto nacházet vysvětlení: „Někdy těsně před mým nástupem na střední školu propukla duševní nemoc u manžela mámy... u otčíma. A než se nám podařilo dobrat se toho, že je nemocný, tak jsme chvíli žili v takové zvláštní realitě... V takové pokřivené...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxi, ř. 1).

Člověk se své zážitky snaží uchopit rozumem a určitá racionalizace světa vede k jeho vnitřnímu uspořádání a orientaci v něm tak, aby mohl dosahovat svých potřeb. Z rozhovorů však vyplývá, že - pokud respondenti prožili zkušenost, kterou si vzhledem ke svému věku nedovedli adekvátně zdůvodnit – vyhledali odborníka. Tímto setkáním pak dochází ke snaze o porozumění prožívané zkušenosti. R 6 uvádí: „...já jsem tam byla vlastně, protože jsme měli nějaké problémy doma, tak mě tam mamka vzala...To byl takový starší pán a byl hrozně zlatej. A ... vlastně mě to hrozně nadchlo. On byl takovej terapeut a měl takovou hezkou kancelář. Bylo to tam útulný“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxvii, ř. 2).

Podobnou zkušenost popisuje i R 3: „Ve vztahu mých rodičů nastal problém a chtěli svou situaci řešit. Tehdy jsme bydleli ještě na Slovensku. Byla jsem jedináček. Byla jsem zvyklá na to, že rodiče spolu komunikují normálně a najednou jsem slýchávala vzrušené tlumené hlasy a svoje jméno. A taky slovo psycholog. Ale to je příběh rodičů, který nedopadl dobře. Mně se zásadně změnil svět“ (příloha 3 tohoto textu, s. xx, ř. 7).

Jinou zkušenost, která se netýká rozkolu v primární rodině, ale vyjadřuje potřebu porozumění této zkušenosti, vyjadřuje R1: „Šli jsme na pivo a mně se asi za hodinu udělalo špatně. Potřeboval jsem na vzduch, ale tam jsem už nedošel. Ztratil jsem vědomí. Zavolali mi sanitku, které mě odvezla do nemocnice. Zde jsem prý byl už při vědomí, ale nemluvil jsem, neartikuloval a ani se nebyl schopen podepsat. Protože si mysleli, že jsem opilý, nechali mě převézt na záchytku na Bulovku. Tady zjistili, že opilý nejsem, tak mě propustili. Nepamatuji si, co se stalo dál. O sedm hodin později, když jsem začal vnímat, jsem ležel na silnici, kolem mě byla spousta lidí. Měl jsem autonehodu. Jak jsem se dostal k autu, proč jsem do něj sedl a jak jsem ujel skoro dvacet kilometrů, nevím. Nevím ani, jak vypadala má autonehoda. Nikomu se nic nestalo, ale mohlo. A fakt, že se v mém životě odehrálo něco, o čem nevím, něco, co si nepamatuji a ani nevím, jak jsem dělal, mě hodně ovlivnilo. Chtěl jsem najít alespoň mechanismus, podle kterého bych situaci dokázal sám sobě vysvětlit“ (příloha 3 tohoto textu, s. v, ř. 23).

Na základě vlastních zážitků a zkušeností se pak u respondentů začal projevovat zvýšený zájem o psychologii, který je dovedl až k jejímu studiu. Pět respondentů uvedlo setkání s psychologem jako prvotní zájem o obor. R 3 k tématu sděluje: „Dodnes si pamatuji, jak útulný to byl prostor a jaký měl hlas. Mluvil pomalu a zřetelně, vnímal mě

jako dospělou, na nic si nehrál.... Nezasíral, ptal se mě přímo... A od té doby jsem se o psychologii zajímala více. O obor. A taky samozřejmě o lidi, kteří to dělají. A protože to byla doba k rozhodnutí co studovat dál, vybrala jsem si psychologii“ (příloha 3 tohoto textu, s. xi, ř. 25).

Podobně o pomoci odborníků hovoří i R 5: *„... byl to takový pelmel pocitů a přání. A taky jsem v tom viděla možnost vrátit svému životu normalnost, pochopit sebe sama díky odborníkům, kteří mě budou učit. Vlastně jsem o jiném oboru ani chvíli nepřemýšlela“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxi, ř. 31).*

Vnitřní motivy v provedeném výzkumu směřovaly převážně k uvedeným třem podtématům – prožité zkušenosti – potřebě porozumění – rozvinutí zájmu o psychologii. Jednalo se však o setkání s psychologií v adolescentním věku, nazval bych to tedy spouštěčem zájmu o psychologii a počátkem směřujícím k vytváření profesní identity.

3.2.3.1.2 Pobídky

Pobídkami v rámci tohoto výzkumu jsem nazval ty, které nejvíce ovlivnily respondenty. Jedná se o primární rodinu respondenta, jeho interpersonální vztahy a třetím byla vzdělávací instituce, tedy střední škola.

Ovlivnění rodiči nebo jinými členy primární rodiny popisují respondenti:

R 3: *„O psychologii jsem poprvé slyšela v souvislosti s rozvodem rodičů. Asi jsem to slovo slyšela už dříve, ale když mi bylo dvanáct nebo třináct, tak máma mluvila o psychologii pořád. Ve vztahu mých rodičů nastal problém a chtěli svou situaci řešit“ (příloha 3 tohoto textu, s. xx, ř. 6).*

„Asi jsem si myslela, že můžu pomoci svým rodičům. Nechci o nich moc mluvit... Moji rodiče se měli moc rádi. A pak jednou přišel den, kdy se jejich rádi nějak změnilo. A oba se pokoušeli vrátit k tomu původnímu rádi, ale už si řekli vzájemně tolik věcí, že si je nedokázali odpustit. Přesto spolu ještě několik let setrvali. Bylo to takové zvláštní. Neuměli být spolu, ale nemohli být ani od sebe. A tak mě pojmenovali jako důvod toho, proč je ta situace taková“ (příloha 3 tohoto textu, s. xx, ř. 14).

R 4: *„No, to byl tenkrát zmatek v hlavě... Pak došlo na mé rodiče, hlavně aby mi pomohli s tím, co dál... No a pak přišla pvšps... Takže student psychologie,...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxvi, ř. 21).*

R 5: „.... ale bylo mi líto mámy, která v tom žila každou minutu. A bratra. Ten byl o dva roky mladší a neuměl se s tím vypořádat. Vlastně to všechno směřovalo k jeho špatným volbám... vybral si špatnou školu, brzy se oženil a přimknul se k rodině manželky... brzy si pořídil děti... a jako příliš mladý měl na sobě velké břemeno.... Takže mou volbu nejvíce ovlivnily zážitky, které byly mým každodenním životem... touha všem nám pomoci“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxi, ř. 20).

R 6: „Vlastně ovlivnění vyšlo z mojí rodiny. Viděla jsem co máma a moje teta, ty taky byly u psychologa, měly už s tím zkušenost a já viděla, jak se z toho dostávají a postupně se otevírají, tak jsem si říkala, že je to super“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxvii, ř. 7).

Sám jsem se osobně setkal s tím, jak můj první zájem o psychologii byl spíše soutěžením o přízeň rodičů s nevlastní sestrou, která chtěla být psychoterapeutkou. Přesto mě tato zkušenost dokázala ovlivnit a já jsem u studia psychologie skončil, zatímco sestra vystudovala úplně odlišný obor.

Druhým, nejvíce zastoupeným motivem je v interpersonálních vztazích ovlivnění partnerem v období adolescence a časně dospělosti, jak respondenti uvádějí:

R 1: „se mnou chodila moc hezká holka...a byla mou první láskou.. Tehdy jsem nevěděl, že její máma je psychoterapeutka a že na psychologii přednáší. Po schůzce matek jsem se dozvěděl, že se obě matky znají, obě vystudovaly psychologii. Pro mě to bylo velkým překvapením, protože moje máma pracovala v jiném oboru. To bylo první vážnější setkání s psychologií, protože od té doby jsem se o ni začal zajímat“ (příloha 3 tohoto textu, s. v, ř. 2).

R 4: „... a ta holka měla starší sestru, která studovala psychologii... Byla na mě taková moudrá, vyrovnaná,... uměla se vyjadřovat,... při její otázce jsem se vždycky začervenal... No, a to mě přimělo, abych se na psychologii trochu zaměřil...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxvi, ř. 17).

R 5: „... takovým významným ovlivněním bylo, že se mi podařilo v rámci mých častých úniků z domova mezi takzvaně normální lidi....seznámit se s mým nynějším mužem. A ten studoval prvním rokem na filozofii, nějaký ekologický obor... a chtěl přestoupit na psychologii“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxi, ř. 10).

Každý z respondentů uvádí ve svých vnějších motivech setkání s psychologií, které jej ovlivnilo. A to alespoň na dvou podtématech ze tří, takže třetím nejsilnějším ovlivněním bylo studium na střední škole. Zde respondenti uvádějí:

R 2: „*Pak to bylo středoškolské studium na English College, kde jsem si zvolil maturitní program psychologie, na vyšší úrovni. To byla převážně spíš kognitivní psychologie, myslím, že jsme každou hodinu probírali výzkumy, učili jsme se názvy a kriticky o nich uvažovat, porovnávat je třeba... Tam jsem získal analytickou přípravu k myšlení, které je k tomu potřeba, hlavně v té experimentální psychologii. To mě bavilo, šlo mi to dobře a získal jsem cenu za psychologii, vlastně tak nějak přirozeně jsem k tomu směřoval*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xii ř. 9).

R 6: „*A potom jsem šla na střední pedagogickou školu, protože jsem věděla, že to není na nějaký gympl nebo průmyslovku, takže jsem chtěla jít tím humanitním směrem. Tam jsme měli psychologii a měli jsme na to super učitelku, takže to mě bavilo. Tak jsem si potom podala přihlášky na všechny psychologie*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxvii, ř. 5).

3.2.3.2 Očekávání

Druhý tematický okruh se týká očekávání, co respondenti očekávali a očekávají. Přestože se většina vyjadřovala ke zvolenému povolání psychologa pozitivně, pro polarizaci jsem se v rozhovoru ptal nejen na přínosy, ale i na ztráty.

3.2.3.2.1 Přínosy a úbytky

V rozhovorech s respondenty bylo očekávání dominantním tématem z jejich strany. Vzhledem k tomu, že někteří ještě studují, vyjadřovali obavy z jakéhokoliv pojmenování negace, které by souviselo s jejich oborem, nebo studiem oboru. Nejčastěji pak v hovoru zaznívala očekávání a snaha po osobním růstu a kompetenci v rámci studované profese.

R 1: „*Při započetí studia jsem očekával, že se naučím v průběhu pěti let všemu, co budu potřebovat k tomu, abych mohl vykonávat profesi psychologa. A na mě pak bude, jak své znalosti rozvinu. Jestli ze mě bude dobrý nebo špatný psycholog*“ (příloha 3 tohoto textu, s. vi, ř. 13).

R 2: „Dalo mi to všeobecný přehled o tom, co všechno psychologie je, co všechno psychologie není, jak se dá pojímat, jak ji pojmají různí lidé, že někdo se nebojí jít do té ezoterické dimenze a naopak....“ (příloha 3 tohoto textu, s. xiv, ř. 34).

R 3: „Nejvíc vnímám osobní prospěch. Srovnala jsem se se svou životní situací a taky si uvědomila hodně věcí o sobě. Umím taky naslouchat druhým a dělat si závěry, které jsou podložené...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxi, ř. 28).

R 4: „A najednou jsem hledal větší, nebo vyšší smysl, v tom... co budu dělat. A protože jsem nastupoval do školy a neměl žádné očekávání, jen jsem šel a věděl, že se budu učit něco, co mě začalo bavit... takže moje očekávání se změnilo hodně. Najednou jsem si uvědomil potřebu uplatnění, potřebu smyslu, ale i potřebu být schopen se v budoucnu postarat o své blízké...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxvii, ř. 20).

R 5: „... asi nejvíc mi přineslo vnitřní stabilitu. A možnost věnovat se tomu, co mě zajímá a být s lidmi, kteří jsou podobně nastavení. Lidé, kteří jsou empatictí, vstřícní a zajímají se o druhé. Škola mě naučila otevřít se světu a druhým, nebát se, že každý čeká na to, až se mi něco přihodí...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxii, ř. 13).

R 6: „Neměla jsem čekávání vůbec žádné, věděla jsem, že to nebude lehké, mě vůbec lákalo dozvědět se něco o psychice všeobecně, vůbec jsem nevěděla, do čeho jdu. Na střední jsem si udělala trošku obrázků a zjistila jsem, že mě to baví a už na té střední mě to tak formovalo, že jsem se v tom akorát utvrdila a utvrzují se v tom dál. Takže neměla jsem očekávání žádné a teď je to pozitivní“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxvii, ř. 26).

Už samotné studium psychologie vytváří ideální podmínky pro seberozvoj a přehodnocení vlastní identity. V psychologii vývoj profesní identity formuje osobní postoje a odpovědnost, potřebu chovat se morálně a eticky. Respondenti si uvědomují všechny tyto aspekty a svému vzdělání přisuzují význam.

R 1: „Studium mi přineslo vhled do oboru, porozumění tomu, jaké možnosti v psychologii jsou, jak je možné je využít. Také mi studium prodloužilo mládí, získal jsem prostor pro vyjasnění postojů, utřebení si životních a postojových hodnot...“ (příloha 3 tohoto textu, s. vi, ř. 35).

R 5: „Taky mi studium přineslo možnosti... možnost výběru, jak budu svou práci dělat, jaké mám možnosti. Během studia jsem poskládala sebe i svou představu o mé

cestě životem a získala jistoty, o které mě už nikdo nemůže připravit“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxii, ř. 16).

R 6: *„A čím víc jsem na škole a čím víc se stýkám s těma lidma, kteří v té sféře jsou, tak si tím hodně otvírám obzory a nejsem už taková černobilá. Na hodně problémů připouštím už tu jinou stránku, než jen tu černobilou“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxvii, ř. 33).*

Uvědomují si i nabyté kompetence při využívání sama sebe jako pracovního nástroje.

R 1: *„Přináší mi možnost smysluplné existence, práci, která mi dává smysl. Setkávání s jinými lidmi, naslouchání jim a možnost vnímat jejich příběhy, starosti..... a samozřejmě pomoci jim žít jejich život smysluplně, podle jejich představ... pomoci jim od jejich trápení... pomoci jim najít jejich východiska ze složitých situací... Taký oni pomáhají vlastně mně. S pochopením jejich situace, pouští mě do svých životů, dávají mi důvěru... To je pro mě hodně... hodně mi to přináší... ale i hodně mě to zavazuje...“ (příloha 3 tohoto textu, s. vii, ř. 8).*

R 2: *„... A pak mi dal nejvíc ten výcvik, kde jsem viděl, že přeci jenom nějaké ty kompetence mám, že budu schopný jednou to dělat“ (příloha 3 tohoto textu, s. xiv, ř. 29).*

R 5: *„Prošla jsem si svou nepřenositelnou zkušeností, kterou mám jenom já, tu jsem si nezpůsobila... a přesto na mě mnoho let doléhala tak, že jsem přestala být téměř sama sebou. Nevěděla jsem co dělat, protože nic nebylo dobře, co si myslet, co chtít... A proto se mi klienti snáze chápou, rozumím jejich beznaděži... jejich poruchám i nemocem. Vytvářím si s nimi vztah... vztah založený na přijetí jich jací jsou, pracuji na vytváření společného bezpečného prostředí a hlavně, každý klient mě něco naučí nebo mě nějak obohatí. Jsem ráda psycholožkou“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiv, ř. 28).*

Nároky, které jsou kladeny na vzdělávací instituci, jsou rovněž velmi vysoké, protože je zodpovědná za zdravý vývoj studentů. Ti bývají v otázce svého profesního vývoje závislí na odborném vedení, jeho absence a nedostatečná motivace pak mohou vést k nedostatečnému vývoji profesní identity a projevit se nejistotou k vlastní osobě nebo zvolené profesi.

R 2: *„...vlastně na naší škole jsem se hodně setkával s anti klinicko psychologickým proudem a rozhodně mě to znejišťovalo. A každý rok to bylo horší. Už*

na konci prvého jsem věděl, že to nedávám, že nedávám tu specializaci, nezvládám nároky, organizovat si diář, zvládnout praxi, něco si najít...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xiv, ř. 4). „Protože to bylo hodně bolestivé, hodně jsem si říkal, jak se zhoršuje můj psychický stav během toho studia a nastupovaly deprese, těžší deprese, tak jsem si říkal, že asi nakonec nebudu moct být terapeut, že na to nebudu mít, protože jsem tak postupně přestával věřit, že budu někdy natolik v pohodě, abych to mohl dělat s čistým svědomím dobře“ (příloha 3 tohoto textu, s. xiv, ř. 9).

Velkou roli potom hrají interpersonální vazby, především pak mezi spolužáky a účastníky odborných výcviků.

R 2: *„Přineslo mi neuvěřitelně moc, vlastně. A ani ne to studium samo, jako spíš ty lidi...Protože je to přátelství, ve které věřím a bude nejspíš celoživotní. A pak mi dal nejvíc ten výcvik, kde jsem viděl, že přeci jenom nějaké ty kompetence mám, že budu schopný jednou to dělat“ (příloha 3 tohoto textu, s. xiv, ř. 28).*

R 3: *„... přineslo mi přátele, za které jsem vděčná. Přineslo mi vhled do toho, jak může být psychologie mocná a skvělá, ale také to, že ze mě psycholog, vlastně terapeut, nikdy nebude“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxi, ř. 34).*

R 4: *„... Seznámil jsem se s mnoha lidmi, s nimiž se seznámit stálo za to... možnost nahlídnout pod pokličku těm, kteří to dělají dobře a mému pojetí blízko... a dva kamarády...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxvii, ř. 28).*

R 5: *„Na druhou stranu vnímám jako značné ulehčení to, že manžel mi předšlapával cestu. Že na rozdíl od mých spolužáků jsem přesně věděla, co mě po škole čeká, kam půjdu pracovat, co budu dělat. Zнала jsem své budoucí kolegy, znala jsem, jak pracují. Měla jsem ve stejném zařízení i praxi, takže to pro mě nebylo nic nového, neočekávaného“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiii ř. 30).*

Respondentů jsem se v rámci rozhovorů tázal i na to, co jim studium a profese bere. Přínosy, které vnímají, převažovaly nad úbytky a objevovaly se odpovědi: čas a energie.

R 2: *„Bere mi to čas a energii věnovat se věcem, které mě nějakým způsobem hodně vnitřně nabíjí...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xv, ř. 10).*

R 3: *„Bere mi čas... bere mi energii, protože jsem z ní hodně vyčerpaná. Proto ji také nemůžu dělat jako jedinou práci“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxii, ř. 17).*

R 5: „Ze začátku mi brala hodně energie a hodně času. Ten čas zůstal... ale s energií jsem se naučila pracovat a už nejsem z práce s klienty tak vyčerpaná, někdy dostávám i já energii od nich“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxii, ř. 36).

Dalším zmiňovaným aspektem byly peníze:

R 1: „Co mi bere... iluze, ty už mi některé vzala... čas... energii... peníze...“ (příloha 3 tohoto textu, s. vii, ř. 14).

R 4: „Asi kdybych pracoval jako psycholog v méně zatěžujícím prostředí, tak pokud bych nutně nepotřeboval peníze, druhou práci bych nehledal. Ale tady to vnímám jako nutnost“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxviii, ř. 17).

3.2.3.3 Hlediska

Tento tematický okruh se týká aktuálních pocitů a prožitků. Respondenti shodně uvádějí, že volba jejich profese je naplňuje a uspokojuje.

3.2.3.3.1 Hodnocení

Ze všech rozhovorů bylo patrné, že respondenti jsou spokojeni se svou volbou. Popisují své profesní i osobní přínosy takto:

R 1: „Je to profese, která mi dává smysl. A smysl vidím v účinné pomoci druhým, v bytí s ostatními, v učení se z jejich zkušeností...“ (příloha 3 tohoto textu, s. viii, ř. 4).

R 2: „Jednak je to pro mě pořád nějaká forma učení, rád poznávám, jak lidi přemýšlí, jaké mají hodnoty, jak jsou vnitřně poskládání, jakým způsobem žijou. Vykonávat profesi psychologa pro mne znamená učit se o lidech a od lidí a taky to pro mne znamená, i když to nemohu říct, že bych uměl, že bych to někdy zažil a věděl, jaké to je, ale chtěl bych, aby to pro mne znamenalo pomáhat lidem k tomu žít, být víc v pohodě, žít takový život, který by žít chtěli a netrápit se tolik“ (příloha 3 tohoto textu, s. xv, ř. 4).

R 3: „V současnosti jsem ráda, že jsem se rozhodla způsobem, jakým jsem se rozhodla. Kdybych teď volila znova, rozhodla bych se stejně.... Dnes bych se k tomu postavila jinak. Ale dobírám se do stejného cíle, jen jdu delší cestou“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxiii, ř. 11).

R 5: *„Mým důvodem, proč tuto práci dělám, je, že mi dává smysl. Takže smysluplnost, naplnění vlastních potřeb, účinná pomoc druhým, důvěra v lidi, možnost se neustále vzdělávat, zájem o problematiku spojenou s duševním zdravím, možnost pracovat v týmu podobně nastavených lidí...“* (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiii, ř. 5).

Osobní přínos bilancovali všichni respondenti, u většiny však souvisel s pochopením vlastních zážitků a událostí právě pomocí dosaženého odborného povědomí.

R 1: *„V mém osobním životě se to nejvíce odráží asi na vnímání lidí v mém okolí, na vztazích s nimi“* (příloha 3 tohoto textu, s. viii, ř. 8).

R 2: *„Odráží se to v mých vztazích, že někdy třeba vidím nějaké věci a dokážu pochopit, když se někdo chová, jak se chová, ale cítím hrozný stud, kdybych mu to měl říct“* (příloha 3 tohoto textu, s. xv, ř. 19).

R 3: *„...povětšinou jsem spokojená. A taky jsem si uvědomila svoje limity a potíže, problémy i jinakost a snažím se s tím pracovat“* (příloha 3 tohoto textu, s. xxii, ř. 32).

R 4: *„... se odráží v mém životě v každém momentu mého bytí. Neumím oddělovat to, že jsem psycholog od toho, že jsem člověk. A vlastně mám štěstí, že to všichni kolem mě chápou, takže mi to nepřináší nic, co by mi překáželo“* (příloha 3 tohoto textu, s. xxviii, ř. 23).

R 5: *„... se moje profese odráží... alespoň doufám... v tom dobrém slova smyslu... v každém mém konání a moje profese mě ovlivňuje. A já si to tak přeju. Což je podstatné“* (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiii, ř. 18).

Podstatným momentem pro všechny respondenty je uvědomění si toho, že dosáhli osobního cíle, ať už byl jejich cíl jakkoliv motivován. Nazval bych to přechodem ze studenta psychologie do pozice studenta psychologa. Tento tranzitorní moment popisují:

R 1: *„To znamená, že myslím i na svůj život, na bydlení, na celkovou samostatnost. Ale to vnímám jako logický důsledek dokončeného studia a určitý životní mezník. A také znak toho, že svou profesi zvládnou vykonávat natolik dobře, že můžu žít způsobem, který je věku a vzdělání adekvátní“* (příloha 3 tohoto textu, s. viii, ř. 29).

R 3: „*V současnosti jsem ráda, že jsem se rozhodla způsobem, jakým jsem se rozhodla. Kdybych teď volila znova, rozhodla bych se stejně*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxiii, ř. 11).

R 4: „*... už jsem dostudoval a není tolik prostoru pro změnu profese...i když bych neměnil... nejsem na světě jenom sám za sebe... má rozhodnutí mají dopad na mou rodinu... Takže ano, moje motivace prošla zásadní změnou... ale to projde, myslím si, u každého s odstupem deseti let. Mít dvacet nebo třicet je velký rozdíl*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxviii, ř. 37).

R 5: „*Někdy, když se sama nad sebou zamyslím, nad svým životem, tak nikdy ne v souvislosti s tím, že bych chtěla dělat něco jiného, nebo něco změnit. Vlastně si říkám, jak jsem měla všechno jednoduché a jasné*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiii, ř. 33).

Součástí tohoto tématu je i ocenění respondentů a jak toto ocenění vnímají, případně jaký způsob ocenění je pro ně podstatný.

R 1: „*... z pozice klientů vnímám ocenění, navíc vždy rychle. Samozřejmě, že mě oceňují i mí nadřízení, tedy zřizovatelé služby. Od nich to vnímám v podobě důvěry v mou samostatnost a volnost v přístupu. A samozřejmě, že mě oceňují i mí blízcí, jen tady si nejsem jistý, zda bych nebyl oceňován už tak nějak preventivně, bez ohledu na dopad mé práce*“ (příloha 3 tohoto textu, s. ix, ř. 9).

R 3: „*Pro mé kamarády tam má moje profese prestiž. A samozřejmě mě oceňují i mí nadřízení. Slovně je to fajn, pracuji v dobrém kolektivu, všichni jsme podobně naladěni. Finančně je to horší... Tak to máme všichni jako srdcovou záležitost. Hodně mi pomáhá také to, že mí klienti to umí ocenit. Že je ta práce vidět v kvalitě jejich života*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxiii, ř. 39).

R 4: „*Pracuji v týmu lidí, takže všichni víme, jak na tom jsme a co se povedlo. Ale asi nejpodstatnější pro mě je vidět pacienty, kteří od nás odcházejí. To často sám v sobě cítím kus odvedené práce a to je pro mě podstatné. A v rodině je to tak, že o tom úplně často nemluvíme, ale vím, že kdyby moje žena mou práci a mne neoceňovala, tak by se za mě neprovdala*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxix, ř. 13).

R 5: „*Myslím si, že odezva na to, jak dělám svou práci, je pozitivní a dobrá. Jen těžko si umím představit, že kdyby se týmu nelíbilo, jak svou práci dělám, kdyby byli klienti nespokojeni, měla bych nadále svou práci. Samozřejmě že tím, jak jsem na počátku své profesní dráhy, velmi často konzultuji.... A ocenění si nejvíc vážím od*

klientů, protože oni jsou ti, na kterých záleží a kvůli kterým svou práci dělám. Pokud bych neměla tuto zpětnou vazbu od klientů, nepřipadalo by mi, že dělám svou práci dostatečně dobře“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiv, ř. 12).

R 6: „Ale co se týká psychologie, tak to jsou všichni hodně nadšení, podporují mě v tom. Akorát někdy mají na mě trošku větší nároky, než bych si přála i právě z hlediska toho, jak jsem říkala, ... potkám třeba nějaké spolužáky ze základky, ze střední, ne z rodiny a oni už po mě něco chtějí. A já říkám, že mám sotva základ nějaké teorie a nemůžu tady něco říkat, ale jsou z toho hrozně nadšení, chtějí o tom hodně vědět, furt se vyptávají, je to výslech vždycky“ (příloha 3 tohoto textu, s. xl, ř. 10).

Jako další podstatné podtéma jsem stanovil ambice. Ty souvisejí s motivací, kterou mají respondenti nyní, tedy směrem k budoucnosti.

R 1: „Chtěl bych se dopracovat klinické psychologie ve zdravotnickém zařízení, případně v soukromém sektoru. Přál bych si, abych dozrál ve zkušeného a moudrého člověka, který své práci rozumí a ví, co činí. Který rozumí lidem, je schopen účinné pomoci ostatním. Chtěl bych vidět lidi, kterým jsem dokázal pomoci v jejich složité situaci, jak žijí své spokojené životy a jak je jejich život těší“ (příloha 3 tohoto textu, s. ix, ř. 16).

R 2: „Chtěl bych vidět výsledky své práce, chtěl bych vidět, že lidi, který se mnou konzultují, kterým pomáhám, se kterými pracuju, se mají líp, chci to vidět, chci vidět, jak se chovají, jakou vyzařují energii...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xviii, ř. 4).

R 3: „Stále zvažuji možnost dokončení magisterského studia. Ale to také nic moc neřeší, změna titulu není to hlavní. A nemám dokončený výcvik, který bych dokončit chtěla. A to je běh na hodně dlouhou trať. Kvůli supervizím a tak. Ale přeju si to. Chtěla bych aspoň ten výcvik dodělat“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxiv, ř. 8).

R 5: „Já své splněné profesní přání žiju. Chtěla bych se samozřejmě posouvat v práci dál, přemýšlela jsem i o tom, že bych začala zkoušet akademickou dráhu, ale zatím to tak necítím, zatím chci zůstat mezi klienty. Přála bych si, aby možnost terapie byla dostupnější pro klienty, aby jim nepřinášela takovou zátěž, nebo zátěž jejich rodinám“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiv, ř. 24).

R 6: „Mě zatím neláká pokračovat po magistrovi dál, ale když se teď setkávám s učitelem, s tolika chytrými lidmi, oni jsou fakt hrozně vzdělaný a já jim to v pozitivním slova smyslu závidím, kam až to dopracovali, ale pak si uvědomím, že já

jsem vždycky chtěla dělat tu terapii s téma rodinama, takže nevím, ta klinika tam úplně nezapadá, doktorát na to nepotřebuju...“ (příloha 3 tohoto textu, s. xli, ř. 4).

3.2.3.3.2 Prožívání

K tématu prožívání jsem došel při opakovaném čtení rozhovorů, kdy všichni respondenti hovořili o své volbě profese jako o něčem, čeho ani na okamžik nezalitovali a v čem se cítí dobře, i když si třeba nejsou jistí. Přesto všichni respondenti směřují dál, k dosažení vlastní představy o vykonávané profesi.

Jako nejdůležitější z této části rozhovorů mi vyplynulo téma výkonu profese.

R 1: *„... to vnímám jako logický důsledek dokončeného studia a určitý životní mezník. A také znak toho, že svou profesi zvládnou vykonávat natolik dobře, že můžu žít způsobem, který je věku a vzdělání adekvátní. Takže pokud bych se nedobral větší míry samostatnosti a nebyl schopen uspokojovat své základní potřeby, považoval bych to za neúspěch. A samozřejmě že za svůj profesní neúspěch a selhání“ (příloha 3 tohoto textu, s. viii, ř. 30).*

R 2: *„... ta schopnost být tam pro toho druhého v roli terapeuta se strašně odvíjí od toho, jak se cítím. Když se cítím na nic, jsem zahlcený nějakýma svýma věcmá, tak to bude na nic sezení. A musím se naučit toto nějakým způsobem oddělit, vyčistit se, moc to neumím ještě. Každá zkušenost mě pomůže, zatím nemůžu podat nějaké zhodnocení dlouhodobější, vývoje a tak“ (příloha 3 tohoto textu, s. xvii, ř. 38).*

R 3: *„Svou práci dělám proto, že mi dává smysl. Dává mi smysl pomáhat lidem, kteří se ocitli v těžkých situacích, ze kterých nenacházejí východiska. Smysl mi dává pomoc, ale i to, že si vím rady v situacích, kde oni ne. A to je právě naší školou, mou orientací v problematice“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxiii, ř. 31).*

R 4: *„Nechci říct, že práce, kterou dělám je v psychologii ta nejtěžší, ale považuji ji za tu komplikovanější. Je pomalejší v dosahování výsledků, ale dává mi smysl“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxix, ř. 4).*

R 5: *„Už v průběhu studia jsem věděla, že chci dělat terapii, že v tom spatřuji smysl. Poradenství je asi také užitečné, ale můj životní střet s duševní nemocí mě poznamenal a tak mojí volbou byla terapie..... Nikdy jsem se nezabývala jinou možností, ani co se profese týká, ani v psychologii. Směřovala jsem od počátku k terapii a u ní bych chtěla zůstat“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiv, ř. 6).*

Respondenti uplatňují své nabyté zkušenosti a jejich profese jim dává smysl. Zažívají se jako potřební, což přispívá k jejich naplnění a uspokojení z volby vybrané profese.

R 2: „*Chtěl bych vidět výsledky své práce, chtěl bych vidět, že lidi, který se mnou konzultují, kterým pomáhám, se kterými pracuju, se mají líp, chci to vidět, chci vidět, jak se chovají, jakou vyzářují energii...*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xviii, ř. 4).

R 3: „*... ale vím, že pomoc druhým má smysl a člověka naplňuje. Vnímám tak, že patřím do společenství lidí, kteří se snaží svou troškou udělat svět lepší. Ne pro všechny, na to nestačím a nemám ani ambice, ale aspoň pro ty, pro které můžu*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxi, ř. 27).

R 5: „*... moje motivace prošla vývojem. Pětileté studium je dost dlouhá doba a u člověka je velký rozdíl, jestli mu je dvacet nebo dvacet pět. Takže moje motivace se nezměnila, jen dostával cíl konkrétnější podobu, více podobnou tomu, co dělám teď. Důvody byly také konkrétnější, ale motivace v tom základním slova smyslu zůstala, je si hodně podobná*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xxxiv, ř. 1).

R 6: „*...že bych se od tamtud odrazila někam dál, nebo že by mi to zatím něco dalo. Asi bych řekla, že mám méně problémů, než mají ostatní, že mluvím málo, což mě mrzí, ale zase si říkám proč říkat zbytečnosti*“ (příloha 3 tohoto textu, s. xli, ř. 24).

3.2.4 Výsledky analýzy

Jaké vlastní motivy respondenti přisuzují k volbě povolání psychologa?

Výzkumná otázka se zaměřuje na vlastní vnímané motivy u jednotlivých respondentů. Snaží se o nahlédnutí důvodů k volbě povolání, které respondenti v rozhovoru popisovali. Tato otázka je klíčová k nahlédnutí a porozumění zkušenosti respondenta, na kterou se výzkum zaměřuje. Klade si za cíl zmapovat jednotlivé motivy, které byly u jednotlivých respondentů různorodé.

Z rozhovorů vyplývá **značný vliv rodiny**, zpravidla rodičů, kteří volbu respondentů ovlivnili, a to ať už přímo, nebo situací, která v rodině nastala a respondent cítil potřebu tuto situaci řešit, dozvědět se více, nebo se na jejím řešení podílet.

Dalším nejčtetnějším motivačním faktorem je **práce s lidmi, pomoc druhým**.

Následují motivy jako **seberealizace, porozumění situacím, smysluplnost**.

Jaké tranzitorní momenty respondenti uvádějí a jak ovlivnily jejich motivaci s volbou povolání a výkonem profese?

Tato otázka se zaměřuje na výzkumný cíl postihnoutí geneze motivace v čase. Snaží se o zmapování vývojových momentů, kterým respondenti připisují význam v rámci volby povolání psychologa.

Zde z rozhovorů vyplývá, že každý z respondentů měl nějakou **zkušenost s psychologem**, po které se rozhodl zajímat se o psychologii více.

Dalším důležitým faktorem jsou **interpersonální vztahy v průběhu studia**, a to buď s přednášejícími, nebo se spolužáky, případně v rámci výcviku. Dochází tak k upevňování zájmu o obor i sdílení vlastních zkušeností.

Jak respondenti popisují svou aktuální motivaci k volbě povolání?

Tato otázka reflektuje aktuální náhled na motivaci a je důležitá pro zachycení jednotlivých důvodů, které respondenty provázely v průběhu volby povolání psychologa.

Respondenti popisují vývoj své aktuální motivace jako **motivaci stejnou, kterou měli, když se rozhodli pro volbu povolání psychologa**. Vnímají určitý rozdíl, který popisují jako vyzrání, vývoj ke konkrétnější podobě výkonu profese.

Jak se měnilo očekávání respondentů v souvislosti s volbou povolání?

Tato otázka se zaměřuje na bilanci toho, co respondenti čekali a co dostali. Snaží se o postihnoutí střetu respondentů s realitou při výkonu povolání a jeho působením na současnou motivaci.

Všichni respondenti uvádějí, že **volbu své profese** považují za **správnou**, popisují **potřebu pomoci zkušenějších** při nástupu k výkonu profese. Každý z pracujících respondentů uvádí nutnost se **dále vzdělávat a rozvíjet své kompetence**. Důležitá se zde objevuje i **oblast finanční** – důvodem je úhrada dalšího vzdělávání na úkor osobních preferencí.

V čem respondenti spatřují ztráty a přínosy spojené s volbou povolání?

Přínosy a ztráty ve smyslu pozitivní a negativní motivace jsou nedílnou součástí motivačního procesu a jejich zvědoměním můžeme nahlédnout jiný rozměr důvodnosti a lépe postihnout jednotlivé motivátory respondentů.

Respondenti vnímají své povolání více jako **poslání**, to znamená, že pro ně není lehké dělení času na pracovní – studijní a osobní. Definují tak dvě **základní ztráty, čas a energii**. Dalším obávaným důvodem je zapojení do pracovního procesu a odpovědný výkon profese.

Podstatnou složkou jejich motivace je **porozumění sobě i druhým, schopnost pomáhat a smysluplnost**.

Jak respondenti vnímají vývoj své motivace?

Jedná se o srovnání původní a aktuální motivace s pohledu respondentů. Má nám pomoci spatřit rozdíly a podobnosti v reflexi prožitého tématu.

Získáním znalostí a kompetencí se **motivace** respondentů **posouvá** z původní obecnější motivace být psychologem směrem **k vybranému oboru** a zohledňuje více osobní potřeby.

V čem jsou respondenti při výkonu spojeném s volbou povolání spokojeni a v čem jsou naopak nespokojeni?

Nedílnou součástí motivace je emoční systém, jak bylo zmíněno v teoretické části. Naše konání má zpětnou vazbu na náš emoční systém a obráceně, což je důležité při dosahování osobních cílů a jejich korekci, plánování.

Respondenti, kteří jsou v pracovním procesu, tedy u nichž již došlo k osobní profilaci v oboru, kladou **důraz na pracovní prostředí a kolektiv i autority** v něm i na **potřebu důvěry**. Vnímají **potřebu osobního rozvoje** a kladou **důraz na účinnou pomoc klientům a vlastní užitečnost**.

Určitá míra nespokojenosti souvisí s jejich sociálním vývojem a zajištěním jak pracovních, tak i osobních ambicí.

Jaké ambice si respondent stanovil pro svůj další rozvoj?

Toto výzkumná otázka si klade za cíl odpovědět na nároky, které respondenti na sebe kladou ať už v rámci své vnitřní motivace, nebo prostřednictvím svého okolí. Odhaluje určité sociálně-kulturní směřování respondenta a dovolují odhadovat míru náročnosti a potenciálně skrytých motivů.

Většina respondentů si již v průběhu studia stanoví obor, ve kterém se chtějí profilovat. Od toho se pak odvíjejí jejich další profesní plány a přání. Zpravidla

v současnosti souvisejí s dokončením výcviků a supervizí, případně pokračováním v dalším studiu. Respondenti, kteří neměli dokončené magisterské studium, byli rozhodnuti je dokončit, a to i respondent, který po bakalářském studiu nastoupil do zaměstnání.

3.2.5 Diskuse

Teoretická část práce se zabývala představením zásadních motivačních teorií, důležitých faktorů při utváření tohoto procesu a popsání specifík volby povolání psychologa a absolventů naší školy. Snažil jsem se o vytvoření teoretické základny a zprostředkování lepšího porozumění motivačnímu procesu z pohledu uznávaných, tedy obecně platných teorií a poskytnout tím čtenáři větší vhled do problematiky motivace.

Ve druhé, praktické části, se zabývám kvalitativním výzkumem. Popisuji metodologii zvolené metody IPA a její optimalizaci pro daný výzkum.

Kladl jsem si ambice tuto metodu v jistém směru doplnit a vytvořit přesah, který by se dal použít pro další bádání, ve kterém mi šlo o porozumění respondentům a nalezení linií, které mohou pomoci lépe pochopit motivační proces těch, kteří si vybrali ke studiu PVŠPS.

Výběrový vzorek byl přesto homogenní věkem a relativně vyvážený - z dat je patrné, že rozložení respondentů bylo 50 % na 50 %, tedy tři ženy a tři muži. Tři pracují dlouhodobě, jeden krátce a další dva zatím nemají uplatnění.

Jedním z hlavních nedostatků vnímám rozsah výzkumu vzhledem ke složení výběrového souboru. Tento vzorek by bylo možné rozšířit pro rozsáhlejší výzkum o další kolegy a kolegyně, spolužáky, se kterými jako výzkumník nemám osobní vztah a a tyto skupiny následně porovnávat. Tímto by mohlo dojít k většímu odstupu výzkumníka.

V průběhu analýzy jsem se snažil o zprostředkování výsledku ze dvou perspektiv, z perspektivy témat a z perspektivy jednotlivých případů. Za důležitou jsem považoval vlastní reflexi, která proběhla jako rozhovor se sebou samým a zamyšlením se nad vlastní zkušeností.

Mnou vnímaným největším úskalím výzkumu bylo to, že jsem se s respondenty znal již před výzkumem a mám s nimi osobní vztah. Z jiného úhlu pohledu to však vnímám jako přednost, protože respondenti byli při poskytování rozhovorů otevřenější.

Z provedeného výzkumu mi vyplynula možnost pro další zkoumání motivace k volbě povolání psychologa a podpoře provedených rozhovorů:

- zpracování tématu kvantitativně a využití srovnání studentů s absolventy,
- zapojit do výzkumu i studenty a absolventy psychologie z jiných vysokých škol.

ZÁVĚR

Při uvažování nad tím, co motivace je, nenapadala autora této práce jednoduchá a jednoznačná odpověď. Na druhou stranu lze tento pojem vnímat jako něco, co každý zakouší v každodenní zkušenosti a tak se motivace stává svým způsobem samozřejmým fenoménem, který probíhá z velké části na pozadí mysli. Stále však zůstává otázkou, co tento pojem vlastně znamená. O přesné popsání motivace se snažili mnozí, přesto ukazuje množství teorií na toto téma nejednoznačnost daného konstruktů a také jeho složitost. V úvodu práce je popsáno několik vybraných teorií, které připadaly autorovi vhodné pro uchopení tématu.

Autor považuje za významné především intuitivní zaměření motivace, a proto i její pojmenování - hybná síla. Tedy nejen něco, co vede k cíli, ale také samotná cesta, prostředí, které člověka na jeho cestě provází, a může na něj nějakým způsobem působit a usměrňovat ho.

Člověk se svých zážitků chápe rozumem a určitá racionalizace světa vede k jeho vnitřnímu uspořádání a orientaci v něm tak, aby mohl jednat svobodně a dosahovat svých potřeb. Toto uspořádání se řídí určitými zákonitostmi a dostupností zdrojů. Přesto je nutno mít na mysli, že to nejsou jediné aspekty, které jsou pro motivaci určující, neboť motivace úzce souvisí s emočním systémem a tělesnými funkcemi. Tyto modality nám odkrývají řadu nevědomých procesů, které se podílejí na lidském jednání, a mohou být iracionální, nesrozumitelné povahy, např. jako když člověk onemocní v den důležité události, na kterou se těšil.

Při sebereflexi se vynořují představy o hybné síle a momentech, které jsou navádějící. Vnímání těchto momentů, jejich popis a vysvětlení by bylo možno označit jako něco, co motivaci docela dobře vystihuje. Motivace je tedy něco velmi proměnlivého a dynamického, co se může vyvíjet a měnit s tím, jak se v průběhu doby mění životní prostor a hodnoty člověka.

Také jako každá cesta má svou trasu i motivace má svůj rozvrh, který směřuje k dosažení něčeho, tedy do blízké budoucnosti, a je určující pro pořadí potřeb ve smyslu jejich urgentnosti.

Tato dimenze časovosti dále rozkrývá, jak je tento fenomén složitý, a naznačuje, že motivace nejen směřuje do budoucnosti, ale také může vycházet z minulosti a určité nenaplněnosti původních očekávání.

Motivaci vnímají všichni respondenti jako složitý psychologický jev, který ovlivňuje mnoho faktorů, jako je typ osobnosti člověka, jeho přání, touhy, hodnoty. Z rozhovorů vyplynulo, že motivace každého respondenta k volbě povolání psychologie byla u zkoumaných osob čistě individuální záležitostí. Ve snaze neredukovat žitou zkušenost zkoumaných osob se nesnažil autor zjednodušovat své zkoumání paušalizováním.

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá zkoumáním motivace studentů a absolventů PVŠPS k volbě povolání psychologa. V teoretické části předkládá autor obecné teoretické poznatky týkající se motivace, motivu a motivačního procesu. Dále uvádí šest vybraných motivačních teorií a vymezuje obecně motivaci pro volbu povolání, kterou rozděluje na jednotlivá vývojová stadia směřující k volbě povolání a upozorňuje na vnější a vnitřní činitele této volby. Ty dále rozlišuje na různé vlivy jako je vliv rodiny, školy, vrstevnické skupiny apod.

V další části diplomové práce se autor věnuje motivacím pro studium psychologie a snaží vymezit zkoumanou profesi psychologa. Uvádí jednotlivé charakteristiky profese, profesní vývoj a podmínky pro výkon povolání psychologa, které dále specifikuje a srovnává výkon profese psychologa v ČR a zahraničí. Závěr této kapitoly je zaměřen na popsání PVŠPS, jejíž studium je kritériem pro výběr respondentů.

Ve výzkumné části představuje autor metodologii kvalitativního výzkumu, formuluje výzkumné cíle a výzkumné otázky. Dále popisuje zvolenou výzkumnou metodu interpretativní fenomenologické analýzy a zkoumání zkušenosti respondentů z jejich perspektivy společně se svým pohledem na zkoumaný jev. Vzájemná interakce je zachycena v analýze rozhovorů.

Výsledky tohoto šetření ukazují, že pro každého jednotlivce je důležitou hodnotou zpětná vazba a spolupráce, která jim pomáhá nahlédnout sebe sama v profesní činnosti a umožňuje vlastní reflexi. Dalšími motivačními faktory jsou pomoc druhým lidem, smysluplnost vykonávané práce, možnost osobního rozvoje a naplnění svých potřeb. Respondenti tak uplatňují své možnosti, jak být ve světě, aby jim to dávalo smysl. Zažívají se jako potřební, což je naplňuje.

Budoucí kvantitativní výzkum by mohl poskytnout hlubší pohled do otázky motivace ke studiu psychologie a ještě více odpovědí by mohlo přinést kvantitativní srovnání motivace v různých oborech vysokoškolského studia.

Seznam použitých zdrojů

- American Psychological Association. (2018). Dostupné z: <http://www.apa.org>
- Armstrong, M. (2006). *A Handbook of Human Resource Management Practice*. (10th ed.) London: Kogan Page.
- Atkinson, R. (2011). *Psychologie*. Praha: Portál.
- Bruss, K. V., & Kopala, M. (1994). Graduate School Training in Psychology: Its Impact upon the Development of Professional Identity. *Psychotherapy*, 30(4), 685-691.
- Businessinfo. (2019). *Motivace v organizacích*.
Dostupné z <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/motivace-v-organizacich>
- Clegg, B. (2005). *Motivace*. Brno: CP Books.
- Comelli, G., & Rosenstiel, L. von. (1995). *Führung durch Motivation, Mitarbeiter für Organisationsziele gewinnen*. München: Beck Verlag.
- Čačka, O. (2000). *Psychologie duševního vývoje dětí a dospělých s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk.
- Českomoravská psychologická společnost. (2008). Dostupné z <https://cmps.ecn.cz/?page=eticky-kodex>.
- Fakulta sociálních studií Masarykovo univerzity. (2018). *O fakultě*.
Dostupné z: http://www.fss.muni.cz/about_us.
- Fontana, D. (1997). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.
- Géringová, J. (2011). *Pomáhající profese*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton.
- Hansen, M., & Batten, J. (2002). *Mistr motivace*. Praha: Pragma.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. (3. aktualiz. vyd.). Praha: Portál, s. 776.
- Hawkins, P., & Shohet, R. (2004). *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál.
- Hunt, M. (2015). *Dějiny psychologie*. (4. vyd.) Praha: Portál.
- Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. (2018).
Dostupné z <https://www.ipvz.cz>
- Jankovský, J. (2003). *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton.

- Kaslow, N.J. (2004). Competencies in Professional Psychology. *American Psychologist*, 11 (4), 774 – 779.
- Kopřiva, K. (2016). *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál.
- Latham, G. P., & Pinder, C. C. (2004). Work motivation Theory and Research at the Dawn of the Twenty-First Century. *Annual Review of Psychology*, 56(1), pp. 485-516.
- Lunenburg, F. C. (2011). Expectancy Theory of Motivation: Motivating by Altering Expectations. *International Journal of Management Business and Administration*, 15(1), 6.
- Madsen, K.B. (1979). *Moderní teorie motivace*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (1992). *Motivace pracovního jednání a její řízení*. Praha: Management Press.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. (2. rozš. a přeprac. vyd.). Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (1996). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
- Plháková, A. (2008). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Pražská vysoká škola psychosociálních studií. (n.d.). *Motto a charakteristika školy*. Dostupné z <http://www.pvpsps.cz/nase-skola/motto-a-charakteristika-skoly>
- Rosenstiel, L. von. (2007). *Grundlagen der Organisationspsychologie*. (Sechste Auflage). Stuttgart.
- Rothbart, Mary K. (2004). Temperament and the pursuit of an integrated developmental psychology. *Merrill-Palmer Quarterly. Journal of Developmental Psychology*, 50(4), 492-505.
- Říčan, P. (2008). *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. (6. revid. a dopln. vyd.) Praha: Grada, 2008.
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Řiháček, T., Čermák I., & Hytych, M. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Sillamy, N. (2001). *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Smékal, V. (2004). *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. (2. oprav. vyd.) Brno: Barrister & Principál.

Šmejkalová, K. (2013). Psychologie ve Velké Británii je oproti české zaměřená praktičtěji. Dostupné z: https://ihned.cz/c3-61108360-000000_d-61108360-psychologie-ve-velke-britanii-je-oproti-ceske-zamerena-prakticteji.

Švaříček, R., Šed'ová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Timmreck C. T. 1977. Motivation - Hygiene Theory Adapted for Education. *The High School Journal*, 61(3), pp. 105-110. Chapel Hill: University of North Carolina Press.

Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.

Wikipedia. (2019). *Yerkes–Dodsonův zákon*.

Dostupné z <https://en.wikipedia.org/wiki/Yerkes-Dodson-law>

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas s účastí na výzkumu

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu:

Motivace k volbě povolání psychologa

Dne jsem poskytl/a rozhovor Bc. Tadeášovi Samuelovi Zborníkovi v rámci výzkumného šetření, jež je součástí magisterské diplomové práce „Motivace k volbě povolání psychologa“.

Tento výzkum realizuje Bc. Tadeáš Samuel Zborník, autor diplomové práce, student psychologie na PVŠPS, pod vedením MUDr. Olgy Dostálové, CSc.

Souhlasím s tím, že má účast ve výzkumu je dobrovolná, mám možnost kdykoli z něj vystoupit a veškeré údaje, které v rámci výzkumu autorovi poskytnu, budou zpracovány pouze pro účely tohoto výzkumu. Dále souhlasím s tím, že během výzkumu budou dodrženy principy Listiny základních práv a svobod, zejména ochrana osobnosti, soukromí, jména, dobré pověsti, osobních údajů a osobních písemností, ochrana autorství a svoboda vědeckého bádání a že audiozáznam rozhovoru a mé osobní údaje budou zpracovány dle zákona č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů o ochraně osobních údajů.

Souhlasím s tím, že pro účely analýzy v rámci uvedeného výzkumného projektu smí být tento rozhovor zpracováván v anonymizované podobě, bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu.

Svým podpisem stvrzuji souhlas se svou účastí ve výzkumu a seznámení a souhlas s obsahem tohoto textu.

.....

Jméno a podpis účastníka/účastnice výzkumu

Příloha č. 2 – Polostrukturovaný rozhovor

Děkuji, že sis udělal/a čas na rozhovor se mnou. Moc mi to s mojí diplomovou prací pomůže. Nejprve Ti krátce vysvětlím, jak bude náš rozhovor probíhat a jak s Tvými informacemi naložím.

Připravil jsem si strukturu rozhovoru, přál bych si však, aby se náš rozhovor nesl v přátelském duchu, proto pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon a po přepisu záznam vymažu. Ostatní bylo již v souhlasu, který jsme podepsovali.

Máš na mě nějaké otázky? Pokud ne, můžeme začít. Samozřejmě, že se mě můžeš ptát kdykoliv v průběhu rozhovoru.

Nejprve bych Ti krátce představil svou diplomovou práci s názvem Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvalitativní výzkum zaměřený na studenty a absolventy PVŠPS. Cílem mé práce je zodpovědět dvě výzkumné otázky:

1/ Jak psychologové rozumí své volbě k výkonu povolání?

2/ Jak psychologové vnímají vývoj, kterým prošla jejich motivace?

Úvodní otázky

- **Kolik Ti je let?**
- **Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhl/a?**
- **V jakém typu zařízení pracuješ nebo máš praxi?**
- **V jakém sektoru je Tvá práce nebo praxe?**
- **Jak dlouhá je tvá praxe?**

Otázky k výzkumu

1. **Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začal/a uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?**
2. **Vyprávěj mi, jak ses dostal/a k tomu, že budeš psycholog.**
3. **Jsou některé životní zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvou volbu?**
4. **Zkus mi popsat svou motivaci k volbě studia psychologie?**
5. **Co pro Tebe znamená motivace?**
6. **Jak se měnilo Tvé očekávání v průběhu studia?**

7. **Co Ti studium přineslo (přináší)?**
8. **Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi psychologa?**
9. **Co Ti povolání psychologa přináší?**
10. **A opačně, co Ti studium a povolání bere?**
11. **Popiš mi, co je pro Tebe důvodem pro vykonávání této profese?**
12. **Jakým způsobem se odráží Tvá profese ve Tvém osobním životě?**
13. **Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?**
14. **Změnila se Tvá původní motivace?**
15. **Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?**
16. **Jaká je odezva okolí na Tvou práci, kdo Tě oceňuje?**
17. **V čem Tě uspokojuje práce psychologa, studium psychologie?**
18. **Jaká jsou Tvá profesní přání?**
19. **Jaké jsou Tvé profesní plány?**

V průběhu rozhovorů byly použity povzbuzující otázky:

- *Můžeš mi o tom říci něco víc?*
- *Co to pro Tebe znamená?*
- *Co máš konkrétně na mysli, když říkáš.....?*
- *Co míníš slovem.....?*
- *Co jsi tím zamýšlel/a?*

Bližíme se k závěru našeho rozhovoru a chtěl bych se Tě zapsat: **Jak Ti v tom bylo? Byl rozhovor pro Tebe přínosný?** Teď máme prostor pro jakékoliv Tvé otázky a náměty.

Rád bych Ti ještě jednou poděkoval za čas, který sis na mě udělal/a. Děkuji.

Příloha č. 3 – Přepisy rozhovorů

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 1

Ahoj a děkuji, že sis udělal čas a poskytněš mi rozhovor. Moc mi to s mojí diplomkou pomůže. Nejdřív Ti vysvětlím, jak rozhovor bude probíhat a jak s informacemi od Tebe naložím. Připravil jsem si strukturu rozhovoru a přál bych si, aby se náš rozhovor nesl v přátelském duchu. Pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon a po přepisu záznam vymažu. Ostatní již bylo v souhlasu, který jsi podepsoval.

Máš na mě nějaké otázky? Tak můžeme začít. Pokud budeš mít v průběhu rozhovoru jakékoliv otázky, tak se klidně ptej.

Nejprve bych Ti rád krátce představil svou diplomovou práci s názvem Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvalitativní výzkum, který je zaměřený a na studenty a absolventy naší školy. Cílem je zodpovědět dvě výzkumné otázky.

Jak psychologové rozumí své volbě k výkonu povolání a druhá Jak psychologové vnímají vývoj, kterým prošla jejich motivace.

Můžeme začít?

Určitě, moc se těším.

Kolik Ti je let?

27.

Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhl?

Magisterského na naší škole.

V jakém typu zařízení pracuješ?

Pracuji jako vedoucí sociální služby.

V jakém sektoru je Tvá práce?

Pracuji pro neziskovku.

Jak dlouhá je Tvá praxe?

Pracoval jsem po celou dobu studia, i když ve snížených úvazcích. A teď pracuji skoro dva roky v pracovním poměru.

To byly úvodní otázky a teď přejdeme k rozhovoru, který se týká výzkumu. Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začal uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Nepamatuji si to úplně přesně, ale bylo to někdy v průběhu studia na osmiletém gymnáziu. Mohlo mi být tak třináct, možná čtrnáct let. Ale nevím, jestli bych to nazval přímo úvahami o studiu psychologie. Spíše jsem se o ni začal zajímat.

Vyprávěj mi, jak ses dostal k tomu, že budeš psycholog.

Tak začalo to, jak jsem říkal. Do třídy se mnou chodila moc hezká holka, se kterou jsem později chodil a byla mou první láskou. Naše chození bylo spíše kamarádství, ale chození jsme tomu říkali. Trávili jsme spolu hodně času venku, ale i u nás a u nich doma. A jednou napadlo její matku, že by chtěla poznat mojí, protože spolu trávíme hodně času, často je E. u nás. Tehdy jsem nevěděl, že její máma je psychoterapeutka a že na psychologii přednáší. Po schůzce matek jsem se dozvěděl, že se obě matky znají, obě vystudovaly psychologii. Pro mě to bylo velkým překvapením, protože moje máma pracovala v jiném oboru. To bylo první vážnější setkání s psychologií, protože od té doby jsem se o ni začal zajímat. Četl jsem knížky, nechával si je oběma matkami doporučovat a hltal všechno, co s psychologií souviselo. Chvilí jsem měl období, že jsem chtěl jít studovat medicínu a být psychiatr. Dokonce jsem kvůli tomu změnil v předposledním ročníku střední školu. Vybral jsem si jinou, které měla více přírodopisné zaměření. Mou obavou však byla chemie. A přestože jsem věděl, že biochemie je něco úplně jiného, těsně před maturitou jsem se rozhodl pro psychologii. Rovnou jsem si vybral naši školu. Důvodem byl hlavně výcvik a komunitní uspořádání, které na Karlovce nenabízeli.

Jsou některé zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvou volbu?

Pamatuji si, že když jsem byl ještě malý a chodil na základní školu, měli jsme úmrtí v rodině. Protože se jednalo o osobu velmi blízkou a já nechápal smrt se všemi důsledky, domluvila mi matka sezení s panem doktorem Mertinem. Několikrát jsem ho navštívil a udělal na mě velký dojem. Způsob, jakým se mnou komunikoval, jak mě poslouchal... To je jedna ze zkušeností s psychologií, která mou volbu ovlivnila, i když až v pozdějším věku. Další ovlivnění vidím v tom, co jsem už popsal. A poslední, i když v tom vidím spíš utvrzení než ovlivnění, byl zážitek, který jsem měl asi tři dny před ústní maturitou. Jel jsem za spolužáky pro vypracované maturitní otázky a půjčil si mámino auto. Domluvili jsme se, že u jednoho z nich přespíme a půjdeme večer na pivo. Před námi byl víkend, času dost. Šli jsme na pivo, a mně se asi za hodinu udělalo špatně. Potřeboval jsem na vzduch, ale tam jsem už nedošel. Ztratil jsem vědomí. Zavolali mi sanitku, které mě odvezla do nemocnice. Zde jsem prý byl už při vědomí, ale nemluvil jsem, neartikuloval a ani se nebyl schopen podepsat. Protože si mysleli, že jsem opilý, nechali mě převést na záchytku na Bulovku. Tady zjistili, že opilý nejsem, tak mě propustili. Nepamatuji si, co se stalo dál. O sedm hodin později, když jsem začal vnímat, jsem ležel na silnici, kolem mě byla spousta lidí. Měl jsem autonehodu. Jak jsem se dostal k autu, proč jsem do něj sedl a jak jsem ujel skoro dvacet kilometrů, nevím. Nevím ani, jak vypadala má autonehoda. Nikomu se nic nestalo, ale mohlo. A fakt, že se v mém životě odehrálo něco, o čem nevím, něco, co si nepamatuji a ani nevím, jak jsem dělal, mě hodně ovlivnilo. Chtěl jsem najít alespoň mechanismus, podle kterého bych situaci dokázal sám sobě vysvětlit.

To je zajímavé. A našel jsi vysvětlení?

Nenašel. Nějakou dobu jsem měl strach, aby mě něco podobného nepotkalo znovu, ale už nikdy jsem se do podobného stavu nedostal.

Zkus mi popsat svou motivaci k volbě studia psychologie.

Moje motivace... Nevím, jestli si pamatuji s tím odstupem vše. Už je to dlouho a motivace se mi vyvíjí, pořád chci někam dál. Asi nejpodstatnější bylo to, že rád komunikuji s lidmi, rád jim naslouchám. Jsem rád, když se lidé kolem mě cítí dobře a když to tak není, rád jim pomáhám. Takže asi hlavní motivací byla pomoc druhým, účinnost této pomoci. Rád jsem užitečný, rád se vzdělávám a rozvíjím. Mám důvěru v lidi, vnímám to dobré v nich. Myslím si o sobě, že jsem

dost empatický. A samozřejmě ještě zájem o obor. Psychologie mě zajímá už od dospívání, proto jsem v tom viděl logické vyústění. Toho zájmu.

Co pro Tebe znamená motivace?

Motivace... motivace je pro mě to, co mě žene dál... abych dosahoval výsledků, které si představuji. Když jsem správně namotivovaný, dokážu usměrňovat své chování i jednání ve prospěch dosažení výsledku. Takže motivace jsou moje vnitřní pohnutky, které mi pomáhají dosahovat předem daného cíle. Zahrnuje pro mě taky efektivitu, s jakou cíle dosahuju. Nevím, jestli to zní logicky....Je to pro mě souhrn... nebo spíše soubor mých vnitřních pohnutek a důvodů k efektivnímu dosažení cíle nebo výsledku. Obecně bych motivaci nazval příčinou mého jednání.

Jak se měnilo Tvé očekávání v průběhu studia?

Při započetí studia jsem očekával, že se naučím v průběhu pěti let všemu, co budu potřebovat k tomu, abych mohl vykonávat profesi psychologa. A na mě pak bude, jak své znalosti rozvinu. Jestli ze mě bude dobrý nebo špatný psycholog. V průběhu jsem začal zjišťovat, že tak snadné to nebude. Vlastně v jednu chvíli jsem to dokonce vnímal tak, že čím víc toho vím, tím víc se vzdaluji tomu, čeho jsem chtěl dosáhnout. Nevím, jestli tomu přesně rozumíš. Pořád se nabalovalo další a další, co musím zvládnout, abych mohl vykonávat práci, kterou jsem chtěl. Kompetence se posouvaly víc a víc do budoucnosti. Jak zněla Tvá otázka, prosím Tě?

Jak se měnilo Tvé očekávání v průběhu studia?

Očekávání se moc nezměnilo. Stále očekávám, že jednou budu vykonávat smysluplnou terapii, nejlépe někde ve zdravotnickém zařízení, případně v soukromém sektoru. Dnes už vím, že samotné studium k tomu nestačí. Jsem rád, že součástí byl výcvik. I když i ten přesahuje délku studia. Takže mi nějaký čas ještě potrvá, než ho budu mít dokončený. Pak také potřeba dalších kurzů, psycholog ve zdravotnictví, administrace testů.... A v neposlední řadě finanční prostředky. Vlastně po hrazeném studiu, kdy jsem předpokládal, že se mi začnou vynaložené prostředky vracet, jsem nastoupil do zaměstnání v oboru, ke kterému je potřeba vysokoškolské vzdělání a příjem je horší, než má třeba prodavačka v Lidlu. A teď si musím zaplatit dalších 100 tis k dokončení výcviku, další peníze za kurzy a vlastně pro dosažení všeho, co bych potřeboval k dozdělení mi má výplata nestačí. A to mluvíme jen o výdajích spojených s profesí. Potřeboval bych také řešit bydlení. Ale s mým příjmem hypotéku nedostanu, našetřit něco je nemožné.... Když bych chtěl v budoucnosti založit rodinu, o tom vlastně ani nepřemýšlím, protože to je zcela mimo mé dosavadní limity... A to si myslím, že není správně. Takže má očekávání dost utrpěla.

Co Ti studium přineslo?

Studium mi přineslo vhled do oboru, porozumění tomu, jaké možnosti v psychologii jsou, jak je možné je využít. Také mi studium prodloužilo mládí, získal jsem prostor pro vyjasnění postojů, utřebení si životních a postojevých hodnot.... A přátelství... několik kvalitních lidí do života, kteří v něm možná vydrží celý život.

Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi psychologa.

Asi hodně mluvím, protože jsem to možná už říkal. Ale zkusím to shrnout, jak jsem si ji představoval a jak bych chtěl, abych vypadal. Psycholog je pro mě terapeut, člověk, který absolvoval výcvik a je schopen poskytovat komplexní služby klientům v některém z oborů

psychologie. Já jsem inklinoval ke klinické psychologii. Už proto, že jsem se chvíli rozhodoval mezi psychologií a psychiatrií. Takže pro mě ještě cesta daleká. A jak někdo řekl, že smyslem je cesta, ne cíl, snažím se po ní jít a pořádně se kolem rozhlížet a využívat i sebemenší zkušenosti k vlastnímu zdokonalení. A to zní zase dost pateticky....

Co Ti povolání psychologa přináší?

Přináší mi možnost smysluplné existence, práci, která mi dává smysl. Setkávání s jinými lidmi, naslouchání jim a možnost vnímat jejich příběhy, starosti..... a samozřejmě pomoc jim žít jejich život smysluplně, podle jejich představ... pomoci jim od jejich trápení... pomoci jim najít jejich východiska ze složitých situací... Taky oni pomáhají vlastně mě. S pochopením jejich situace, pouští mě do svých životů, dávají mi důvěru... To je pro mě hodně... hodně mi to přináší... ale i hodně mě to zavazuje....

A teď opačně, co Ti povolání psychologa bere?

Co mi bere... iluze, ty už mi některé vzala... čas...energii... peníze...

Můžeš mi o tom říct víc?

Promiň, jen jsem se zamyslel. Stále mi to víc dává, než bere. Iluze a peníze jsem už říkal. To bysme se točili pořád v kruhu, mrzí mě, že musím počítat každou korunu, abych mohl dosáhnout toho, co jsem si předsevzal. A potrvá to ještě minimálně pět až šest let. Tak nějak jsem si myslel, že až nastoupím do práce, budu moci se zcela osamostatnit a žít sám za sebe, myslím materiálně. A že se mi podaří v rodině nějak vykompenzovat tu možnost, kterou jsem dostal, tu podporu.... Která byla i materiální. A teď stále velkou část vydělaných peněz investuji zpátky do vzdělání... a nějak se neblýská na lepší časy. S časem je to podobně. Pracuji v sociálních službách a příběhy a osudy některých lidí mě prostě vezmou víc. Někde za sebou zamknout kancelář a jít domů s čistou hlavou. Není to práce na klasických 8 hodin s píčačkami, vnímám to více jako poslání než jako povolání. No,... A s energií to mám podobně, jsou dny, kdy jsem úplně vyštavený a jsem rád, že dojedu domů. Nemám energii ani se najíst. To je ale tou problematikou sociálních služeb. Někdy jsou dny, kdy je třeba o něco zabojovat tak intenzivně v danou chvíli, že to spotřebuje veškerou energii. A setkávám se s klienty, u kterých situace je bez jejich zásadního přičinění katastrofální, nejčastěji když se v rodině stane něco fatálního....

Popiš mi, co je pro Tebe důvodem k vykonávání této profese?

Myslíš té, co teď vykonávám? Důvodem, proč jsem tuhle práci vzal bylo to, že jsem dostal nabídku pracovat v pozici, kde si mohu sám určovat pracovní režim, celá služba mi byla dána k tomu, abych pro ni vytvořil standardy, dostal jsem k dispozici tým lidí. Asi nejpodstatnější pro mě byla nepravidelně rozvržená pracovní doba. Svoji práci musím udělat, ale nikdo mi neurčuje kdy a jakým způsobem. A já potřeboval nejprve dokončit školu, takže jsem do toho šel. Měl jsem trochu jinou představu, bylo to náročnější, než jsem předpokládal. Nejvíce mi vadil fakt, že nemám nad sebou někoho, kdo by mě vedl, takže jsem si musel ze svého hradit supervizi. Setkal jsem se s krajskými metodiky a vytvářel standardy... to pro mě bylo nové. Seznámil se se systémem dotací... taky jsem o tom nic nevěděl. No a teď nechci ještě odejít, protože chci mít jistotu, že jsem službu zavedl dobře. Nejdřív mi to připadalo, že jsem víc úředník, právník, metodik, než psycholog. Ale i tahle práce mi něco dala a s psychologií má hodně společného. Setkávám se s lidmi, kteří více než terapii potřebují krizovou intervenci, ale i to je o psychologii.

Myslel jsem trochu obecněji, důvod pro vykonávání profese psychologa.

Většinu důvodů jsem už vyjmenoval. Je to profese, která mi dává smysl. A smysl vidím v účinné pomoci druhým, v bytí s ostatními, v učení se z jejich zkušeností. A nic dalšího, co bych neřekl, mě už teď nenapadá....

Jakým způsobem se odráží Tvá profese ve Tvém osobním životě?

V mém osobním životě se to nejvíce odráží asi na vnímání lidí v mém okolí, na vztazích nimi. Občas to vnímám jako deformaci, že si už dopředu tvořím nějaký konstrukt, Ale to především u lidí, které až tolik neznám. Také se víc snažím o to, abych se dokázal do lidí více vcítit, porozuměl tomu, co mi sdělují. Setkal jsem se i s určitou ostražitostí, jakmile vědí, jaký obor jsem vystudoval. Ale více se setkávám s pozitivními reakcemi, než s těmi, kdo si udržují odstup. V partnerských vztazích mi to nepřineslo nic nového, protože s přítelkyní, která studuje podobný obor, se posouváme tak nějak společně. Hodně lidí se mě ptá na můj názor a někdy se mi těžce vysvětluje, že i když jsem vystudoval psychologii, nemám patent na snadné řešení každé situace a návody a rady na počkání. Usnadnilo mi to bytí s druhými, mezi nimi... Vlastně jsem s nimi mnohem intenzivněji, i když zpravidla méně často, než bych si přál.

Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?

Abych pravdu řekl, ani jednou jsem nezaváhal, že jsem si zvolil špatně, že bych chtěl být něčím jiným. Třeba že bych litoval, že jsem mohl vyzkoušet něco jiného, pro co jsem měl vlohy nebo talent. Tak to nikdy nebylo. A skutečně to vnímám jako profesní dráhu... cestu, po které jsem vyrazil, ale do cíle je ještě daleko. Takže svou volbu vnímám jako správnou a jsem přesvědčený o tom, že nikdy nebudu litovat. Navíc s oborem, který jsem vystudoval, se dá uplatnit i mnoha jiných oborech. Zatím jsem se ale nevzdal toho, pomáhat druhým a pokračovat ve vytyčené cestě. Hold asi dobrá motivace, nemám pravdu?

Změnila se Tvá původní motivace?

Asi částečně ano. Myslím si, že se tak mírně měnila po celou dobu. Teď v poslední době trochu zpraktičtěla. Stále mám stejné hodnoty, stále vnímám ten smysl, myslím té profese, Jen teď trochu k tomu přidávám i to praktické hledisko. To znamená, že myslím i na svůj život, na bydlení, na celkovou samostatnost. Ale to vnímám jako logický důsledek dokončeného studia a určitý životní mezník. A také znak toho, že svou profesi zvládnou vykonávat natolik dobře, že můžu žít způsobem, který je věku a vzdělání adekvátní. Takže pokud bych se nedobral větší míry samostatnosti a nebyl schopen uspokojovat své základní potřeby, považoval bych to za neúspěch. A samozřejmě že za svůj profesní neúspěch a selhání. To si zatím nepřipouštím, takže jsem to ani nepromýšlel. Proto o tom asi ani nechci mluvit.

Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?

V tuto chvíli svou práci dělám proto, že jsem tuto sociální službu rozjížděl a chtěl bych mít jistotu, že bude fungovat tak, jak jsem se jí snažil nastavit. Věnoval jsem tomu hodně úsilí a energie. Potřebuji tam ještě tak půl roku, možná rok. A pak ji přenechám někomu dalšímu, nechám na zapracovaných zaměstnancích a pokusím se posunout blíže tomu, abych byl kliník. Svou nynější práci vnímám jako potřebnou, ale je blíže k sociální práci, než k psychologii. Proto jí chci časem změnit, abych nebyl odkloněný příliš dlouho.

Jaká je odezva okolí na Tvou práci, kdo Tě oceňuje?

Odezva okolí je skutečně velká a pozitivní. Ale je to tím, že se jedná v mé práci především o krizové intervence, tedy výsledek je z časového hlediska mnohem rychlejší, než jak tomu je u terapie. Vlastně klienti, kteří vyhledají naše zařízení, tak potřebují pomoc v řádu hodin, maximálně dnů. Jejich situace už je natolik hraniční, že strpení už nesnese. Takže z pozice klientů vnímám ocenění, navíc vždy rychle. Samozřejmě, že mě oceňují i mí nadřízení, tedy zřizovatelé služby. Od nich to vnímám v podobě důvěry v mou samostatnost a volnost v přístupu. A samozřejmě, že mě oceňují i mí blízcí, jen tady si nejsem jistý, zda bych nebyl oceňován už tak nějak preventivně, bez ohledu na dopad mé práce. Ti jsou šťastní, že dělám, co mě baví. A já vím, že v té práci, kterou bych chtěl dělat v budoucnu, nebudou ty reakce až takové a v tak rychlém časovém úseku.

Jaká jsou Tvá profesní přání?

Už jsem zmiňoval, chtěl bych se dopracovat klinické psychologie ve zdravotnickém zařízení, případně v soukromém sektoru. Přál bych si, abych dozrál ve zkušeného a moudrého člověka, který své práci rozumí a ví, co činí. Který rozumí lidem, je schopen účinné pomoci ostatním. Chtěl bych vidět lidi, kterým jsem dokázal pomoci v jejich složité situaci, jak žijí své spokojené životy a jak je jejich život těší.

Jaké jsou Tvé profesní plány?

Tak plánu, těch mám hodně. Když se zaměřím jen na ty, které bych chtěl v horizontu třeba nadcházejících tří let, tak je toho opravdu dost. Zkusím popořadě, i když se překrývají. Chci zapracovat na dokončení výcviku, konkrétně na supervizní části... dál chci dokončit dva kurzy, které mám rozdělané, kurz psycholog ve zdravotnictví a kurz komplexní krizová intervence. A také bych si chtěl najít práci na akreditovaném pracovišti, abych si mohl postupně dokončit doktorandské studium a atestaci v klinické psychologii. Zatím asi takhle.

Jsmo v závěru našeho rozhovoru, chtěl bych se Tě ještě zeptat, jak Ti v tom bylo, byl rozhovor pro Tebe přínosný?

Rád jsem si s Tebou popovídal. I jsem rád lovil v paměti. Snad byl rozhovor přínosný pro Tvou diplomku. Za sebe jsem se v tom cítil dobře.

Rád bych Ti ještě jednou poděkoval za čas, který sis na mě udělal i za to, že jsi mi rozhovor poskytl. Děkuji.

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 2

Ahoj....

Ahoj.

Díky, že sis na mě udělal čas, moc mi to pomůže s mojí diplomkou. Nejřívě Ti vysvětlím, jak ten rozhovor bude probíhat a jak s Tvými informacemi naložím. Připravil jsem si strukturu rozhovoru, přesto bych si přál, aby se rozhovor nesl v přátelském duchu. Proto pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon, po přepisu záznam vymažu. Ostatní už bylo v souhlasu, který jsme spolu podepsovali. Samozřejmě se můžeš kdykoliv zeptat, kdyby se stalo, že řekneš něco, co bys chtěl, abych tam nedával, tak mi to na konci řekneš, nebo hned po tom, co to sdělíš. Já budu vědět, jak se o to mám podle Tvého pokynu postarat. Máš na mě teď nějaké otázky?

Ne.

Samozřejmě, že se mě můžeš ptát kdykoliv v průběhu rozhovoru. Nejprve bych Ti rád představil svojí diplomovou práci, je to Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvantitativní výzkum zaměřený na studenty a absolventy Pražské vysoké školy psychosociálních studií a cílem mé práce je zodpovědět dvě výzkumné otázky. První je, jak rozumí psychologové své volbě k výkonu povolání a druhá otázka je jak psychologové rozumí tomu, jakým vývojem prošla jejich motivace. Přejdeme tedy k otázkám, které se týkají přímo výzkumu. Můžeme?

Ano.

Kolik Ti je let?

24.

Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhl?

Bakalářského a k magisterskému mi schází obhájit diplomovou práci.

V jakém typu zařízení pracuješ, nebo máš praxi?

Jakoby praxi v oboru? Teda, tak dobře, vezmeme to popořádku. Praxi mám v denní kavárně a stacionáři sociálních služeb, terapeutická komunita Kaleidoskop, Národní ústav duševního zdraví oddělení akutních psychotických poruch.

Myslím si, že takhle mi to stačí, to si toho zvládl hodně. A jenom bych si poznamenal, která z těch praxí byla poslední?

Poslední byla terapeutická komunita.

V jakém sektoru je Tvá práce nebo praxe, z toho, cos mi vyjmenoval? Pochopil jsem správně, že většina činností je v soukromém sektoru? Vidím, že praxi tvoří převážně sociální sféra a okrajově zdravotnictví.

A pak je tam v hudební sféře brigáda, takový umělecký management.

Vyjmenované praxe jsou v rámci studia oboru?

Ano.

Jak dlouhá je Tvá praxe?

Jako celkem ve všech oborech?

Já bych shrnul jen psychologickou praxi.

Tak asi celou dobu studia, to znamená pět let. Samozřejmě, že jsou to jen úseky v tom období časovém. To není jako těch pět let každý den. To je asi důležitý změnit.

Toto byly úvodní informace a nyní bychom přešli k otázkám výzkumu. Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začal uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Pamatuju, bylo mi asi 14 let a začal jsem číst Svět, dostal jsem se k filozofii a vlastně mě hodně zaujala kapitola o Freudovi a přišlo mi to naprosto geniální. Začalo mi to zjevně dávat smysl. Začal jsem se o psychologii zajímat, přišlo mi to jako nějaká magie. A zároveň jsem se v té době začal sám potýkat nějakými psychickými potížemi, to je taky asi důležitý zmínit. A úplně z vlastní iniciativy jsem se rozhodl sejít s klinickým psychologem, který pracoval poradensky... a nějakým způsobem na sobě začít pracovat v tomto ohledu. A ten způsob práce se mi hrozně líbil a říkal jsem si, že by mě to bavilo. Že by mě bavilo někomu pomáhat, lidem kteří.... Vlastně poprvé jsem se tehdy setkal s lidským utrpením a asi to bylo tak nepříjemný a hrozný, že jsem si řekl, že chci toho lidi zbavovat, prostě jim od toho pomáhat. Tak to bylo asi poprvé, v těch 14 letech.

Ty už si sám přešel k mé druhé otázce, kdybych Tě požádal, abys mi vyprávěl, kdy ses Ty sám rozhodl, že budeš psycholog, Ty jsi mi teď hezky popsal tu zkušenost, vlastně Tvou první zkušenost s psychologií a osobní zkušenost. Kdy ses rozhodl, že Ty sám se staneš psychologem?

To přesně neurčím, bylo to rozhodnutí, které zraje stále a stále. Víím, že když jsem pak studoval v Holandsku, maturitní obor, tak jsem chvíli uvažoval o tom, že bych šel studovat biologii. Biologii mořského prostředí, což se dalo studovat v Norsku, což by mě bavilo, tu zemi mám rád. Takže toho bylo víc, co mě v té době zajímalo, zajímala mě i hudba, že bych třeba studoval muzikologii a takhle. Možná mé rozhodnutí dozrálo, až jsem začal objevovat svoje empatické dovednosti a kompetence a to v průběhu svojí další zkušenosti a to byla hospitalizace s mentální anorexií. Tam jsem zjistil, že mám asi určitý dar, že mě lidi vnímají jako pozitivní osobnost. Často mi říkali, že jen moje přítomnost jim dělá dobře. Říkal jsem si fajn, mě to také baví, baví mě navazovat s nimi ten kontakt. Vlastně už tenkrát jsem se snažil dělat s nimi, velice špatným způsobem, když na to dneska koukám, nějakou psychoterapii tím stylem, že jsem ty lidi hodně přesvědčoval a hypnotizoval.

Můžeš mi o tom říct něco víc?

Jo, ... musím si na to vzpomenout, už je to hodně let. Spoustu věcí jsem vytěsnil. Pamatuju si, že moje tehdejší slečna, která tam byla taky, tak jsme se vlastně sblížili skrz to, že já jsem jí naslouchal. Když o tom teď tak přemýšlím, tak si myslím, že toto se stalo stavebním kamenem všech mých vztahů potom se ženami. Protože jsem zjistil, že to funguje. Že to funguje, když je ta holka narušen... a je hrozný to úplně říct, doufám, že to nikomu nebudeš povídat.

Ne, všechno, co mi říkáš, je interní a důvěrné.

Zjistil jsem, že to funguje, že je to moje parketa, že jsem schopen tyhle ty trpící, vyděšený bytůstky si prostě podmanit a způsobem, že prostě jim tím zároveň pomáhám. A když na to takhle koukám zpětně, tak jsem z nich možná vysával sílu. Já jsem v té době měl šílený hlad po intimitě a především po nějaké fyzické blízkosti. Oni nebyly sexuální, jen po té bezprostřední fyzické blízkosti. Hodně jsem to tenkrát popisoval v deníku, že toužím po splynutí s druhým člověkem a potom si přesytit všechny smysly tímhle tím. Bez nutnosti jakéhokoliv sexuálního přesahu.

Rozumím. Jsou některé další životní zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvoji volbu?

Pak to bylo středoškolské studium na English College, kde jsem si zvolil maturitní program psychologie, na vyšší úrovni. To byla převážně spíš kognitivní psychologie, myslí, že jsme každou hodinu probírali výzkumy, učili jsme se názvy a kriticky o nich uvažovat, porovnávat je třeba, což mi chybělo na naší škole, tady na vejšce. Tam jsem získal analytickou průpravu k myšlení, které je k tomu potřeb, hlavně v té experimentální psychologii. To mě bavilo, šlo mi to dobře a získal jsem cenu za psychologii, vlastně tak nějak přirozeně jsem k tomu směřoval. Tenkrát jsem se do té role víc stylizoval.

Co to znamená, že ses do toho stylizoval? To bylo o nějakých behaviorálních projevech? Směrem ke slečnám, nebo máš na mysli něco dalšího?

Asi hlavně tohle, ale v té době jsem zažíval i svoje dobré stavy a měl jsem kamaráda, s kterým dodnes cvičím, tak v té době byl na tom zle, cítil se vyděleně ze společnosti, měl velké konflikty se svým tátou, který hodně byl a byl takový záletník. Jednou vyprávěl, že se s ním skoro porval a z toho všeho to byl zmatený dospívající kluk, který se sebou nebyl spokojený, neměl holku a zažíval dost těžké věci, takže já jsem to prožíval s ním, chtěl jsem mu někoho doporučit, aby si mohl popovídat, k tomu ale nikdy nedošlo. Spíš jsem nadále v mezilidských vztazích objevoval svoji schopnost takové psychologické osoby. Na jednu stranu mě to bavilo a pořád a dodnes si říkám, jestli jsem to skutečně já a jestli to spíš není nějaké Póza, do které se stylizuju. Protože vím, že velice často mě tohle to stylizování, tak mě hrozně vyčerpávalo, hodně ze mě vysávalo energii. A pak už jsem si říkal, že na všechno ostatní jsem se úspěšně vykašlal a že se vyvíjím nějak tak tím směrem k psychologii i v té škole, už jsem přestal hrát na klavír, už nechodím na hodiny, ani na varhany. Jsem si začal skládat vlastní hudbu, ale věděl jsem, že muziku už asi nevystuduju, že na to mít nebudu. Že chci studovat v Praze, že nechci jít studovat do zahraničí, že jsem si užil cestování až až a těžko vlastně říct, jak jsem se dozvěděl o naší škole vůbec. Vlastně nevím jak, asi jsem si hledal, kde je možno studovat a nějak to na mě vykouklo, možná přes Google, nebylo to na něčí doporučení.

Zkusil bys mi teď popsat svoji motivaci k volbě studia na naší škole?

Přímo na naší škole?

Spíš Tvoji motivaci potom IB.

Při tom IB jsem se věnoval, to je možná také důležité říct, jsem započal takový svůj projekt, ne přímo psychologický, ale spojil jsem psychologickou terapii s hudbou a založil jsem takovou vlastní společnost charitativní, jmenovalo se to Music.... A dělal jsem různé koncerty a vystupoval jako DJ a měl jsem to u nás ve škole a na různých besídkách, pak jsem hrál i v centru v Motole a což bylo vtipné, všichni si mysleli, že to bude nějaký klasický koncert, teď tam přišel

primář, sestřičky, doktoři, pacienti, všichni si sedli takhle dokola a já tam na ně spustil progresiv a oni úplně nechápali.

To muselo být skvělé...

Dětem se to líbilo hrozně, měly takové vzrůšo. A pak ještě taková akce v cover place. A veškeré ty finance jsme potom věnovali, dělali jsme takové různé akce, peníze jsme věnovali Anabel, což ani nevím, jestli ještě vůbec existuje. Ale tenkrát to byl docela účinný projekt, který dělal nutriční poradenství, individuály, skupinové psychoterapie a pobyty psychoterapeutické a fungoval jako centrum prvního kontaktu, kde mohli lidi přijít a dozvědět se informace o poruchách příjmu potravy a jak to léčit. Já jsem to podporoval, protože se mi to líbilo, jak to kontrastovalo vlastně s tím hrozně zastaralým a hrozně neúčinným a divným způsobem léčby psychiatrické, kterou jsem sám zažil a která mě dost šokovala, protože mě nevyléčil. Takže ta moje prvotní motivace byla tohle to zlepšit, tohle to změnit. Změnit způsob, jak se k poruchám příjmu potravy přistupuje, zavést do toho více osobní empatický přístup a ideálně pomoci Anabel vybudovat vlastní kliniku, to byl tenkrát můj cíl. Nevím, jestli se jim to tenkrát podařilo, jestli sehnali peníze, ale tohle byla moje motivace. Jít tady tím směrem, dělat výzkum, spojit se s doktorkou Papežovou a nějakým způsobem to tady změnit.

To je moc hezké...

Pak samozřejmě se mi líbil ten výcvik, jsem si říkal že bude dobré mít tuhle průpravu. Tak možná i proto jsem tíhl k naší škole, viděl jsem proma, které natáčeli studenti, ty se mi taky hodně líbily, líbilo se mi jak tam studenti o sobě vyprávěli, o svém osobním příběhu a celé to ve mě vzbuzovalo dojem, že to bude taková škola hodně progresivní, která bude mít hodně osobní přístup k lidem a tak. Že to bude prostě pecka.

Zní to tak. A jak se měnilo Tvoje očekávání v průběhu studia?

Očekávání čeho?

Možná bych se ještě kousek vrátil a zeptal se Tě, co pro Tebe znamená motivace?

Nějakou vnitřní sílu, intuici, že něco dělat mám, že to je správné, že mi to lidsky a morálně dává zadostiučinění a že mi to dává pocit, že jsem vykročil a že jdu v životě správným směrem a způsobem. To je pro mě motivace. A pak jsem mnohokrát bojoval právě s tím, že jsem si nebyl jistý, jestli to pro mě psychologie je. To asi bude v další otázce.

Jak se měnila Tvá motivace, očekávání, představy, klidně i nároky v průběhu studia?

Mě se to vždycky odvíjelo od mého psychického stav. Já jsem do školy nastupoval po takovém dost divokém létě, kdy jsem se po maturitě tak trochu utrl ze řetězu. Já jsem těsně před maturitou objevil marihuanu, byl jsem absolutně nadšený, jako fakt brutálně, můj první šluk mě poslal asi na deset minut do kaleidoskopického vesmíru, bylo to takové, že já na to nikdy nezapomenu. Ale to je jiné téma, o kterém tady asi nechci moc mluvit. Někdy Ti o tom řeknu rád osobně. Hrozně nádherný léto. Akorát mě to léto dost psychicky pošramotilo, zjistil jsem že ta tráva, jakkoli mi umožnila poznat krásné dimenze, nové stavy a tak, tak mě taky dost zúzkostnila a tak velice nenápadným mi tu motivaci dost okleštila v tom, že jsem najednou začal pochybovat. A během toho studia jsem začal zjišťovat, že to není asi vlivem jenom té trávy, začal jsem zjišťovat, co to všechno reálně obnáší a jak to bude sakra těžký, než to zvládnou dodělat. A to mě začalo děsit, začaly mě děsit nároky, já jsem chtěl nejdříve dělat klinickou

psychologii, chtěl jsem být jako moje paní doktorka, se kterou jsem se nejdřív seznámil, to bylo to moje první psychologické setkání v těch čtrnácti letech, takže chtěl jsem být klinik a vyděsilo mě, jak je to hrozně nevýhodné, vlastně na naší škole jsem se hodně setkával s anti klinicko psychologickým proudem a rozhodně mě to znejišťovalo. A každý rok to bylo horší. Ž na konci prvého roku jsem věděl, že to nedávám, že nedávám tu specializaci, nezvládám nároky, organizovat si diář, zvládnout praxi, něco si najít, nakopat se do zadku a říct si – dneska tam zavolám, najít si praxi, začalo mě zúzkostňovat volání, ale furt jsem se nějak držel a vždycky jsem to nakonec zvládnul. Protože to bylo hodně bolestivé, hodně jsem si říkal, jak se zhoršuje můj psychický stav během toho studia a nastupovaly deprese, těžší deprese, tak jsem si říkal, že asi nakonec nebudu moct být terapeut, že na to nebudu mít, protože jsem tak postupně přestával věřit, že budu někdy natolik v pohodě, rychto mohl dělat s čistým svědomím dobře. Pak ještě hodně pro mě bylo klíčové vlastně taková názorná oscilace, to vlastně to, že se svými nejbližšími, kdy dva mí nejlepší kamarádi ze školy, zastávají zcela odlišná stanoviska ve spoustě věcí a někdy pro mě bylo náročné, najít si v tom ten svůj názor. Věděl jsem, že oba dva to mají promyšlené a nevěděl jsem vůbec, co s tím. K čemu se přiklonit, kdy, jak, co je lepší, co je správné, to mě docela trápilo na konci čtvrtáku. A pak jsem to přestal řešit, řekl jsem si, že si to udělám po svém, že si dokončím výcvik, budu získávat tu terapeutickou praxi a zároveň si chci udělat kliniku.

Já jsem ani netušil, že jsi byl v takovém střetu názorových proudů.

Nebylo to nic drastického, spíš mi to bylo nepříjemné jako role mezi dvěma. Jeden říká, že má s druhým problém a opačně. A mě to hrozně mrzí. Pak jsem si říkal, že by se mi hrozně líbilo, oba seznat k nějaké diskuzi, že by to bylo dobré, oba dva to mají promyšlené, že by to mohla být diskuze na vysoké úrovni, caseinsanalýza, versus psychoanalýza. Líbilo by se mi to.

Teď odbíháme od výzkumu. Myslím si, že k tomu slouží studentská rada, k diskuzi o různých názorech a proudech, nemůže to být postavené na tom, že budeme přejímat názory. Jsem otevřený konfrontaci a kompromisům, diskuzi. Časem přestane bavit i to, že člověk má jenom pravdu, zajímavé je se jí dobírat a být ve spolubytí. Co Ti studium přineslo?

Přineslo mi neuvěřitelně moc, vlastně. A ani ne to studium samo, jako spíš ty lidi a myslím tím především Tebe. Protože je to přátelství, ve které věřím a bude nejspíš celoživotní. A pak mi dal nejvíc ten výcvik, kde jsem viděl, že přeci jenom nějaké ty kompetence mám, že budu schopný jednou to dělat. Hroznou pomoc pro mě znamenalo, když mi rektor, potom, co si vyslechnul moje ukázkové sezení, potom když to hodnotil kladně řekl, že pro to mám vlohy. To byla pecka, no a pak mi řekl – dej tomu ještě patnáct let a pak budeš dobrý terapeut. Super, to je to přesně co chci, vím že to bude dlouhá cesta, ale alespoň takhle, že to budu jednou dělat. Dalo mi to všeobecný přehled o tom, co všechno psychologie je, co všechno psychologie není, jak se dá pojímat, jak jí pojmají různí lidé, že někdo se nebojí jít do té ezoterické dimenze a naopak lidi, jako třeba Bezdíček, mega chytrý chlap, který má na to, tenhle obor posunout. Dalo mi to dost. Ale nedalo mi to kompetence, nemůže teď přijít a říct, jsem vystudovaný psycholog a umím to. Může říct, jsem vystudovaný psycholog, mám nějaké povědomí o spletitosti a rozvětvenosti psychologických oborů, mám nějaké velice základní povědomí o tom, jak funguje psychodiagnostika a neumím nic administrovat. Mám trošku víc být s lidma, ale to jsem uměl už dost před tím. Vlastně nevím, nevím co umím, ale rozhodně jsem vděčný za tu zkušenost. Těch pět let vnímám jako smysluplné. A právě říkám především, díky těm lidem. Díky Tobě a díky lidem z výcviku.

Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat tu profesi?

Jednak je to pro mě pořád nějaká forma učení, rád poznávám, jak lidi přemýšlí, jaké mají hodnoty, jak vnitřně poskládaní, jakým způsobem žijou. Vykonávat profesi psychologa pro mě znamená učit se o lidech a od lidí a taky to pro mě znamená, i když to nemohu říct, že bych uměl, že bych to někdy zažil a věděl, jaké to je, ale chtěl bych, aby to pro mě znamenalo pomáhat lidem k tomu žít, být víc v pohodě, žít takový život, který by žít chtěli a netrápit se tolik.

Ted' jsme se bavili hodně o tom, co Ti to přinášelo, kdybychom to měli shrnout, co Ti to bere?

Bere mi to čas a energii věnovat se věcem, které mě nějakým způsobem hodně vnitřně nabíjí, to je hudba a to je sport. Já jsem byl vždycky svéhlavý a stejně jsem dělal hudbu po nocích, stejně jsem chodil na tréninky a pak jsem nestíhal školu tak, jak bych měl. A skrze to jsem chvílkami školu nenáviděl, jsem si říkal jo, nějak mi to jde, ale cítím se tak na nic, že prostě nemám sílu se v tom dobře angažovat. Takže bralo mi to nějakou vyváženost v životě a možná mi to bralo iluze, které jsem měl o té práci, měl jsem spoustu iluzí, právě že to je taková magie, ta psychoterapie je pořád taková hodně magická. A to, že psychologie je suchopárná věda, to už do těch iluzí jsem zahrnul. Nic víc mě k tomu nenapadá.

Jak se profese a studium psychologie odráží ve Tvém osobním životě?

Odráží se to v mých vztazích, že někdy třeba vidím nějaké věci a dokážu pochopit, když se někdo chová jak se chová, ale cítím hrozný stud, kdybych mu to měl říct. To se týká hodně kamarádských vztahů. Třeba s tím mým dřívějším kamarádem, vidím někdy věci, jak se chová, mě se to nelíbí, ale zároveň vidím, že toho možná vidím víc, než bych vidět měl, víc, než je zdravé. Asi abych Ti to trošku víc přiblížil, měl jsem pocit, že čím dál víc jsem schopný do těch vztahů investovat, zamýšlet se nad tím, jak se cítí, jak přemýšlí, snažím se poznávat, ale ne vždycky to vedlo k dobrým výsledkům. Zjistil jsem, že se mi to na vztazích začalo dost projevovat, konkrétně, nevím, jak to popsat, jsme se dost oddálili a třeba jsem viděl, že je z něčeho našťvaný a nevěděl jsem, jak to oslovit a třeba mě to štvalo, nevěděl jsem, jestli je to kvůli mně, nebo co se děje. Od ostatních očekávám stejnou míru empatie a té vkládané energie a to se mi nedostává. Nebo je pro mě pořád docela těžké pochopit, že to tak lidi mají, ne každý má tu míru empatie. Začal jsem pozorovat že přerůstá u mě do neuroticismu, to není jenom být empatický a chápat, ale furt se snažím být nejlepší, nejhodnější, aby proti mně nikdo nemohl nic říct, zavalit lidi tou sladkostí a tím pochopením, aby pak nikdo proti mně nemohl nic špatného říct. A když přeci jenom někdy někdo narazil na nějaký rozpor v mém chování, tak jsem byl zdrchanej. Jsem si vědomý toho, že i to je důvod k růstu, ale stejně furt nevím, co mám dělat, když se to objeví.

Jak vnímáš v současnosti své původní rozhodnutí zvolit si dráhu psychologa?

Jako dobré rozhodnutí, jsem rád, že jsem tehdy dal na svoji intuici a rozhodl jsem se pro to, myslím si, že se na to hodím a že je to něco, co mě bude naplňovat. Jen jde o to k tomu se probíjet, počkat si na to. Jsem za to rád, stejně bych chtěl tu psychologii vystudovat, kdybych se nejdřív rozhodl pro tu hudbu, možná trošinku lituju toho, že jsem si neudělal alespoň tu konzervatoř.

A ZUŠku máš?

Já mám takový ten anglický systém klavíru. Tam jsem dosáhl osmé třídasi z devíti. To znamenalo, že jsem složil vždycky zkoušku jak z hudební teorie, tak ze skladeb.

O tom se můžeme pobavit po rozhovoru.

Ne, vnímám to jako dobré rozhodnutí. Jsem za to rád. Jsem za to rád, protože mi to přineslo věci, za které jsem vděčný. Přineslo mi to dobrý lidi do života, přineslo mi to, jak jsi kdysi říkal Ty, že psychologie Ti dává úžasnej nástroj přemýšlet o sobě, o světě a o lidech, tak to tak vnímám taky, že ten nástroj mám a že nějakým způsobem se v tom můžu orientovat., což je někdy těžký. Někdo se někdy chová jako kretén a Ty víš, že za to nemůže a jindy zase se chová jako krétén a nemůže si pomoci. A Ty to víš a nemůžeš mu taky pomoci. Někdy to je náročné, máš jakoby, nevím, jestli reálně, nebo je to jen v mý hlavě, ale cítím, že mám trošku větší zodpovědnost za ty vztahy, než kdybych to psychologické vzdělání neměl.

To je skvělý postřeh. A jak se změnila Tvá původní motivace?

Asi jsem zjistil, že s poruchami příjmu potravy to úplně dělat nechci. Jednak je to kvůli tomu, ale asi především je to kvůli tomu, že jsem nějakým způsobem tu zkušenost, která mě k tomu motivovala, tak jsem bezděčně potlačil a pozapomněl, a je to takové jako kdybych najednou úplně ztratil empatii, jakoby sám k sobě, k době a k lidem obecně, těm, kteří tím procházejí. Na konci druháku chtěla po mně kamarádka, abych si promluvil s její známou, která tím nejspíš trpí a já jsem cítil k tomu rozhovoru nechut, protože jsem vůbec nevěděl, jak jsem se cítil a co říct a fungovalo to, kupodivu. Teďka bych vůbec nevěděl, co tomu člověku říct, už jsem úplně někde jinde, prostě teď bych nevěděl. A spíš mě zajímají jiné věci. Psychózy. Spíše psychopatologie. To se dost změnilo. A možná díky tomu, že se to změnilo, tak jsem o ten prvotní motor přišel. Tak možná to taky spustilo to dokolečka, dokola tápání a tázání se, jestli na to mám.

Zajímavý vhled do toho našeho rozhovoru, říkám si, že hodně mluvíš o své motivaci, co Ti to dává, bere, přináší, jaké jsi měl očekávání. Ale vidím, že s těmi vyššími motivy je spojen takový neuroticismus. Tak budu zvědavý, jestli se to bude objevovat v těch dalších rozhovorech. Mluvíš o vyšších hodnotách, jako je seberealizace, smysl, pomoc druhým, pečování o vztahy, pochybování sám nad sebou, to jsou takové určité kvality a ta poslední kvalita, pochybování sám nad sebou, je taková podmínka. Obavy jsou určitý druh pochybností. A teď trochu odlehčující otázka. Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?

Teď pracuju v divadle. A přijde mi to fajn, že vydělám nějakou korunu, kvůli vlastním vydělaným penězům. Zároveň mě to prostředí ze začátku vůbec nelákalo, nevěděl jsem, co od toho čekat, ale jsem tam spokojený, jsem se tam našel. Taky mě to dalo poznat skvělý lidi. Hodně mi to pomáhá v mojí sociální úzkostnosti, nebojím se jak budu schopen komunikovat, že se dopustím nějakých přešlapů, že to bude nepříjemné pro obě strany, a to v té práci nemám, tam prostě vidím, že mě berou, že jsem se tam stal kulturní osobností trošku, což mě rozhodně těší a hrozně mě to baví. A pak je tam možnost vidět za, vidět tu přípravu těch představení, povídat si s technikami. Hodně mě vzalo, když mě technici vzali do svého zázemí a nabídli mi brko, to byl takový iniciační rituál. A tak, je to úžasné prostředí. Přemýšlím o tom, že bych tam chtěl ještě nějakou dobu setrvat. A třeba se posunout trošku výš, začít třeba produkcí, je to jedna z možností, kdybych věděl, že psychologii nedám, že mi nepůjde. Jsem rád, že mám tady vybudované nějaké zázemí.

Jaká je odezva okolí na Tvou práci a kdo Tě oceňuje? Já bych to malinkou poopravil, tu otázku – jaká je odezva okolí na Tvou pozici psychologa?

Většina lidí mi říká, že to je zajímavé, ale zjišťuju, že lidi, kteří se v tom nepohybují, nebo kteří ten obor znají spíš laicky, tak mají často dost zkreslené představy o tom, co to je. Většina lidí mi řekne jako - Ty nebudeš mít o práci nouzi, psychologů bude čím dál tím víc potřeba. Tohle jsem už slyšel strašně mockrát, asi jako máš příjemný hlas, měl bys namlouvat pohádky. To mi řeklo už asi padesát lidí. Psychologů bude čím dál tím víc potřeba, ale kdo si je bude moct dovolit... konkrétně myslím jako psychoterapeuty. Bude jich asi dost potřeba, ale stejně mi přijde, že hrozně málo lidí se dostane k tý psychologické pomoci.

Myslím si, že proto je potřeba nějaká reforma zdravotnictví, že poradenství, koučink a všechny ty pedagogické nesmysly půjdou do prýč a budeš mít speciálního pedagoga, poradce a kouče a ti budou dělat opravdu tyhle činnosti a ne psychoterapii. A psychoterapie bude pro skutečně potřebné lidi. Oba jsme zažili, když ty problémy jsou vážné. A když ty problémy vážné nejsou, tak na to stačí poradce, který bude detekovat, závažnost problému a pokud na něj nebude stačit, tak toho člověka přesune k účinné pomoci. Tady je kulturně dané to, že jsme zvyklí si problémy řešit v rodině. V téhle společnosti si lidé špatně o pomoc říkají a když o to není zájem, tak se to špatně rozvíjí. Na druhou stranu to stigma psychiatrie už není tak velké a lidi už připouštějí, že se to může stát i jim. A že když se jim to stane, tak nechtějí být odsuzovaný okolím, nebo čekat, až něco provedou a zavřou je do ústavu nebo do vězení. A v tom vězení taky, ty programy nestojí za nic. To platí ale stát a je to dobře zaplacený, ale to zdravotnictví.. Když budeš dělat klinického psychologa, Tvoje minimální mzda bude 43 tisíc, což už není špatný, podle tabulky.

V čem Tě tedy pozice psychologa a studium psychologie uspokojuje?

Asi v tom, že si tu svoji potřebu, což je mluvit s lidmi a poznávat je, dávat jim víc sám sebe. Spojuje mi intelektuální hlad, že mě to baví dozvídat se nové věci. Zatím, že to prakticky nevykonávám, tak Ti na to nemůže ani líp odpovědět. Zatím tedy v téhle dvou věcech, v tom vzdělávací smyslu a v tom, že ty znalosti můžu zúročit. A profesionálně to nějak necítím.

Kdybychom se vrátili k Tvé profesionální zkušenosti s přístavem a měl bys zhodnotit tu náročnost a uspokojení, udělat tady nějakou bilanci?

Náročné to bylo, že jsem cítil, že jsou na mne kladeny očekávání jako experta, prostě poradte mi, co mám dělat. A to žádný psychoterapeut Ti neřekne, možná KBT, možná analytik Ti k tomu něco poví ze své teorie, ale rogerián ani daseins Ti nedává návod, co máš dělat, to jsem cítil, že je trošku postrádané jednou mou klientkou. Na druhou stranu to první sezení hodnotím velice kladně z mojí strany, myslím si, že jsem to nejdříve dobře orámoval, udělal informativní začátek, myslím si že jsem i dost se snažil na klientku naladit a dobrat se u ní nějaké hlubší reflexe. A druhé sezení bylo katastrofální, myslím si, že ta schopnost být tam pro toho druhého roli terapeuta se strašně odvíjí od toho, jak se cítím. Když se cítím na nic, jsem zahlcený nějakýma svýma věcmi, tak to bude na nic sezení. A musím se naučit toto nějakým způsobem oddělit, vyčistit se, moc to neumím ještě. Každá zkušenost mě pomůže, zatím nemůžu podat nějaké zhodnocení dlouhodobější, vývoje a tak.

Jaká jsou Tvá profesní přání?

Chtěl bych vidět výsledky své práce, chtěl bych vidět, že lidi, který se mnou konzultují, kterým pomáhám, se kterými pracuju, se mají líp, chci to vidět, chci vidět, jak se chovají, jakou vyzařují energii...

Takže vyžaduješ nějakou zpětnou vazbu?

Určitě, zpětná vazba mě zajímá.

Jaké jsou Tvé profesní plány?

Mé profesní plány jsou takové, že teď si budu dokončovat výcvik, nejdříve teda nastoupím do stacionáře, na tři měsíce od září, pak bych chtěl najet na tu terapeutickou praxi a během toho udělat nejspíš i toho psychologa ve zdravotnictví a možná během toho ještě zkusit práci v personalistické firmě. To myslím, že bude stačit až až tohle všechno, teď to vidím tak na dva roky, třeba ne, třeba se mi to podaří dokončit ten výcvik a takhle. A pak ideálně třeba ... třeba se mi naskytne něco nového, uvidím.

Teď jsme se dostali do závěru našeho rozhovoru a já bych se Tě rád zeptal, jak Ti v tom bylo?

Dobře, líbilo se mi to.

To rád slyším, byl pro Tebe rozhovor přínosný?

Byl, bylo to fakt příjemný, spousta věcí jsem znova objevil, nebo jsem si na ně vzpomněl. Byla to hezká rekapitulace celých mojích cest psychologických.

Teď máme prostor pro Tvé otázky, náměty, připomínky, cokoliv...

Nic mě teď nenapadá...

Rád bych Ti poděkoval za Tvé odpovědi a čas. Moc jsi mi pomohl. Díky.

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 3

Ahoj a děkuji, že sis udělala na mě čas a poskytněš mi rozhovor. Moc mi to s mojí diplomkou pomůže. Nejdřív Ti vysvětlím, jak to bude probíhat a jak s informacemi od Tebe naložím. Připravil jsem si strukturu rozhovoru a přál bych si, aby se náš rozhovor nesl v přátelském duchu. Pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon a po přepisu záznam vymažu. Ostatní již bylo v souhlasu, který jsi podepsovala.

Máš na mě nějaké otázky? Tak můžeme začít. Pokud budeš mít v průběhu rozhovoru jakékoliv otázky, tak se ptej.

Nejprve bych Ti rád krátce představil svou diplomovou práci s názvem Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvalitativní výzkum, který je zaměřený a na studenty a absolventy naší školy. Cílem je zodpovědět dvě výzkumné otázky.

Jak psychologové rozumí své volbě k výkonu povolání a druhá Jak psychologové vnímají vývoj, kterým prošla jejich motivace.

Můžeme začít?

Ano, už teď jsem nervózní.

Kolik Ti je let?

27 stále ještě.

Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhla?

Bakalářského na naší škole.

V jakém typu zařízení pracuješ?

Teď aktuálně pracuji v sociálních službách a v jazykové škole.

V jakém sektoru je Tvá práce?

Teď úplně nerozumím, na co se mě ptáš.

Myslím tím zdravotnictví, soukromý sektor

Aha, tak pracuji v neziskové organizaci jako sociální terapeut a v soukromém sektoru vyučuji angličtinu.

Jak dlouhá je Tvá praxe?

Asi myslíš praxi směrem k oboru, takže praxi jsem měla celé tři roky při studiu a teď dva roky od ukončení studia.

Úvodní otázky máme za sebou a já bych přešel k otázkám, které mám připravené k samotnému výzkumu. Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začala uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Nevím úplně přesně, jestli jsem rovnou uvažovala o tom, že psychologii budu studovat, ale pamatuji si, kdy jsem se poprvé setkala s tím, jak pracuje psycholog a trošku dětským

způsobem se upínala k tomu, čeho je schopen. Samozřejmě, že zprostředkovaně. Ale pamatuju si, že jako malá jsem od něj měla velká očekávání...

Vyprávěj mi o tom.

O psychologovi jsem poprvé slyšela v souvislosti s rozvodem rodičů. Asi jsem to slovo slyšela už dříve, ale když mi bylo dvanáct nebo třináct, tak máma mluvila o psychologovi pořád. Ve vztahu mých rodičů nastal problém a chtěli svou situaci řešit. Tehdy jsme bydleli ještě na Slovensku. Byla jsem jedináček. Byla jsem zvyklá na to, že rodiče spolu komunikují normálně a najednou jsem slýchávala vzrušené tlumené hlasy a svoje jménu. A taky slovo psycholog. Ale to je příběh rodičů, který nedopadl dobře. Mně se zásadně změnil svět. Ale ještě několik let trvalo, než přišly změny takové, že jsem se rozhodla pro naši školu.

A jak ses dostala k tomu, že budeš psycholog?

Asi jsem si myslela, že můžu pomoci svým rodičům. Nechci o nich moc mluvit... Moji rodiče se měli moc rádi. A pak jednou přišel den, kdy se jejich rádi nějak změnilo. A oba se pokoušeli vrátit k tomu původnímu rádi, ale už si řekli vzájemně tolik věcí, že si je nedokázali odpuštít. Přesto spolu ještě několik let setrvali. Bylo to takové zvláštní. Neuměli být spolu, ale nemohli být ani od sebe. A tak mě pojmenovali jako důvod toho, proč je ta situace taková. Ne nějak přímo. Jen se to kolem mě tak nějak točilo. No a jezdili k psychologovi, aby jim se situací pomohl. A pak, to už jsem byla ve třetím nebo možná čtvrtém ročníku gymnasia, vzali k psychologovi i mě. V rozhovoru se jednalo o to, že po sedmi letech vzájemné krize rodičů se nikam neposunuli a máma se rozhodla, že opustí naši zemi a půjde vedle. Chtěla asi, potřebovala být hodně daleko. A potřebovala také někoho, kdo bude s ní, když opouští zemi, kde má úplně všechny. A táta zase nesouhlasil s tím, aby mě brala pryč. A tak chtěli, abych se rozhodla správně. A protože jsem už z té situace byla několik let rozhozená, vzali mě k psychologovi. Dodnes si pamatuji, jak útulný to byl prostor a jaký měl hlas. Mluvil pomalu a zřetelně, vnímal mě jako dospělou, na nic si nehrál... Nezasíral, ptal se mě přímo... A od té doby jsem se o psychologii zajímala více. O obor. A taky samozřejmě o lidi, kteří to dělají. A protože to byla doba k rozhodnutí co studovat dál, vybrala jsem si psychologii. A to taky ještě trvalo.

Na další připravenou otázku jsi mi už skoro odpověděla, přesto máš ještě nějaké životní zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvou volbu?

Tak o rodičích jsem už říkala. Nemysli si, že jsem neznala nic, než rodiče. Žila jsem ale na Slovensku, v malém městě, kde se všichni znaly. To není stejné, jako Praha. Okolnosti dopadly tak, že jsem se po maturitě odstěhovala s mámou do Prahy, do bytu, který nám půjčil její známý. A máma tak byla jediný člověk, kterého jsem tady měla. Byla jsem bez kamarádů, bez rodiny, bez všech. Abych zapadla, snažila jsem se rychle naučit česky. Vypadá to snadno, že jsou si řeči podobné. Je to těžké. Nešla jsem rovnou studovat, potřebovala jsem prostor pro adaptaci. A taky čas na mámu, která to neměla jednoduché taky. Pak se z mámina známého stal její přítel a začal bydlet v bytě s námi. A já se pomalu víc a víc uchýlovala k četbě ezoterických a i psychologických knih a vrátila se k tomu, že půjdu studovat psychologii. A dostala jsem se k naší škole. Mámin přítel byl ochotný přispívat na mé školné, tak bylo rozhodnuto. Byla jsem dospělá malá a osamělá holka, holka ztracená ve velkém městě, která se chtěla dostat mezi vrstevníky a někam patřit. A budoucí psychologové mi přišli jako dobrá společnost.

Zkus mi popsat svou motivaci k volbě studia psychologie?

Já jsem jí ještě nepopsala? Myslím si, že to byla určitá míra naivity, určitá míra osamění, touha být prospěšná druhým lidem, špetka tajemna a touha někam patřit. Přála jsem si znát odpovědi na všechny složitosti, které život přináší, vědět si se situacemi rady a mít srovnání, jak to mají ostatní. Vnímala jsem velký deficit v komunikaci s ostatními lidmi, naučila se hodně naslouchat. A také prestiž oboru, o kterém se ví, že ho chce studovat hodně lidí a hodně lidí ho oceňuje.

Co pro Tebe znamená motivace?

To asi neumím popsat přesně. Kdybych říkala nějaké úplné blbosti, tak je tam nedávej... Je to asi soubor několika motivů, které si v hlavě seřadím a připravím a pak pro tyhle motivy hledám v sobě hnací motor, který mě žene k jejich naplnění. Nejsem si jista, jestli to mám správně... Ale nazvala bych to promyšlenou touhou dosáhnout něčeho, co jsem si stanovila. Nepojmenovává se mi to dobře....

Jak se změnilo Tvé očekávání v průběhu studia?

Celé ty tři roky, které jsem do školy chodila, mi připadaly strašně těžké. Chvílemi jsem se trápila s tím, že jsem blbější než ostatní. Se vším jsem se mořila, neustále jsem přemýšlela o tom, jestli vůbec na tohle studium mám. Spolužáci se těšili na výcvik, kde byla uvolněná atmosféra a já z něj měla ranní nevolnosti. Připadala jsem si fakt divně. Kdyby mi školu neplatila máma s přítelem, asi bych studia zanechala mnohem dříve. Takhle jsem si řekla, že musím dokončit alespoň bakaláře. Nešlo ve škole o to, že by mě tam nic nezajímalo, jen toho bylo hodně a já měla svou naivní představu. A očekávání? Chtěla jsem jen, aby to už bylo za mnou, abych to dala. A moje očekávání? Očekávala jsem, že se naučím vést smysluplné hovory s lidmi, které budou směřovat k tomu, abych jim pomohla v jejich životech pochopit, co je potkalo, abych jim ulevila od jejich starostí. Na to jsem byla připravená. A najednou jsem studovala množství filozofie, která mi ne vždy dávala úplně smysl, učila se fenomenologii a spoustu věcí, které mi nelezly do hlavy a dávaly hrozně zabrat. Třeba Heidegger Bytí a čas... do dneška nechápu.

Co Ti studium přineslo?

Nejvíc vnímám osobní prospěch. Srovnala jsem se se svou životní situací a taky si uvědomila hodně věcí o sobě. Umím taky naslouchat druhým a dělat si závěry, které jsou podložené, umím přijímat lidi jací jsou, nechci si je přizpůsobovat, nechci je předělávat. A taky jsem zjistila hodně věcí o sobě. Ale ty už tak hezky nezní. Víím, kde se bere moje....neumím teď najít to správné slovo...abych nezněla jako úplný blbec....moje, moje divnost. A samozřejmě mi studium přineslo srovnání toho, že nejen já jsem v komplikované situaci, jsou na tom lidi ještě hůř. A já mám možnost jim svou troškou pomoci. Ne tak, jak jsem si představovala. Ale jo. Svou měrou. A přineslo mi přátele, za které jsem vděčná. Přineslo mi vhled do toho, jak může být psychologie mocná a skvělá, ale také to, že ze mě psycholog, vlastně terapeut, nikdy nebude.

Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi psychologa.

No, hypoteticky to popsat můžu, ale tuto profesi jsem nikdy nevykonávala a vykonávat asi nebudu. Tak nevím, jestli by Ti moje odpověď k něčemu byla.

Tak mi zkus popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi sociálního terapeuta.

Sociální terapeut, zní to tak trošku nadneseně. Proti tomu, co dělám. Jsem v jedné neziskovce a pomáhám tam v rámci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. Moje práce spočívá

převážně v terénních službách. Někdy mohu uplatnit trochu toho, co jsem se naučila, ale většinou je to o zajištění materiální pomoci a vyřizování toho, co rodina potřebuje. Ale dělám tu práci ráda. Přináší mi uspokojení v tom, že mohu těm lidem pomoci. Jejich situace je často velmi složitá, sociálně a především materiálně. Někdy jsou ubití systémem, někdy vlastními problémy, ale jsou téměř na dně. A protože mohu pro ně něco udělat a zpravidla problém vyřešíme, dokáže mě i tato práce naplňovat. Vidím výsledek, vidím svou schopnost empatie. Dělám to ráda asi i kvůli sobě, cítím se prospěšně. Ale je to náročné, proto to nedělám v plném pracovním úvazku a kompenzuji si to tím učením v jazykovce.

Zkus mi popsat, co Ti povolání přináší a naopak i to, co Ti bere.

Jak už jsem říkala, psychologa nedělám. Práce mi přináší hlavně uspokojení z toho, že umím být platná pro druhé, že jim dokážu v jejich situaci pomoci,..... Že jsem účinně empatická, že umím vnímat lidi takové, jací jsou, že snáze a lépe komunikuji... A bere mi? Bere mi čas... bere mi energii, protože jsem z ní hodně vyčerpaná. Proto ji také nemůžu dělat jako jedinou práci. Bere mi ideály ve spravedlnost systému a někdy i v lidi samotné. Tedy jen v některé. V ty, co dokážou dávat najevo svou nadřazenost vůči lidem, kteří jsou v nouzi. S tím se setkávám každodenně. Někdy mi připadá, jako kdybychom nebyli stejný živočišný druh.

Popiš mi, co je důvodem pro vykonávání této profese.

Hodně věcí jsem už řekla, tak je můžu shrnout, ale připadá mi to zbytečné. A často zvažuji, zda z této pozice neodejít a nezačít na plný úvazek třeba jenom učit. To je v ty horší dny. No a v ty lepší zase přemýšlím opačně. Jestli by nebylo rozumné se zapřít a dodělat ještě ty dva roky studia. Protože to bych pak asi zvládla i dokázala víc. A mezitím já lavíruju. Někdy tak a jindy jinak. Nehotová osobnost. Ale vím, že pomoc druhým má smysl a člověka naplňuje. Vnímám tak, že patřím do společenství lidí, kteří se snaží svou troškou udělat svět lepší. Ne pro všechny, na to nestačím a nemám ani ambice, ale aspoň pro ty, pro které můžu.

Jakým způsobem se odráží Tvá profese ve Tvém osobním životě?

Na tuhle otázku bych asi odpověděla, že dobře. Někdy ty pocity jsou takové ambivalentní. Ale povětšinou jsem spokojená. A taky jsem si uvědomila svoje limity a potíže, problémy i jinakost a snažím se s tím pracovat.

Můžeš mi víc přiblížit, co tím myslíš?

Tak když si povídáme o osobním životě, tak třeba vztahy. Ty mi moc nejdou. Vždycky, když se vztah posune z té pověstné zamilovanosti a je potřeba na něm pracovat, dostává se do jiné roviny, tak jej ukončuju. Ne proto, že bych chtěla být jenom v zamilovanosti, ale a hlavně proto, že mám strach. Když svůj strach pojmenuji a vyslovím nahlas, tak mi zní směšně, ale uvnitř to tak snadné není. A tak pomalu pracuji na tom, že to je hlavní, co chci na sobě změnit. Potkala jsem několik mužů, ale o žádném jsem nezjistila víc a raději utekla. A třeba z některého mohl být dobrý parťák do života, se kterým jsem mohla mít hezký vztah, nebo třeba rodinu. Ale já mu nedala žádnou šanci. A nechci nad tím přemítat, coby kdyby. A tak protože s tím sama nedokážu nic udělat, sama jsem se rozhodla pro terapii, kam docházím. To mi dává naději na naplnění života a smyslu. Neumím si představit, že bych dlouhodobě dokázala pomáhat druhým a sama žila život, jaký žiji. Sobě vytvářela limity a ostatním se snažila je bořit. Jsem ráda, že byť neúplné psychologické vzdělání mě dovedlo k tomu, že vím, co a jak dělat. Co dělám špatně a jak si

pomoci. Zkrátka nejsem psycholog, ale psychologie bude už napořád v mém životě hrát důležitou roli.

Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?

Pozitivně s pochybnostmi.... Navážu na minulou otázku. V současnosti jsem ráda, že jsem se rozhodla způsobem, jakým jsem se rozhodla. Kdybych teď volila znova, rozhodla bych se stejně. Jen bych asi nevolila stejný způsob financování. A také bych místo toho hledání, co je těžké a zbytečné, věnovala více úsilí tomu, co mi to může dát a více se snažila. Více bych se už ve škole prosazovala, abych se více naučila. Využila bych pomoci, kterou jsem mohla získat již v průběhu studia, pracovala více na svém ostychu. Ale dnes je situace jiná. Tehdy jsem byla po rodinném zemětřesení, v cizí zemi, velkém anonymním městě s matkou, která měla co dělat sama se sebou. Dnes bych se k tomu postavila jinak. Ale dobírám se do stejného cíle, jen jdu delší cestou.

Změnila se Tvá původní motivace?

Neřekla bych, že se změnila v průběhu studia. Jen vyrostla. Nejsem už tolik zaměřená dovnitř, na sebe. Teď to vnímám spíš opačně. Zaměřená jsem ven, na druhé. Nechci řešit hlavně své problémy a potíže, ale řešit je chci. Zároveň vnímám, že potřebuji pomáhat i jiným, takové poslání... i když poslání je silné slovo, spíše potřeba k mému naplnění a smyslu spolubytí s druhými. Nechci pomáhat druhým proto, abych odsunula své vlastní problémy. To jsem dělala dřív. Nechala jsem se naplnit problémem někoho jiného, můj pak byl upozaděný a menší, nebo alespoň odložený. A já hned měla důvod, proč ho neřeším. A pokud se má motivace změnila, tak to vnímám pouze v té rovině, že každý nemusí dělat psychoterapii, nebo rovnou ve výzkumu. I drobní mravenečci v každodenních životech ostatních jsou potřební. Nedělám si velké plány o tom, kam až to můžu dotáhnout. Spíše si teď všímám potřebnosti a smyslu.

Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?

Svou práci dělám proto, že mi dává smysl. Dává mi smysl pomáhat lidem, kteří se ocitli v těžkých situacích, ze kterých nenacházejí východiska. Smysl mi dává pomoc, ale i to, že si vím rady v situacích, kde oni ne. A to je právě naší školou, mou orientací v problematice. Na druhou stranu jsou si jednotliví klienti dost podobní. Tak je tak trochu si u klientů podobná. A někdy ubíjející. Jak už jsem říkala. Někdy ten systém ubíjí i mě a to neřeším svojí situací. A proto dělám tu druhou práci. Pro zachování svojí vnitřní rovnováhy. Potřebuji vidět i jiný svět, jiné lidi a jinak dávat.

Jaká je odezva na Tvou práci, kdo Tě oceňuje?

V mojí rodině se všichni chlubí tím, čím jsem. Jenže má rodina žije na Slovensku v malém městečku. Tam těm lidem slovo psychologie zní skoro magicky. Pro mé kamarády tam má moje profese prestiž. A samozřejmě mě oceňují i mí nadřízení. Slovně je to fajn, pracuji v dobrém kolektivu, všichni jsme podobně naladěni. Finančně je to horší. Pokud bych měla tuto práci dělat na plný úvazek a žít sama, byla bych brzy v podobné finanční situaci, jako jsou naši klienti. To mi připadá smutné, protože práce je to náročná a lidé, co jí dělají, by neměli bojovat o vlastní přežití tak, že musí mít další zaměstnání. Měli by mít prostor pro odpočinek a vlastní život. A není to tím, že jsem nedodělala magisterské studium, protože ten rozdíl pár stokorun by to nevyřešil. Tak to máme všichni jako srdcovou záležitost. Hodně mi pomáhá také to, že mí klienti to umí ocenit. Že je ta práce vidět v kvalitě jejich života.

Jaká jsou Tvá profesní přání?

Nemám v tom ještě úplně jasno. Jsem trochu pozadu, taková zaostalá. Stále zvažuji možnost dokončení magisterského studia. Ale to také nic moc neřeší, změna titulu není to hlavní. A nemám dokončený výcvik, který bych dokončit chtěla. A to je běh na hodně dlouhou trať. Kvůli supervizím a tak. Ale přeju si to. Chtěla bych aspoň ten výcvik dodělat.

Jaké jsou Tvé profesní plány?

Tak teď úplně ty nejbližší jsou vyzkoušet si práci v sociálních službách na plný úvazek, protože ve škole se učí až od poloviny září. A vyzkoušet si i jinou službu, více ambulantní, nebýt jen v terénu. A také bych si chtěla promyslet, co by znamenalo, kdybych přání změnila v plány.

Blížíme se k závěru našeho rozhovoru. Chtěl bych se Tě zeptat, jak Ti v tom bylo? Byl ten rozhovor pro Tebe přínosný?

Určitě, jsem ráda, že jsem se nad těmi věcmi mohla společně s Tebou zamyslet a říct je nahlas.

Rád bych Ti ještě jednou poděkoval za čas, který sis udělala a za pomoc. Jsem moc rád, že jsme se mohli potkat.

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 4

Ještě jednou ahoj a díky, že sis na mě udělal čas. Jak jsme se domlouvali, potřebuji pomoc s diplomkou. Nejdřív Ti vysvětlím, jak ten rozhovor bude probíhat a jak s Tvými informacemi budu nakládat. Připravil jsem strukturu rozhovoru, není však dogmatem, takže může volně plynout. Pokud komukoliv z nás nebude něco jasné, můžeme se u toho zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon, bezprostředně po naší schůzce jej přepíšu a po přepisu záznam vymažu. Ostatní informace už byly v souhlasu, který jsme spolu podepsovali. Samozřejmě se můžeš kdykoliv zeptat. Máš na mě teď nějaké otázky?

Zatím ne.

Můžeš se mě ptát kdykoliv v průběhu rozhovoru. Nejprve bych Ti rád představil svojí diplomovou práci, je to Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvantitativní výzkum zaměřený na studenty a absolventy Pražské vysoké školy psychosociálních studií a cílem mé práce je zodpovědět dvě výzkumné otázky. První je, jak rozumí psychologové své volbě k výkonu povolání a druhá otázka je jak psychologové rozumí tomu, jakým vývojem prošla jejich motivace. Můžeme přejít k otázkám, které se týkají přímo výzkumu?

Jasně.

Kolik Ti je let?

Teď 30.

Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhla?

Doktorandského.

V jakém typů zařízení pracuješ?

Pracuji ve zdravotnictví, konkrétně přímo v nemocnici.

V jakém sektoru je Tvá práce?

Nerozumím úplně, chceš znát oddělení?

Ne, chci vědět, jestli je to soukromý sektor, státní, neziskovka...

Pracuji ve fakultní nemocnici, které je příspěvkovou organizací.

Jak dlouhá je Tvá praxe?

Pracuji sedmý rok po ukončení školy, ale už při magisterském studiu jsem byl zaměstnán, takže možná devět let.

Tak, máme za sebou úvodní informace a nyní bychom přešli k otázkám výzkumu. Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začal uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Nevím, jestli úplně přesně. Chtěl jsem určitě studovat vysokou školu a v době ukončování školy, jsem neměl úplně jasno v tom, čím bych chtěl s určitostí být. Měl jsem jen takové typy zaměstnání, které by mě mohly bavit... jestli rozumíš. Nebyl jsem nějak vyhraněný přímo k psychologii... ale byla jedním z oborů, o kterých jsem si myslel, že by mě bavily. Asi tak...

Můžeš mi o tom říct něco víc?

No,... myslím si, že pro kluka na přelomu 18-19 je velice těžké udělat zásadní rozhodnutí ohledně doživotní profese. Je těžké i vědět, co která profese obnáší. No,... a u mě to bylo tak, že jsem nebyl schopen zcela jasně posoudit, co je ten pravý obor. Chtěl jsem studovat, ale chtěl jsem i vydělávat peníze a začít se osamostatňovat....., bylo toho mnohem víc... víc než abych měl jasno, jak to bude zbytek života. ... Možná jsem byl trochu zaostalej, ale v tom věku mě bavila nejvíc muzika a holky...

Vyprávěj mi, jak ses dostal k tomu, že budeš psycholog.

V posledním ročníku gymplu, kdy už člověk ví, kam asi chce podat přihlášku a co chce studovat, jsem chtěl být spíše slavný a obdivovaný, vydělávat peníze a žít svou představu náctiletého o dospělém životě... Zajímala mě hudba, hrál jsem v kapele, zkoušel mixování, chodil poslouchat jiné ... a vymýšlel techniky na balení holek. A protože jsem nebyl z rodiny, kde by byl nějaký problém... teda problém pro psychologa, neměl jsem žádnou zkušenost... Řekl bych, že moje mládí bylo spokojené, rodiče šťastní... podporovali mě ve všem, co mě napadlo... dávali mi volnost i možnost volby. Což bylo asi těžší... No, a pak jsem jednou potkal holku, se kterou jsem začal chodit... teda chodit vážněji, než s těmi předchozími... a ta holka měla starší sestru, která studovala psychologii... Byla na mě taková moudrá, vyrovnaná,... uměla se vyjadřovat,... při její otázce jsem se vždycky začervenal... No, a to mě přimělo, abych se na psychologii trochu zaměřil... Ta sestra mi připadala čím dál zajímavější... a to jsem ještě nevěděl, že rodina je plná psychologů... Takže asi jsem chtěl udělat dojem a podal si přihlášku... Byl jsem přesvědčený, že jsem tak dobrý, že mě nemůžou nepřijmout... A báb, nepřijali... No, to byl tenkrát zmatek v hlavě... Pak došlo na mé rodiče, hlavně aby mi pomohli s tím, co dál... No, a pak přišla pvšps... Takže student psychologie,... bez ztráty kytičky... dojem nezkažený...

Jsou ještě některé další životní zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvou volbu?

Asi ano, jen si je už tak úplně neuvědomuji... Snad jen to, že jsem od té chvíle... od doby kdy jsem byl přijatý, nedělal několik měsíců nic jiného, než se zabýval tím, co vlastně budu na škole studovat... jaké jsou předměty... a hlavně získával nějaké znalosti. To abych nebyl hned při nástupu za vola... A musím říct, že tehdy mě to chytlo,... že tehdy nastal ten moment v životě, kdy jsem byl přesvědčený o tom, že to nebude jenom póza, že bych to mohl... i když jsem ještě úplně nevěděl co... dělat, nebo by se mi ten obor, to studium mohlo hodit... A od té doby mě psychologie nepřestala zajímat.... Baví mě to...

Zkus mi ještě teď popsat svou motivaci k volbě studia psychologie.

Motivace ke studiu... ach jo, jak už jsem v úvodu řekl, byl jsem hrozně mladý, hrozně nedospělý, rád jsem byl středem pozornosti, rád jsem se předváděl... Ale i jsem se rád učil, jen bych to tehdy neřekl nahlas... A když se nad tím hodně zamyslím, tak asi dokázat něco oné sestře... Nějak se mi to sestře říká špatně, budu říkat manželce... já si tu holku – sestru před čtyřmi roky vzal... tak abych nad tím nepřemýšlel a neudělal Ti v tom zmatek...

Abych to tedy pro sebe si upřesnil – Ty sis vzal sestru své tehdejší dívky?

Asi ano, asi to tak nějak bylo. Takhle řečeno to vyznívá divně, ale tehdejší naše chození... moje s tou mladší ze sester... tou, které není mojí manželkou... to bylo takové dětské, bylo jí 16, tak jak to mohlo vypadat?

Tak teď mám jasno v těch vztazích. Tak jdeme dál. Co pro Tebe znamená motivace?

Motivace je pro mě hnacím motorem pro dosažení čehokoliv. Kdybych neměl motivaci k dosahování cílů, tak bych asi nic nedělal... A protože já sám už nerozhoduju jenom za sebe, musím brát ohled na rodinu, tak přemýšlím víc nad plusy a mínusy u všech cílů. Tím, že si už nemůžu dělat úplně co chci, tak je to složitější... a takové ty plány, pro které bych se dokázal vybičovat k nadměrnému výkonu... nebo dosažení cíle... a byly moje... ty už opouštím. A mám jiné, nad vším už teď přemýšlím jinak. Ale motivace je potřebná, bez ní by člověk nikam nedošel, nic by nedokázal. Tak to mám já... mojí největší motivací je teď dcera... vstávám po čtyřech hodinách spánku, jen abych s ní před odchodem do práce mohl hodinu pobýt. Takže motivace je pro mě i určování priorit, vlastní nastavení všeho... a také emoce, charakterové rysy... potřeby... všechno.

A jak se měnilo Tvé očekávání v průběhu studia?

Nutíš mě přemýšlet nad věcmi, které jsou už strašně daleko... skoro v jiném životě... Kdysi pro mě byla škola prioritou, chtěl jsem vzdělání dokončit a být úspěšným... Teď už mám priority někde jinde... tak se mi špatně vrací... Ale pokusím se... Takže v průběhu studia... V průběhu studia na vysoké škole jsem dospěl... asi jak jsem byl dlouho nedospělý a měl tu možnost... tak najednou jsem rychle dospěl. A s dospělostí přišlo i to, že musím nejen zvládnout dostudovat, protože se ode mě očekává, ale také se po studiu uplatnit. A najednou jsem hledal větší, nebo vyšší smysl, v tom... co budu dělat. A protože jsem nastupoval do školy a neměl žádné očekávání, jen jsem šel a věděl, že se budu učit něco, co mě začalo bavit... takže moje očekávání se změnilo hodně. Najednou jsem si uvědomil potřebu uplatnění, potřebu smyslu, ale i potřebu být schopen se v budoucnu postarat o své blízké.... Také jsem si uvědomil, že škola mi dá nějaký základ, ale zbytek si budu muset vydržet sám... že samotné studium ze mě psychologa neudělá... tedy skutečného psychologa... ne na papíře. Myslím si, že očekávání směrem ke škole bylo menší, nároky a očekávání od sebe samého větší.

Co Ti studium přineslo?

Především formální potvrzení toho, že jsem psycholog... teoretické znalosti.... Seznámil jsem se s mnoha lidmi, s nimiž se seznámit stálo za to... možnost nahlídnout pod pokličku těm, kteří to dělají dobře a mému pojetí blízko... a dva kamarády... Taky, jak jsem řekl, dospělost... protože i to dospění je závislé na tom, kde Tě potká... v tom pravém slova smyslu, takže jsem dospěl s těmi...aspoň pro mě správnými prioritami.

Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi psychologa.

Toho jsem se obával... Že tahle otázka přijde... Pracuji s lidmi, kteří si musí znova zvykat sami na sebe... s lidmi, kteří prošli nepředstavitelnou fyzickou bolestí, kteří se dlouhodobě léčí, prošli mnoha operacemi... a občas nepoznají v zrcadle sami sebe. Už jsem zažil, že když poprvé viděli sami sebe, tak se nepovažovali za lidskou bytost. Pracuji i s jejich rodinnými příslušníky, protože nějakou míru zohybnění si tito lidé odnášejí zpět do svých životů... Těmto jedincům se vtočí všechno v životě vzhůru nohama a někteří potřebují pomoc poskládat zpátky... alespoň do té míry, aby byli schopni dalšího života... Zažívám i takové, kteří říkají, že měli raději umřít, než tohle... Je to hodně složité a počátek byl i pro mě hodně těžký... Víc bych k tomu asi nechtěl říkat... nejde to úplně popsat slovy.

Popiš mi, prosím, co Ti ta práce dává.

Asi v první řadě smysl... nepracuji s lidmi, kteří se dostali jen tak do nějakých vlastních potíží, se kterými si právě teď neví rady, které někdo zklamal, ... nechci to zlehčovat, ... asi bych řekl, že ostatní psychologové mají klienty, já mám pacienty... Rozdíl vidím v tom, že oni si tu léčbu nezvolili dobrovolně... pro vylepšení svých životů... k nim se dostala s tragédií... s bolestí... A smysl vidím v tom, že opustí brány nemocnice a jsou schopni dále fungovat, dál žít svůj život... i když ten proces je hodně dlouhodobý... No, a abychom to trochu odlehčili, tak mi také dává hlavní zdroj obživy...

A opačně teď, co Ti povolání bere?

No, řekl bych, že mi práce víc dává, než bere... Co mi bere... Vzala mi lehkost bytí, asi jako od Kundery... nahlížím na věci jinak... Když jsem si na začátku rozhovoru snažil představit toho kluka, co šel na psychologii... tak jsem přišel o všechno to, co bylo pro mě prioritní... A to je vlastně dobře, takže tohle mi nebere. Bere mi čas... ne v tom pravém slova smyslu... pracuji předem daný počet hodin... ale potřebuji ventil, protože někdy je ta práce hodně zatěžující a v takovém stavu nechci přicházet domů. Takže mám ještě jednu práci... spíš placeného koníčka... dělám produkci pro jeden klub. A to je mým ventilem... Asi kdybych pracoval jako psycholog v méně zatěžujícím prostředí, tak pokud bych nutně nepotřeboval peníze, druhou práci bych nehledal. Ale tady to vnímám jako nutnost.

Jakým způsobem se Tvá profese odráží ve Tvém osobním životě?

Asi jsem toho už hodně řekl v průběhu rozhovoru... tak možná rekapitulace... odráží se hodně. Mám manželku, která vystudovala psychologii a s ní malou dceru... u které zatím nevím, co vystuduje... ale občas přemýšlím o tom, aby nebyla tou profesí nějak zasažená... Ale je ještě hodně malá. A když budu mluvit vážně, tak se odráží v mém životě v každém momentu mého bytí. Neumím oddělovat to, že jsem psycholog od toho, že jsem člověk. A vlastně mám štěstí, že to všichni kolem mě chápou, takže mi to nepřináší nic, co by mi překáželo.

Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?

Už jsem to říkal, moje volba byla skoro naslepo. Takže bych to neviděl jako cílené rozhodnutí, myslím tím ve volbě profesní dráhy. Ale mám svoji profesi rád a když se dnes tak ohlížím, neumím si představit, že bych dělal nějakou jinou. Snad v jednu chvíli, když jsem měl v počátku nástupu do práce těžkou chvíli, jsem si říkal, že by mě možná uspokojovalo být třeba zedníkem... nebo pekařem, že každý den vidí svoji práci za sebou a jdou domů s čistou hlavou. Ale postupem času jsem se naučil zacházet sám se sebou, se svými emocemi a pocity, takže jsem rád, že dělám svoji práci a že mi přináší uspokojení a smysl.

A změnila se Tvá původní motivace?

Samozřejmě. Člověk má jinou motivaci, když je sám za sebe, svobodný a má pocit, že má před sebou spoustu času... třeba i k tomu, rozhodnout se pro změnu povolání, pokud by si špatně vybral. No, a teď je situace jiná... už jsem dostudoval a není tolik prostoru pro změnu profese... i když bych neměnil... nejsem na světě jenom sám za sebe... má rozhodnutí mají dopad na mou rodinu... Takže ano, moje motivace prošla zásadní změnou... ale to projde, myslím si, u každého s odstupem deseti let. Mít dvacet nebo třicet je velký rozdíl.

Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?

Nechci říct, že práce, kterou dělám je v psychologii ta nejtěžší, ale považuji ji za tu komplikovanější. Je pomalejší v dosahování výsledků, ale dává mi smysl. Neumím posoudit, jestli kdybych byl třeba v soukromém sektoru a měl stejné peníze a klienty, kteří by si mohli můj čas dopřát a zaplatit... jestli by mě to stejně naplňovalo. Tak nějak jsem zjistil, že peníze jsou sice potřeba, ale bez práce, která mi dává smysl a naplnění je jejich hodnota nižší. A také mě baví práce v týmu... jsem v kolektivu podobně nastavených lidí... takže si neumím představit to, že bych byl s klientem jenom sám za sebe. Všechno má svoje a každý jsme jiní... jak lidé, tak i psychologové, záleží na tom, jak jsme nastavení a co chceme. A mně víc vyhovuje týmová práce v nemocnici, než individual v soukromém sektoru.

Jaká je odezva okolí na Tvou práci, kdo Tě oceňuje?

Pracuji v týmu lidí, takže všichni víme, jak na tom jsme a co se povedlo. Ale asi nejpodstatnější pro mě je, vidět pacienty, kteří od nás odcházejí. To často sám v sobě cítím kus odvedené práce a to je pro mě podstatné. A v rodině je to tak, že o tom úplně často nemluvíme, ale vím, že kdyby moje žena mou práci a mě neoceňovala, tak by se za mě neprovdala.

Jaká jsou Tvá profesní přání?

Asi si přeju, aby vše zůstalo tak, jak je nastavené, abych se jen v týmu posouval, protože nyní jsem tam profesně nejmladší a mám se od kolegů ještě možnost přiučít.

Jaké jsou Tvé profesní plány?

Asi stejné, jako přání. Možná bych si jen přál, aby těch pacientů, se kterými pracuji bylo míň, i když jsou zdrojem mé obživy. Ale to není můj plán. Možná aby se mi dařilo a protože jsem začal s občasnými přednáškami, tak aby to lidi chytlo a zajímalo.

Ted' jsme se dostali do závěru našeho rozhovoru a já bych se Tě rád zeptal, jak Ti v tom bylo?

Protože se známe a zpravidla spolu mluvíme o jiných věcech, tak jsem se musel víc ladit. A taky to vzpomínání mi dalo zabrat. Ale rád jsem si s Tebou popovídal a zavzpomínal na počátky. A ted' bysme to mohli dát opačně, ne?

Rád, někdy. Až se mi podaří dodělat diplomku. A obhájit, ted' jsem trochu v presu.

A já si říkal, proč ses tak dlouho neozval. Ted' mě napadla taková myšlenka, všiml sis, kolik psychologů se věnuje hudbě? Skoro bych řekl, že každý druhý...

Ted' máme prostor pro nějaké Tvoje otázky. Chceš se mě na něco zeptat?

Kdy si u nás zase zahrajete? Ale to sem asi nepatří. Ne, v pohodě...

Moc Ti děkuji za Tvůj čas, jsem rád, že jsi mi právě Ty rozhovor poskytl. Víím, jak málo času máš.

Tak snad jsem Ti nic nepodělal a ať Ti to dobře dopadne.

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 5

Ještě jednou ahoj a díky, že sis na mě udělala čas, moc mi to pomůže s mojí diplomkou. Nejřívě Ti vysvětlím, jak ten rozhovor bude probíhat a jak s Tvými informacemi naložím. Připravil jsem si strukturu rozhovoru, přesto bych si přál, aby se rozhovor nesl v přátelském duchu. Proto pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon a po přepisu záznam vymažu. Ostatní už bylo v souhlasu, který jsme spolu podepisovali. Samozřejmě se můžeš kdykoliv zeptat, kdyby se stalo, že řekneš něco, co bys chtěla, abych tam nedával, tak mi to na konci řekneš. Já budu vědět, jak se o to mám podle Tvého pokynu postarat. Máš na mě teď nějaké otázky?

Ne.

Samozřejmě, že se mě můžeš ptát kdykoliv v průběhu rozhovoru. Nejprve bych Ti rád představil svojí diplomovou práci, je to Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvantitativní výzkum zaměřený na studenty a absolventy Pražské vysoké školy psychosociálních studií a cílem mé práce je zodpovědět dvě výzkumné otázky. První je, jak rozumí psychologové své volbě k výkonu povolání a druhá otázka je jak psychologové rozumí tomu, jakým vývojem prošla jejich motivace. Přejdeme tedy k otázkám, které se týkají přímo výzkumu. Můžeme?

Ano, jdeme na to.

Kolik Ti je let?

To se smí, klást takové otázky bez přípravy? 30.

Jakého nejvyššího vzdělání jsi dosáhla?

Magisterského v jednooborovém studiu psychologie. Plus nějaké další výcviky a kurzy, které jsou potřeba k práci psychologa.

V jakém typů zařízení pracuješ?

Pracuji v oboru, dělám terapeuta. Tento rok je poslední, kdy jsem pod supervizí.

V jakém sektoru je Tvá práce?

Pracuji v soukromém sektoru.

Jak dlouhá je Tvá praxe?

Teď pracuji šestým rokem.

Toto byly úvodní informace a nyní bychom přešli k otázkám výzkumu. Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začala uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Poprvé jsem vážněji o studiu psychologie začala uvažovat na gymnáziu. V rámci předmětu, který se tuším jmenoval základy společenských věd, jsme měli i základy psychologie. Tak vážněji asi od té doby.

Vyprávěj mi, jak ses dostala k tomu, že budeš psycholog.

To asi byla souhra náhod, které se v danou chvíli sešly. Někdy těsně před mým nástupem na střední školu propukla duševní nemoc u manžela mámy... u otčima. A než se nám podařilo

dobrat se toho, že je nemocný, tak jsme chvíli žili v takové zvláštní realitě... V takové pokřivené... V té době s námi žil již sedm let, byli jsme zvyklí na nějaký způsob jeho jednání. A pak pomalu... plíživě, se začaly věci měnit. A než nám došlo, že je problém, chvíli nám to všem trvalo. Nikdo v rodině neměl s duševní nemocí zkušenost... Během roku, možná roku a půl se obrátil náš život naruby, všechno bylo jinak... tak nějak horší. A samozřejmě můj i bratrův věk k tomu... Necháпали jsme, co se děje, proč máma dovolí, aby to tak bylo... bylo to pro všechny moc složité. Ale byla to věc, která určitě ovlivnila hodně zásadně to, že jsem psychologii studovala. Pak teda přišlo to gymnázium, kde jsem psychologii objevila a už se od ní neodpoutala. No... a třetím... takovým významným ovlivněním bylo, že se mi podařilo v rámci mých častých úniků z domova mezi takzvaně normální lidi...seznámit se s mým nynějším mužem. A ten studoval prvním rokem na filozofii, nějaký ekologický obor... a chtěl přestoupit na psychologii. Tak takhle se mi to sešlo. V té době jsem hledala významy ve věcech, které je neměly... ale vše mi přišlo tak... jako že to tak má být, že to má svůj smysl... že mi to osud nastavuje.

Jsou některé životní zážitky a zkušenosti, které ovlivnily Tvou volbu?

Tak kromě těch, o kterých jsem teď mluvila... snad jen mě spíš utvrdily. Byla jsem už rozhodnutá, jen jsem se dál utvrzovala. Většinou to bylo právě v souvislosti s tím, co se dělo u nás doma... a taky s tím, co jsem zažívala s přítelem... zajímavé přednášky, mnohahodinové diskuze.... A čím to bylo doma horší, tím jsem byla přesvědčenější o tom, že tomu právě studiem porozumím. Sobě jsem pomohla tím, že jsem měla přítele, se kterým jsem si rozuměla... ale bylo mi líto mámy, která v tom žila každou minutu. A bratra. Ten byl o dva roky mladší a neuměl se s tím vypořádat. Vlastně to všechno směřovalo k jeho špatným volbám... vybral si špatnou školu, brzy se oženil a přimknul se k rodině manželky... brzy si pořídil děti... a jako příliš mladý měl na sobě velké břemeno.... Takže mou volbu nejvíce ovlivnily zážitky, které byly mým každodenním životem... touha všem nám pomoci.

Zkus mi popsat svou motivaci k volbě studia psychologie.

To se mi bude asi popisovat blbě, už mi dělá trochu problém naladit se na tehdejší domu... můžu to mít trošku zkrácené. Ale asi v první řadě jsem chtěla pochopi, proč se to mně a mojí rodině stalo... Pak jsem chtěla pro své blízké něco udělat, abychom se tolik netrápili... a taky jsem chtěla studovat prestižní obor, aby nás sousedé a známí neměly za chudáky, protože je tohle potkalo... No a pak následovaly ty další věci... jako je pomoc druhým od jejich tíživých situací a umožnit jim žít naplněné životy, ať je potkalo cokoli... naslouchat jiným a učit se od nich... byl to takový pall mall pocitů a přání. A taky jsem v tom viděla možnost vrátit svému životu normálnost, pochopit sebe sama díky odborníkům, kteří mě budou učit. Vlastně jsem o jiném oboru ani chvíli nepřemýšlela.

Co pro Tebe znamená motivace?

Motivace je pro mě... tak trošku individuální pojem, který v sobě zahrnuje motivy a důvody pro dosažení cíle. Takže vytváří takovou vnitřní kinetickou sílu, které nám dává naší sílu dojít k cíli... ale je to pro mě stejně neuchopitelné, jak třeba myšlení, zkušenost... A protože je to individuální, je to nepřenositelné a pro mě i hůř popsatelné... hůř se mi hledají slova. Protože v motivaci jsou i mé pocity, přání, emoce... a hůř se to popisuje, nerada bych motivaci rozdělila do škatulek... asi to nejde, protože by vždycky přesahovaly ten rámeček... prostor. Nevím, jestli mi rozumíš...

Rozumím, mám to podobně. A jak se měnilo Tvé očekávání v průběhu studia?

V průběhu studia jsem tak nějak dospěla, v tom pravém slova smyslu. A také jsem získala sebevědomí, už jsem nebyla tak bezbranná a nenechala události, aby mnou smýkaly. A moje očekávání ze studia se naplňovalo, to znamená, že se mi dostávalo toho, co jsem si představovala. Měla jsem srovnání s manželem... tehdy s přítelem, který psychologii akorát dostudoval. Na škole mi přišlo, že každý tam má nějaký svůj vlastní problém a že většina z nás si ten obor zvolila proto, aby tomu problému, nebo sobě, nebo své situaci porozumělo. Škola a lidé v ní byli pro mě znamením, že už to bude jenom lepší a to se po celou dobu studia dělo. Vlastně má očekávání byla naplněna už jenom tím, v jakém jsem se ocitla prostředí. A teprve na škole jsem si vytvářela další očekávání, co bude po ní... Moje očekávání se tedy v průběhu studia měnilo směrem ke studovanému oboru, směrem ode mě ven. Zatímco před studiem a při nástupu jsem měla především očekávání směrem k sobě.

Co Ti studium přineslo?

Asi nejvíc mi přineslo vnitřní stabilitu. A možnost věnovat se tomu, co mě zajímá a být s lidmi, kteří jsou podobně nastavení. Lidé, kteří jsou empatičtí, vstřícní a zajímají se o druhé. Škola mě naučila otevřít se světu a druhým, nebát se, že každý čeká na to, až se mi něco přihodí... to byly ty pozůstatky z života v naší rodině a okolí... Taky mi studium přineslo možnosti... možnost výběru, jak budu svou práci dělat, jaké mám možnosti. Během studia jsem poskládala sebe i svou představu o mé cestě životem a získala jistoty, o které mě už nikdo nemůže připravit.

Zkus mi popsat, co pro Tebe znamená vykonávat profesi psychologa.

Protože už nějakou dobu procuju, je to pro mě v některých ohledech mírně rutinní. Ne klienti, ale to, co v rámci své práce vykonávám. A jsem s tím spokojená, chci se v ní zdokonalovat. Moje práce spočívá v individuálních a skupinových terapiích. Teď jsem na konci supervize, těším se, až skončí. Na mé práci mě baví variabilita přístupů klientů i mé možnosti, jak s nimi pracovat. Třeba při skupinových terapiích se pořád učím. Zaleží na skupině, jak je poskládané, jací klienti se sejdou. Moc se mi skupinové terapie líbí, protože jsou uvolněnější, lidé reaguje na sebe vzájemně, je to poučné i pro mě. Zatím. A u individuálních terapií se zase musím více koncentrovat, klient reaguje na mě mnohem více, než ve skupině. Kdysi mi někdo vyprávěl o práci snů, která spočívala v častém cestování a skoro nic nedělání. Moje práce snů je terapeut. Prošla jsem si svou nepřenosnou zkušeností, kterou mám jenom já, tu jsem si nezpůsobila... a přesto na mě mnoho let doléhala tak, že jsem přestala být téměř sama sebou. Nevěděla jsem co dělat, protože nic nebylo dobře, co si myslet, co chtít... A proto se mi klienti snáze chápou, rozumím jejich beznaděži... jejich poruchám i nemocem. Vytvářím si s nimi vztah... vztah založený na přijetí jich jací jsou, pracuji na vytváření společného bezpečného prostředí a hlavně, každý klient mě něco naučí nebo mě nějak obohatí. Jsem ráda psycholožkou.

A opačně teď, co Ti povolání bere?

Jednoznačně mi dává víc než bere. Protože mít práci, které mi dává smysl, to je top. A součástí toho, že tak hodně dostávám, je i to, že někde mi práce něco bere, ale i toho je stále míň. Ze začátku mi brala hodně energie a hodně času. Ten čas zůstal... ale s energií jsem se naučila pracovat a už nejsem z práce s klienty tak vyčerpaná, někdy dostávám i já energii od nich. No a s tím časem... to asi bude setrvalý boj... ale ten asi vedou všichni, které jejich práce baví. Přála bych si ho mít víc pro sebe a svoje blízké... ale kdyby mi ho někdo nastavil... ten den... tak bych

ho asi stejně věnovala práci. Protože na práci psychologa je podstatné i to, že nemůžeš nikdy říct, že už jsi dobrý psycholog a že už se nemáš čemu přiučit, že už Tě žádný klient nepřekvapí, že to rutina. Ale musím si alespoň svůj základní prostor a čas hlídat a chránit... samozřejmě, že před sebou.

Popiš mi, co je pro Tebe důvodem vykonávání této profese.

Mým důvodem, proč tuto práci dělám je, že mi dává smysl. Takže smysluplnost, naplnění vlastních potřeb, účinná pomoc druhým, důvěra v lidi, možnost se neustále vzdělávat, zájem o problematiku spojenou s duševním zdravím, možnost pracovat v týmu podobně nastavených lidí, se kterými se cítím dobře, dobré pracovní prostředí. Asi bych dokázala vyjmenovat další, ale tyhle jsou pro mě nejpodstatnější.

Jakým způsobem se Tvá profese odráží ve Tvém osobním životě?

Asi tím největším. Jak jsem už v úvodu našeho rozhovoru říkala, můj manžel je zároveň mým kolegou. Takže se vídáme během dne, i když spolu přímo nepracujeme. Jezdíme společně do práce a většinou i z práce. Přicházíme společně domů... Museli jsme si dokonce nastavovat pravidla, jak budeme doma fungovat, abysme pořád nepracovali. Hlavně v mých pracovních počátcích. Takže jsme udělali dohodu, že pokud potřebuje probrat něco pracovní, děláme to před odchodem z práce a raději se tam zdržíme. Ale když sedneme do auta, je to už naše soukromí a o práci spolu nemluvíme. Vypadá to možná zvláště, ale v mých počátcích jsem s ním o práci mluvila i ... třeba při čištění zubů. Naše pravidla fungují na striktním oddělování. Na druhou stranu se moje profese odráží... alespoň doufám... v tom dobrém slova smyslu... v každém mém konání a moje profese mě ovlivňuje. A já si to tak přeju. Což je podstatné. Nepodařilo se mi splnit, co jsem si přála v počátku, pomoc blízkým z mé primární rodiny. Maminka zemřela na vážnou nemoc, takže jsem jí nemohla s tím, co nás potkalo pomoci, ulehčit jí. Otčím byl střídavě v ústavní péči a na naší chatě, ale bez maminky nebyl schopen téměř ničeho, takže spáchal sebevraždu, což mě velmi mrzelo. No a bratr se svou ženou vychovává děti, hodně pracuje, širší zázemí našel v rodině manželky a snaží se to, co ho potkalo vytěsnit. Nemluví o tom a dělá, že to nebylo. Vídáme se spolu, ale vidím na něm, že je spokojenější, když nehrozí, že mu svou přítomností připomínám něco, co si připomínat nechce. Vlastně kvůli tomu, co nás potkalo, jsme přišli o naše vzpomínky, i ty před otčímovou nemocí. Když jsem s bratrem, nemáme minulost.

Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?

Svého původního rozhodnutí jsem ani na chvíli nelitovala, neřekla jsem si, že je škoda, že jsem nevyzkoušela něco jiného. Na druhou stranu vnímám jako značné ulehčení to, že manžel mi předšlapával cestu. Že na rozdíl od mých spolužáků jsem přesně věděla, co mě po škole čeká, kam půjdu pracovat, co budu dělat. Zнала jsem své budoucí kolegy, znala jsem, jak pracují. Měla jsem ve stejném zařízení i praxi, takže to pro mě nebylo nic nového, neočekávaného. Někdy, když se sama nad sebou zamyslím, nad svým životem, tak nikdy ne v souvislosti s tím, že bych chtěla dělat něco jiného, nebo něco změnit. Vlastně si říkám, jak jsem měla všechno jednoduché a jasné. A že u mě skutečně platilo to, že všechno zlé, je pro něco dobré. Uvědomuji si jen jediné váhání... to nebylo kvůli oboru, ale kvůli školnému. Nechtěla jsem zatížit rodinu, ale měla jsem obavu, jestli vždy budu schopná na něj o prázdninách vydělat. Byla to velká psychická zátěž. To bylo jediné, z čeho jsem měla obavu, jediné, co mohlo mojí vizi narušit.

A změnila se Tvá původní motivace?

Tak bych to nenazvala, změnou. Ale vývojem... moje motivace prošla vývojem. Pětileté studium je dost dlouhá doba a u člověka je velký rozdíl, jestli mu je dvacet nebo dvacet pět. Takže moje motivace se nezměnila, jen dostával cíl konkrétnější podobu, více podobnou tomu, co dělám teď. Důvody byly také konkrétnější, ale motivace v tom základním slova smyslu zůstala, je si hodně podobná.

Proč děláš tu práci, kterou zrovna děláš?

Už v průběhu studia jsem věděla, že chci dělat terapii, že v tom spatřuji smysl. Poradenství je asi také užitečné, ale můj životní střet s duševní nemocí mě poznamenal a tak mojí volbou byla terapie. A jak jsem Ti už říkala, kvůli partnerovi jsem to měla dopředu dané, kam půjdu pracovat. Nikdy jsem se nezabývala jinou možností, ani co se profese týká, ani v psychologii. Směřovala jsem od počátku k terapii a u ní bych chtěla zůstat.

Jaká je odezva okolí na Tvou práci, kdo Tě oceňuje?

Myslím si, že odezva na to, jak dělám svou práci, je pozitivní a dobrá. Jen těžko si umím představit, že kdyby se týmu nelíbilo, jak svou práci dělám, kdyby byli klienti nespokojení, měla bych nadále svou práci. Samozřejmě že tím, jak jsem na počátku své profesní dráhy, velmi často konzultuji s ostatními kolegy a nejčastěji s manželem. Názor mojí rodiny už nezjistím, bratr se mnou o mé profesi nemluví, takže nemám kolem sebe nikoho, kdo by měl negativní reakci. A ocenění si nejvíc vážím od klientů, protože oni jsou ti, na kterých záleží a kvůli kterým svou práci dělám. Pokud bych neměla tuto zpětnou vazbu od klientů, nepřipadalo by mi, že dělám svou práci dostatečně dobře. A práce, kde je vidět výsledek je vždycky lepší, než ta, kde výsledek není a děláš jí jen pro práci samotnou. A nakonec jsem si nechala manžela. Myslím si, že máme podobné nastavení, vidíme věci podobně, vnímáme věci podobně... takže když se mi něco obzvlášť povede, poznám to podle toho, že mě ocení manžel... myslím tím pracovně...

Jaká jsou Tvá profesní přání?

Já své splněné profesní přání žiju. Chtěla bych se samozřejmě posouvat v práci dál, přemýšlela jsem i o tom, že bych začala zkoušet akademickou dráhu, ale zatím to tak necítím, zatím chci zůstat mezi klienty. Přála bych si, aby možnost terapie byla dostupnější pro klienty, aby jim nepřinášela takovou zátěž, nebo zátěž jejich rodinám. Ale tahle změna není v mé moci.

Jaké jsou Tvé profesní plány?

Tak teď jsem se musela zamyslet, zda jsem teď o nich nemluvila. Dobře položené dvě otázky, přináší stop v proudu myšlenek. Takže mé plány... Teď dokončit supervizi... a dál profesně asi nic, protože uvažujeme s manželem o založení rodiny. A uvidím, co to s sebou přinese, nezažila jsem nic podobného, takže v tuto chvíli fakt nevím. A taky proto moc neplánuju... profesně.

Teď jsme se dostali do závěru našeho rozhovoru a já bych se Tě rád zeptal, jak Ti v tom bylo?

Ráda jsem se s Tebou potkala a zamyslela se nad věcmi minulými. V rozhovoru jsem se cítila dobře, jen některé věci jsou pro mě těžší vyjádřit slovy. Ale jsem moc ráda, že jsem Ti mohla pomoci.

To rád slyším, byl pro Tebe rozhovor přínosný?

Byl, bylo to příjemné a i přínosné. Byla to taková rekapitulace a mluvili jsme o věcech, o kterých jsem dlouho s nikým nemluvila, tak jsem měla možnost vyzkoušet, jak to budu teď prožívat.

Ted' máme prostor pro Tvé otázky, náměty, připomínky, cokoliv...

Pokud Ti to takhle stačilo, tak ,,,,,

Ano, děkuji za Tvé odpovědi a čas. Moc jsi mi pomohla.

PŘEPIS ROZHOVORU RESPONDENT 6

Ahoj, jsem rád, že sis na mě udělala čas. Začneme podepsáním prohlášení, které mám tady. Jedná se o informovaný souhlas s poskytnutým rozhovorem, za jakým účelem ho vedu a jak budu s informacemi zacházet. Moc mi s mojí diplomkou poskytnutý rozhovor pomůže. Nejdřív Ti vysvětlím, jak rozhovor bude probíhat a jak s informacemi od Tebe naložím. Připravil jsem si strukturu rozhovoru a přál bych si, aby se náš rozhovor nesl v přátelském duchu. Pokud nebude kdokoliv z nás rozumět otázce nebo odpovědi, můžeme se u tématu zastavit. Rozhovor si budu nahrávat na diktafon a po přepisu záznam vymažu.

Máš na mě nějaké otázky? Tak můžeme začít. Pokud budeš mít v průběhu rozhovoru jakékoliv otázky, tak se klidně ptej.

Nejprve bych Ti rád krátce představil svou diplomovou práci s názvem Motivace k volbě povolání psychologa. Jedná se o kvalitativní výzkum, který je zaměřený a na studenty a absolventy naší školy. Cílem je zodpovědět dvě výzkumné otázky.

Jak psychologové rozumí své volbě k výkonu povolání a druhá Jak psychologové vnímají vývoj, kterým prošla jejich motivace.

Z počátku si k Tobě poznamenám základní údaje. Kolek je Ti let?

21

Máš ukončené jiné vzdělání, než teď končíš?

Ne.

Máš praxi nebo práci.

Hm, ano. Jakou? Jsem asistentka pedagoga na diagnostickém ústavu.

To je sociální sektor, nebo sociálně školský?

Sociálně školský...

Jak dlouho na té pozici působíš?

Jsem tam od října, takže dejme tomu nějakých devět, deset měsíců tam jsem.

Teď máme úvodní část rozhovoru za sebou, já bych teď zatím chvíli počkal, než nám přinesou občerstvení.

A jak to zatím jde?

Docela jo. Byl jsem překvapený, moc lidí mi nereagovalo. Jsem moc vděčný, že byla ochotná se sejít. Moc mi to pomůže. Jak jsou teď prázdniny, tak mají všichni svoje plány.

Pamatuješ si, kdy jsi poprvé začala uvažovat o tom, že budeš studovat psychologii?

Začala jsem o tom uvažovat, když mi bylo 12, tehdy jsem byla na návštěvě u psychologa. Poprvé a naposled. Docela mě to tehdy ovlivnilo, tak jsem si řekla v autě, že jo.

Takže už takhle brzo? Vyprávěj mi o tom víc, jak ses dostala ke zkušenosti s psychologem.

No, já jsem tam byla vlastně, protože jsme měli nějaké problémy doma, tak mě tam mamka vzala. Ona jezdila do Písku, takže mě tam vzala. To byl takový starší pán a byl hrozně zlatej. A já jsem si, vlastně mě to hrozně nadchlo. On byl takovej terapeut a měl takovou hezkou kancelář.

Bylo to tam útulný. A potom jsem šla na střední pedagogickou školu, protože jsem věděla, že to není na nějaký gympl nebo průmyslovku, takže jsem chtěla jít tím humanitním směrem. Tam jsme měli psychologii a měli jsme na to super učitelku, takže to mě bavilo. Tak jsem si potom podala přihlášky na všechny psychologie. Samozřejmě, že jsem chtěla na Karlovku, ale tam jsem si říkala, že ta šance taková vysoká nebude, všichni mě od toho hrozně odrazovali, že tam po maturitě vůbec neberou, nikoho, koho by po maturitě vzali, jsem neznala, tak jsem se na to vykašlala. Nakonec jsem ráda tam, kde jsem, nemůžu si vůbec stěžovat.

Jsou nějaké zážitky, kromě toho s psychologem, které ovlivnily Tvou volbu?

Vlastně ovlivnění vyšlo z mojí rodiny. Viděla jsem co máma a moje teta, ty taky byly u psychologa, měly už s tím zkušenost a já viděla, jak se z toho dostávají a postupně se otevírají, tak jsem si říkala, že je to super. A mám takhle okolo třeba kamarády, kteří o tom vůbec nemluví, víš ta rodina.

Jestli tomu správně rozumím, tak Tě inspirovalo, jak to u rodinných příslušníků proběhalo, že jim pak bylo líp...

No a to mě inspirovalo, jak to v rodině pomohlo, že jsem to chtěla taky dělat a šířit dál, pomáhat ostatním.

Můžeš mi tedy shrnout, jak vnímáš motivaci ke studiu psychologie?

Moje motivace je pomáhat ostatním, lidem, kteří se potýkají. Ideálně bych se chtěla zaměřit na lidi, jako jsou moji rodiče, na rodiny... protože můj bratr je drogově závislý... řešit to v tomhle kontextu a chtěla bych právě pomáhat těm rodinám, které si tím prošly. Snad jsem odpověděla správně.

Tady není správná nebo špatná odpověď. Jaké jsi měla od studia očekávání a jak se v průběhu měnilo?

Neměla jsem čekávání vůbec žádné, věděla jsem, že to nebude lehké, mě vůbec lákalo dozvědět se něco o psychice všeobecně, vůbec jsem nevěděla, do čeho jdu. Na střední jsem si udělala trošku obrázek a zjistila jsem, že mě to baví a už na té střední mě to tak formovalo, že jsem se v tom akorát utvrdila a utvrzuji se v tom dál. Takže neměla jsem očekávání žádné a teď je to pozitivní.

Co Ti studium přináší?

Kromě toho, že už teď se mě lidi ptají na můj názor na jejich problémy, což je kolikrát dost vtipný, tak přineslo mi to hrozně, co se týká třeba praxe v tom diagnostickém ústavu, tak jsem se dostala úplně do jiného světa. Já jsem žila v takové bublině a říkala si, že všichni ti závislí jsou na jedno brdo. A čím víc jsem na škole a čím víc se stýkám s těma lidma, kteří v té sféře jsou, tak si tím hodně otvírám obzory a nejsem už taková černobílá. Na hodně problémů připouštím už tu jinou stránku, než jen tu černobílou.

Zmínila jsi, že Ti ta profese rozšiřuje propojováním obzory, co vlastně ta profese pro Tebe znamená?

Pro mě to znamená to, že poznávám lidi ze všech možných sociálních poměrů a ze všech možných skupin, měním si hrozně názor. Nečekala bych, že bych do takového prostředí vůbec šla, protože jsem si vždycky říkala, že nechci mít nic společného s touhle sortou lidí a najednou

jsem u nich skončila. Mě to hrozně obohacuje v tomhle a říkám si, že ty lidi chci poznávat ještě víc, protože každý ten příběh je jedinečný, každý člověk je jiný.

Proč jsi nechtěla vůbec pracovat s cílovou skupinou drogově závislých?

Když jsme to měli pořád doma, asi třeba od mých devíti let, tak jsem si říkala, že s touhle skupinou nechci mít nic společného. A pak jsem v prvéku byla na praxi, kde jsme měli takové náskechy, byli jsme se tam jenom podívat, pak jsem tam našla praxi a nakonec tam skončila jako zaměstnaná. Takže je to takový paradox. Netvrdím, že bych tohle s touhle cílovou skupinou chtěla pracovat do budoucna, já bych se fakt chtěla orientovat na ty rodiny, na ty rodiče těch klientů, protože si myslím, že trpí v mnoha ohledech víc... Ale asi vůbec na jakoukoliv rodinnou problematiku. Vždycky jsem drogovou problematiku odmítala, říkala jsem si že v žádném případě, že já už do těchto skupin nepůjdu. Ale pak jsem si řekla, že já s těma rodinama chci dělat, takže se vždycky musíš dozvědět něco i z těch jiných oblastí... a ten diagnosták je v tomhle super.

A co Ti ta práce přináší? Je super, že ses v tom takhle našla...

Spíš já nevím...co mi to přináší...já bych se pořád opakovala.

Tak z té opačné stránky, co Ti studium bere?

Studium mi bere takovou tu jednoduchost myšlení... nevím, jak to říct,... asi že od té doby, co tohle studuju, tak se ve všem vrtám ještě víc, což mě občas háže tak trochu do takových úzkostí. Jestli tu práci budu dělat dobře a podobně. Ne, že by mě to demotivovalo, ale spíš mám respekt k tomu velké. A bere mi to hodně času taky, ale to mi nevadí, to bych netvrdila, že je špatně, protože to dělám hlavně pro sebe. Teď žádná negativa nevidím, třeba na ně přijdu ještě. No a ještě mi to bere moji naivitu, hlavně v práci. I když jsem hodně zvyklá, třeba co se týká mého bráchy, kde už tam to vidím, že to je ztracenej případ už, že už to trvá dlouho, tak mně připadá, že jsou to všechno prototypy v mnoha ohledech a vidím tam nějakou slečnu třeba, která tu motivaci nemá, teď je tam zavřená, tak si říkám, k čemu ty takový zařízení jsou, ale potom z těch šedesáti, které tam projdou za toho půl roku, potkám tři, čtyři, které to dají a to mě vždycky zase vrátí zpátky a říkám si, že to má smysl. Ale většinou se setkávám spíš, že ty holky tam jsou, to je diagnosták pro holky, že z toho nevidím východisko, dokud ony samy nebudou chtít, takže takové vtlučení do hlavy dělejte to takhle a takhle, to mě spíš nervuje. Když vidím ty náctileté holky, které si jedou to svoje a vidím, že každý má to svoje dno. A někdo dno nemá nikde, někdo v úmrtí, někdo v tom, že ho vykopnou na ulici... Tak si říkám, že je smutné, že musí zaplatit nějakou daň za to, aby se z toho dostaly, ale při tom je to vede dál, takže je to dobrý... ale je jich málo, je jich hrozně málo.

A jakým způsobem se odráží Tvá profese ve Tvém osobním životě?

Tady tohle to netuším.

Ty už jsi o tom mluvila v náznacích v předchozích odpovědích, tak jsem to chtěl jen trochu shrnout. Ty otázky vypadají, že se točí pořád v kruhu, ale jsem zaměřeny na ten fenomén motivace a ptám se na různé vnímání, abych měl ten pohled ucelenější.

No já když jdu z práce, já mám noční směnu, nemám přímo ten kontakt s klientkami, mám třeba tak tři, čtyři hodiny, ale mě to zatím takhle stačí, zatím bych nedokázala dělat denní, abych se k nim připoutala, protože mě to nejde stanovit hranice, mám ráda ty jejich životní

příběhy, ráda si s nimi povídám. A když se dozvím, že nějaká klientka selhala na propustce, nebo zjistím, že se jí nedaří, je nešťastná, sama ví, že to dělat nechce a stejně to dělá, tu drogovou činnost. Někakou dobu, když tam ta klientka pořád je, tak furt na ni myslím, říkám si, jak jí pomoci a stavím se do té pozice, že bych jí chtěla pomáhat, ale vím, že to nejde. Takže je to pro mě takový těžký, ale neřekla bych, že si to přenáším, to zase ne. A ono je to takový, že bych se o těch klientkách neměla bavit s kamarádka a s rodinou, takže si to nosím hodně v sobě, ty pocity. Vždycky, když jsem toho plná, tak to proberu s Hankou, ale nikdy nikoho nejmenuju a neříkám žádné extrémy. Potřebuju to ale na jednu stranu někomu říct, že je to tam těžký a že mě to mrzí.

Je to takový tenký led. A jak se cítíš, když se to děje?

Je to takový těžký, já bych někdy nejradši všechno vyblila, ale ve finále já si to vždycky převedu na tu naši rodinu a řeknu si, že ta holka není, že ty holky tam už nejsou úplně děti. Ne, no možná jo, ale tím rozhodováním, tím co udělaly, některé mají za sebou trestnou činnost, pořád utíkají, pořád recidivujou, tak si říkám, že je to jejich život.

Ty jsi zmínila téma psychohygieny, máš nějaké další věci, které Ti pomáhají to zvládat?

Já jsem kolikrát přemýšlela, že bych si zavedla nějaký deník že bych si to napsala, ale já jsem hrozně línej člověk a u deníku nejsem schopna setrvat. Já jsem ráda, že udržím diář. Takže já jsem ráda, že to občas proberu s Hankou, s tou probírám úplně všechno... a jinak nic moc. A jednou se mi stalo, že jsem měla v diagnostáku rodinnou příslušnici mého přítele, což bylo o to horší, protože ta rodina se mě vyptávala, že jo,... jak je na tom a já jsem pořád tápala mezi tím, jestli jim to říct můžu, nebo jakým způsobem jim to říct můžu, nebo jestli mám odkázat na tu instituci, ať si to řeší s ní. A já jsem s nimi byla v kontaktu docela často, tak to bylo takový divný. Ale nakonec jsem nic neřikala, jen příteli, když se zeptal, jestli je v pohodě, ale jenom jo-ne, víc jsem to nerozváděla.

Co byly hlavní motivátory, které Tě ovlivnily v tom rozhodnutí přijmout práci v diagnostickém ústavu?

Ze začátku to byla brigáda. Já jsem si nic nemohla najít, teď ten rozvrh ve škole byl takový hodně všelijaký, že každý den to bylo jinak, tak jsem si říkala, že s tímhle si brigádu nenajdu. Chodila jsem tam na praxi a potom mi vedoucí oddělení nabídla brigádu. Tak jsem si řekla jo, že kromě zkušeností si můžu i vydělat. Ale pak jsem tam byla měsíc, jsem se bavila se spolužákem, jak to tam jde a uvědomila jsem si, že mě to tam hodně baví, že konečně nemám ten omezený názor na tu problematiku, že se to rozvíjí. Takže teď, kromě peněz, je tam tohle. Což si myslím, že kdyby tam byly jenom ty peníze, tak mě to nebaví. Řekla bych, že jsem hodně spokojená. A spadlo mi to tak nějak do klína. Jsem ráda, že jsem nic nemusela hledat, že to přišlo samo.

Jak v současnosti vnímáš své původní rozhodnutí zvolit si profesní dráhu psychologa?

Pořád pozitivně.

Změnila se nějakým způsobem Tvoje původní motivace?

Asi je pořád stejná a nijak se to zatím nemění. Pořád si držím ten původní plán. Ale teď mě pobavilo ve škole na základech psychoterapie... se nás někdo ptal, co chceme dělat a právě ten vyučující říkal, že znova si o tom popovídáme v páťáku, že všichni to rozhodnutí většinou mění

během těch let. Takže nevím, co to přinese, ale pořád se naivně držím, že bych chtěla tohle, to jedno, to s těma rodinama.

Jaká je odezva okolí na Tvé studium a práci?

Pozitivní. Kromě toho, že rodiče nebo rodina se o mě hodně bojí, co se týká toho diagnostáku, hlavně po tom incidentu, tak chtěli, abych odešla, ale prosadila jsem si, že zůstanu, že se to zklidní, že se posílí ta služba. Ale co se týká psychologie, tak to jsou všichni hodně nadšení, podporují mě v tom. Akorát někdy mají na mě trochu větší nároky, než bych si přála i právě z hlediska toho, jak jsem říkala, ... potkám třeba nějaké spolužáky ze základky, ze střední, ne z rodiny a oni už po mě něco chtějí. A já říkám, že mám sotva základ nějaké teorie a nemůžu tady něco říkat, ale jsou z toho hrozně nadšení, chtějí o tom hodně vědět, furt se vyptávají, je to výslech vždycky.

A jak Ti v tom je?

Někdy příjemně, někdy když vím, na co se ptají a že o tom můžu něco říct, ale jakmile se mě zeptají na něco, o čem jí vůbec nic nevím, tak je mi v tom nepříjemně.

Je pro Tebe důležitá zpětná vazba Tvého okolí?

Je, určitě. Protože kdyby mě v tom nepodporovali nevím, jak bych na tom byla se svojí vlastní motivací. Naši mě hodně podporují a hlavně za mě platí školné, což mi situaci zjednodušuje, protože moje výplata mi zbývá a můžu si ji zužitkovat a třeba si šetřit a tak. A kromě toho mě podporují hodně slovně, pořád mi říkají, jak jsem šikovná, jak mi to jde, jak mám pokračovat. Ale dali i mi jasně najevo, že kdybych chtěla skončit, kdybych zjistila, že to není ono, že by mě taky podpořili. Nebyli by úplně nadšení. Ale to stojí na tom, že teď jsem vlastně jedináček, oni na mě hodně visí, je to možná tím.

Setkáváš se i v práci s oceněním?

Tam moc ne, tam je to takové jako na běžícím páse. Předá se služba, jde se pryč. Ale tam spíš ty holky, kolikrát, když je tam nějaká ta klientka, že se známe už trochu déle, třeba teď odcházela klientka, která tam byla od stejné doby, co já jsem nastoupila, takže jsme k sobě docela přilnuly... a ty jsou strašně fajn. To mě vždycky hrozně potěší, jakou mají radost, jak se k nim já chovám. Protože ony jsou takové hodně háklivé na to, když je k nim někdo nefér a když je na ně někdo nepříjemný, tak já se snažím s nima mít trochu přátelštější vztah. A jsem ráda, když ony jsou rády. Když se na mě těší, tak z toho mám fakt radost. Takže mám odezvu více od klientů, než od vedení nebo ostatních kolegů.

Jaká jsou Tvá profesní přání?

To úplně nevím, profesní přání. Asi abych tam ještě nějakou dobu byla, abych toho načerpala ještě víc, abych se setkala víc s klientkami, který nesežou a který budou mít tu motivaci. Abych se v tomhle směru mohla pořád zdokonalovat a ohledně svého osobního života si to tak nějak pořád srovnávat, že to nemůže všechno házet do jednoho pytle a taky bych třeba jednou chtěla si to napsat do životopisu, že jsem tady tu práci měla a že by mi to pomohlo sehnat zase jinou, to mě tak napadlo.

A jaké jsou Tvé profesní plány?

Mě zatím neláká pokračovat po magistrovi dál, ale když se teď setkávám s učitelem, s tolika chytrými lidmi, oni jsou fakt hrozně vzdělaní a já jim to v pozitivním slova smyslu závidím, kam až to dopracovali, ale pak si uvědomím, že já jsem vždycky chtěla dělat tu terapii s těma rodinami, takže nevím, ta klinika tam úplně nezapadá, doktorát na to nepotřebuju...

Tímhle jsme prošly všechny otázky, které jsem si na dnešní rozhovor připravil, ale rád bych se Tě ještě na něco zeptal. Je něco, co Tě na tom štve?

Na tom studiu, nebo na všem?

Na psychologii, na studiu, v práci...

Lidi, že kolikrát se setkávám s tím, já nevím, třeba když vidím spolužáky, že je třeba vidět, že někdo si léčí svoje trauma, tak si říkám, že to přeci nemůže potom pokračovat do léčení druhých, když ten člověk to nemá v sobě srovnaný. A taky mě někdy štve trochu výcvik, to je docela smutný... já jsem od toho očekávala asi trošku víc, že ti naši výcvikáři budou takoví trochu... že nás povedou.

A jaký máš výcvik?

Daseinsanalytický. A všichni kolem nás říkají, jak to tam mají skvělý, hodně dynamický, pořád o něčem mluví, že je to tam takový živý a přijde mi, že zrovna ta naše jediná skupina z naší třídy jsme taková umuchlá prostě něčím, že ti výcvikáři nás nijak někam nevedou, oni nás tam nechávají, což si ale říkám, že je taky super, protože my se to učíme si to vytvářet sami... Ale přesto já mám ráda, když mě někdo vede za ruku, říká jak to mám dělat, co jsem řekla špatně a tak. Takže to je asi ten výcvik a teď ohledně té akreditace je to teď takový šílený... že úplně nevím, co od toho čekat. Ale je hrozně super, my tam máme skvělou partu lidí, my jsme si sedli. Kolikrát se na výcvik těším mnohem víc kvůli těm lidem, že se potkáme, že to bude mimo tu školu, ale ten samotný výcvik úplně zatím nevím... že bych se od tamtud odrazila někam dál, nebo že by mi to zatím něco dalo. Asi bych řekla, že mám míň problémů, než mají ostatní, že mluvím málo, což mě mrzí, ale zase si říkám proč říkat zbytečnosti, abych zabírala čas jiným, takže pro mě je to takové matoucí furt jako. Oni nám často řeknou, mluvte o čem chcete, ale jako o čem tedy?

Dasainsanalýza je podle mě jeden z nejlepších směrů a myslím si, že i mít pana Tavela je skvělé, je to jedna z nejvýraznějších osobností na domácí scéně, podle mého názoru.

On má vždycky takové hodně trefné, někdy dost nepříjemné, poznatky, postřehy. Z toho, co někdo vypráví, jsem si všimla, že kolikrát udeří hřebíček na hlavičku a není to úplně příjemné... Ale trefí to... A já jsem pořád v té dasainsanalýze hodně zmatená, pořád nevím, jak uchopit tu teorii, nevím úplně, jak si to přebrat, tak vlastně ani nevím potom, jak se chovat v tom výcviku. Ale to je spíš moje nezdělanost, ale furt nejsem, nemyslím si, že tomu úplně rozumím. Všichni tam vyprávějí, co se jim vlastně stalo a jak je to traumatizovalo doteď, že se tam hodně řeší i ta minulost a přitom ta dasainsanalýza je o tom, co je teď. Takže mě to vlastně mate i z tohoto hlediska. A taky je to tam pořád hrozně opatrný, vůči sobě, což taky trošku škoda. Ale jsem ráda, že máme tenhle systém, že se naučím snad něco jiného. A chtít, abych byla v jiné skupině, to je blbost. Je to tam fajn, ty lidi jsou tam super, ale pořád je to pro mě takový neuchopitelný. .. V počátku jsem si říkala, ještě než jsme byli rozřazeni do těch výcviků, že nevím, co od toho mám čekat, takže jsem radši nečekala vůbec nic... a to se nezměnilo, pořád čekám, co od toho dostanu. A hodně mě štve ta akreditace. Na začátku roku nám bylo řečeno, že náš ročník jí ještě

má, ale ti pod náma už jí nemají, teď najednou, že jí nemá nikdo, ale to byla spíš chyba komunikace. A my jsme to tam valili na ty výcvikáře, takže my jsme nakonec žili v tom, že my tu akreditaci nemáme a proč to tedy vlastně děláme, že sice máme nějakou vlastní zkušenost, ale nemůžeme to uplatnit... no a teď bylo řečeno, že nějak na ten terapeutický výcvik můžeme nastoupit, až nám je nějak nad třicet... tak to mě trošku víc nervuje, jak to vůbec dopadne a jestli na ten výcvik vůbec budu moct jít, nevím, jak to funguje. No a já jsem jedna z mála, kdo je takhle mladý, jinak jsou tam všichni starší. Tím jak jsem se nedostala po střední na Karlovku, tak jsem si chtěla dát rok pauzu, ale naši řekli zkus to ještě tam – na naší školu a to dopadlo. Ale na výcviku vidím, že by se nic nestalo, kdybych byla o rok starší. ...Tak a to je asi všechno.

Rád bych se Tě na konci našeho rozhovoru zeptal, jak Ti v tom bylo?

Jak říkám, byla jsem taková trošku nervózní, takže jsem nevěděla přesně jak ty otázky budou formulovány, jestli pochopím přesně tu formulaci, takže jsem byla taková trošku mimo, ale jinak jao dobrý.

Já jsem to trošičku vnímal a snažil se Ti jít naproti, ale nechtěl jsem Ti nic podsouvat...

Jo,jo, to jsem si všimla, děkuju moc.

Byl pro Tebe náš společný rozhovor něčím přínosný?

Spíš jsem se znova utvrdila v tom, že to mám pořád stejně nastavený, takže to bylo fajn.

Já Ti mnohokrát děkuji, za Tvé odpovědi i za Tvůj čas. Rád jsem Tě poznal.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Tadeáš Samuel Zborník

Studijní program: NMgr. Psychologie

Název práce: Motivace k volbě povolání psychologa

Vedoucí práce: MUDr. Olga Dostálová, CSc.

Rok dokončení práce: 2019

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh):

118 409

Přímé citace: 18 993

Ostatní text: 98 501

Celkový počet znaků: 216 910

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD: Diplomová práce_Tadeáš Samuel Zborník_2019

Text práce ve formátu PDF: Ano

Text práce ve formátu DOC nebo DOCu: Ne

Další soubory: 0

**Posudek vedoucího diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: Bc. Tadeáš Samuel Zborník

Obor studia: psychologie

Název práce: Motivace k volbě povolání psychologa

Vedoucí práce: MUDr. Olga Dostálová, CSc.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 79

Počet stránek příloh: 42

Počet titulů v seznamu literatury: 40

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		2		
--	--	---	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

			3	
--	--	--	---	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		2		
--	--	---	--	--

		2		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

Návaznost kapitol a subkapitol

		2		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

		2		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

			3	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké vidí autor ze zpětného pohledu nedostatky na své práci?

Proč dal autor přednost v práci kvalitativnímu výzkumu před výzkumem kvantitativním?

Jaké vidí autor přednosti a nedostatky obou typů výzkumu ve vztahu ke zpracovanému tématu?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Zpracování tématu je vhodné pro případnou predikci úspěšného dokončení studia oboru psychologie. V teoretické části se autor věnuje srozumitelnému vymezení pojmů, motivačním teoriím a charakteristice náplně práce psychologa. V praktické části autor zvolil kvalitativní metodu výzkumu. Použil u 5 respondentů polostrukturovaný rozhovor, u něhož uplatnil metodu interpretativní fenomenologické analýzy, kterou na začátku praktické části obecně důkladně představil. I když zvolený počet zkoumaných osob je malý, autor prokázal, že z něj dovede vytěžit potřebné údaje a že výzkum provádět umí.

Formální stránkou náplně práce psychologa se autor zabývá nadměrně, naopak předmětu konkrétních zájmů studentů o obor o mnoho méně, očekávalo by se, že mu bude věnovat větší rozsah práce.

Vysvětlivky k Yerkes-Dodsonovu zákonu jsou převzaty v angličtině, autor měl přeložit text provázející křivku do češtiny a podle toho upravit obrázek.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: podle úrovně obhajoby dobře nebo velmi dobře

Datum

8. 9. 2019

Podpis:

MUDr. Olga Dostálová, CSc.

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Tadeáš Samuel Zborník

Obor studia: Psychologie

Název práce: Motivace k volbě povolání psychologa

Vedoucí/oponent* práce: PhDr. Martin Kuška, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 79

Počet stránek příloh: 42

Počet titulů v seznamu literatury: 40

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		X		
--	--	---	--	--

Oborová přílehlavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

				X
--	--	--	--	---

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

				X
--	--	--	--	---

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		X		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			X	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

			X	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

			X	
--	--	--	---	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

				X
--	--	--	--	---

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		X		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

				X
--	--	--	--	---

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

				X
--	--	--	--	---

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Nechť autor metodologicky zdůvodní svůj výrok (s. 45): *Chtěl jsem mít zastoupena obě pohlaví, proto můj vzorek čítá 3 muže a 3 ženy.* Jak dále uvádí: *Výběrový vzorek byl přesto homogenní věkem a relativně vyvážený - z dat je patrné, že rozložení respondentů bylo 50 % na 50 %, tedy tři ženy a tři muži.* K čemu je nám to dobré?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Na první pohled dokonale zpracovaná diplomová práce (DP), v příkladné grafické úpravě, s vytříbenou stylistickou úrovní a absencí gramatických chyb.

Zcela neakceptovatelnou a systematicky se opakující formální chybou je ale uvádění referencí v textu, kdy nepřímé citace uvádějí po příjmení autora a roku vydání počet stránek celé publikace! Příklad: (Smékal, 2004, s. 523) - publikace má 523 stran. Další závažnou formální chybou jsou citace, které figurují v textu, ale chybí v seznamu literatury – např. v textu je Plháková, 2007 i Plháková 2008, v seznamu literatury pak pouze Plháková, 2008. Právě tato autorka je v předkládané DP velmi rozsáhle užitá jako zdroj, přičemž se ale jedná o učebnici! Z této učebnice pak vycházejí celé kapitoly DP. Představení množství teoretických konceptů zcela postrádá primární citace: Murrayho teorie potřeb, Maslowova hierarchie potřeb (jen dle Plhákové, a 1x Madsen 1979, kerého ovšem cituje i Plháková...), Adamsova teorie spravedlnosti opět povětšinou dle Plhákové. Kap. 1.5.1 je vystavena na Superově teorii (Super, 1981) - ten ale není uveden v referencích. Lockova teorie je představena výhradně na základě citací von Rosentiela (přičemž mnohdy chybí von).

Empirická část:

Jako výzkumné otázky jsou chybně prezentovány otázky osnovy rozhovoru. Cíl výzkumu je neadekvátně stanovený a byt se jedná o kvalitativní výzkumný design, směřuje k zobecnění na všechny psychology, přičemž čerpá data výhradně od studentů / absolventů PVŠPS (N=6). Některé autorovy formulace jsou poněkud nesrozumitelné, např.: (s. 43): *Z vybraného tématu a studia odborné literatury, která se týká kvalitativního výzkumu, jsem dospěl k použití metody sběru dat interpretativní fenomenologickou analýzou (IPA) nebo: Jedním z hlavních nedostatků vnímám rozsah výzkumu vzhledem ke složení výběrového souboru. Tento vzorek by bylo možné rozšířit pro rozsáhlejší výzkum o další kolegy a kolegyně, spolužáky, se kterými jako výzkumník nemám osobní vztah a a tyto skupiny následně porovnávat. Tímto by mohlo dojít k většímu odstupu výzkumníka.*

Autor uvádí: (s. 45–46): *Respondentům jsem slíbil úplnou anonymitu s tím, že uvedeny budou pouze jejich údaje, které mi poskytli na začátku rozhovoru a které se týkají věku, pohlaví, dosaženého vzdělání, zaměstnání obecně a délky praxe. Identifikace respondentů je největším etickým rizikem výzkumu, protože respondenti jsou ze stejné školy a stejné profesní skupiny. I přes anonymitu dat mohou být rozpoznatelní. CO TEDY BYLO ANONYMIZOVÁNO? JEN JMÉNO? TÍM BYLA ZAJIŠTĚNA SLÍBENÁ ÚPLNÁ ANONYMITA?!? Proč nebyly anonymizovány reálie? Např. na s. 60: *Pak to bylo středoškolské studium na English College.**

Zcela mi uniká smysl počítání průměrů (Tab. č. 1–3, s. 52–53) u 6ti participantů. Text na s. 54 k výsledkům spočítaných průměrů je zcela irrelevantní, i vzhledem ke skutečnosti, že jsou mezi participanty diametrální rozdíly.

Naopak, kladně hodnotím zpracovanou vizuálně analogovou škálu a také analýzu rozhovorů v kap. 3. 2. 3.

Pokud autor uvádí (s. 56): *To mi umožnilo snadněji pracovat s tématy a propojovat je podle různých interpretačních klíčů, hrát si s řazením témat.* A dále: *Témata jsou řazena do určitého pořadí, podle zvoleného klíče a jejich četnosti v textu,* vyvstává otázka, proč z různých, nikde ale nespecifikovaných interpretačních klíčů byl použit jen jeden – a který to tedy je... Samotná interpretace a tedy i užití obsáhle popsané metody interpretativní fenomenologické analýzy (IPA) se v práci jaksí nekoná. Jedná se spíše o pouhé roztřídění vybraných výroků dle témat. Např., s. 61 obsahuje pouhé 4 řádky „interpretace“, vše ostatní je pouhým přepisem výpovědí. Podobně strany následující. Na základě čeho např. na s. 67 autor uvádí: *Jako další podstatné podtéma jsem stanovil ambice?*

Zcela neadekvátní a chybné je kvantifikování kvalitativních výstupů: *Druhým, nejvíce zastoupeným motivem je* (s. 59), nebo: *A to alespoň na dvou podtématech ze tří, takže třetím nejsilnějším ovlivněním bylo...* (s. 60), případně: *Dalším nejčetnějším motivačním faktorem je...* (s. 69) a: *Většina respondentů si již v průběhu studia stanoví...* (s. 71).

Pro další doporučený (s. 73) kvantitativní výzkum mohl autor stanovit hypotézy. Práce má zcela vágní *Závěr*. V neposlední řadě, v práci postrádám informace o jakýchkoliv jiných empirických studiích o motivaci studentů k volbě dalšího povolání.

Doporučení k obhajobě: ~~doporučuji~~/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: ---

Datum, podpis: 12. 9. 2019

* nehodící se, škrtněte